

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Z KUŞAĞININ SİYASİ PARTİLERE YAKLAŞIMI
MARDİN: ARTUKLU ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Berivan COŞKUN

Sosyoloji Ana Bilim Dalı
Sosyoloji Bilim Dalı

MART, 2023

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Z KUŞAĞININ SİYASİ PARTİLERE YAKLAŞIMI
MARDİN: ARTUKLU ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Berivan COŞKUN
(Y2012.360005)

Sosyoloji Ana Bilim Dalı
Sosyoloji Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Gökçen ÇATLI

MART, 2023

ONAY FORMU

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Z Kuşağının Siyasi Partilere Yaklaşımı: Mardin-Artuklu Örneği” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (.../03/2023)

Berivan COŞKUN

ÖNSÖZ

Lisans ve yüksek lisans öğrenim hayatım boyunca her konuda yardımcı olan, tez çalışmam boyunca hiçbir sorumu yanıtsız bırakmayan, tecrübeleriyle yol gösteren ve yanımda olan hocam Doç. Dr. Gökçen Çatlı'ya sonsuz teşekkür ederim.

Bölüm hocalarım Prof. Dr. Hacı Duran ve Prof. Dr. Mahmut Arslan'a aynı zamanda lisans hocalarım olan Dr. Öğr. Üyesi Burcu Güdücü'ye ve Dr. Öğr. Üyesi Fatma Nur Şengül'e emeklerinden dolayı teşekkürü borç bilirim.

Yüksek lisans yapmamda her zaman yanımda olan ve beni teşvik eden canım eşim Selman Coşkun'a ve bana olan sabrından dolayı oğlum Alen Uraz Coşkun'a sonsuz sevgilerimle teşekkür ederim.

Hayatımın her döneminde beni destekleyen ve yanımda olan babam Ahmet Gülümser ve şefkatiyle bizi her zaman yüreğinde besleyen annem Fatma Gülümser'e emeklerinden dolayı sonsuz minnetlerimi sunuyorum.

Son olarak 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen Kahramanmaraş merkezli depremlerde yaşamını kaybeden insanları saygıyla anıyorum.

Mart, 2023

Berivan COŞKUN

Z KUŞAĞININ SİYASİ PARTİLERE YAKLAŞIMI: MARDİN-ARTUKLU ÖRNEĞİ

ÖZET

Z kuşağının siyasi partilere yaklaşımının incelendiği bu çalışma Mardin'in Artuklu ilçesinde yaşayan Z kuşağı 18-26 yaş arasındaki 184 bireyde gerçekleştirilmiştir. Araştırma yöntemi olarak survey(anket), nicel ve nitel yöntemlerden faydalanılarak karma bir yöntem izlenmiştir. Anket çalışmasındaki cinsiyet dağılımı 114 kadın 70 erkek oranındadır. Sahadan elde ettiğim gözlemlere göre; kadın sayısının araştırmaya daha fazla dahil olması günlük hayat sosyolojisinde, kadınların daha aktif ve katılımcı olmalarıyla açıklanabilir. Bu çalışma gençler üzerinden yapıldığı için bu durum gençlerin, birey olma, statü elde etme ve eğitime gösterdikleri önemi de açıklamaktadır.

Araştırmanın amacı genç kuşak kabul edilen Z kuşağının Türkiye'deki siyasi partilere bakış açısını ve partilerden beklentilerini ortaya koymaktır. Daha önce Mardin'de genç kuşağın siyasal yaşamına dair bir literatür çalışması yapılmamasından dolayı, çalışmamın bu konudaki literatür açığını kapatacağımı ve öncü olmasını umut ediyorum. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Mardin ili çeşitli halk ve kültürlerle ev sahipliği yapmaktadır. Çoğunluğu Kürt ve Arap halklarından olan ilde birçok gayrimüslim de yaşamaktadır.

Genç kuşaklar ülkelerin gelecekleri açısından işlevsel toplumsal iş bölümü ve kültürel yapılanma dolayısıyla birer servet değerindedir. Gelecek onların gelişimi ile şekillenmektedir. Bu yüzden gençlerin siyasal alandaki varlıklarını, beklentilerini ve düşüncelerini araştırmak, hem toplum hem de ülke için önemli kılavuzlardır. Bugün Türkiye'de neredeyse altı kuşak birlikte yaşamaktadır. Çalışmamda kuşaklar sırasıyla Sessiz Kuşak, Bebek Patlaması, X kuşağı, Y kuşağı, Z kuşağı, (alt grup K kuşak) ve Alfa kuşak olarak doğum yıllarına göre sırasıyla açıklanmıştır. Çalışmada bireylerin kuşak tipolojisine de yer verilmiştir. Kuşak tanımı modernleşmenin bir uzantısıdır. Sanayileşme dönemi öncesinde çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık gibi kuşak farkındalığı ve farklılığı bugün olduğu gibi kendine has özelliklere sahip değildi.

Toplumda kuşakları birbirinden ayıran özellikler belirlenmiş ve kabul görmüş değildi. Fakat modernleşme yaş üzerinden kuşakların özelliklerini belirleyerek gençlik kavramını öne çıkarmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kuşak, Siyasi partiler, Z kuşağı, Tabakalaşma, Sosyalleşme, Sosyoloji

THE APPROACH OF THE “GENERATION Z” TO POLITICAL PARTIES:

THE CASE OF MARDIN-ARTUKLU

ABSTRACT

This study, which examines the approach of Generation Z to political parties, was carried out on 184 individuals between the ages of 18-26 living in the Artuklu district of Mardin.

As a research method, a mixed method was followed by using quantitative and qualitative methods including survey. The gender distribution in the survey study is 114 women and 70 men. According to the observations obtained from the field, the higher number of women included in the research can be explained by the fact that women are more active and participatory in the sociology of daily life. Since this study is conducted on young people, it also explains the importance young people attach to being individuals, achieving status and education.

The aim of the research is to reveal the perspective of the generation Z, which is accepted as the young generation, to the political parties in Turkey and their expectations from the parties. Since there has not been a literature study on the political life of the young generation in Mardin before, it is aimed that this study will fill the literature gap on this subject and be a pioneer. Located in the Southeast Anatolian Region, Mardin is home to various peoples and cultures. Although the majority of the population consists of Kurds and Arabs, many non-Muslim people also live in the province.

Young generations are worth a fortune for the future of countries. The future is shaped by their development. Therefore, researching the existence, expectations and thoughts of young people in the political arena are important guides for both the society and the country. Today, almost six generations live together in Turkey. In this study, the generations are explained respectively according to the year of birth as the Silent Generation, Baby Boomer, X generation, Y generation, Z generation, (K generation) and Alpha generation. The generation typology of individuals is also included in the study. Generational definition is an extension of modernization.

Before the industrialization period, generation awareness and differences, such as childhood, youth, adulthood and old age, did not have their own characteristics as they do today. The features that separate generations from each other in society were not determined and accepted. However, modernization has highlighted the concept of youth by determining the characteristics of generations over age.

Keywords: Generation, Political parties, Generation Z, Stratification, Socialization, Sociology

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ	iii
ÖNSÖZ.....	v
ÖZET.....	vii
ABSTRACT	ix
İÇİNDEKİLER	xi
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xv
I. GİRİŞ.....	1
II. ARAŞTIRMANIN KONUSU	5
A. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi	5
B. Araştırma Yöntemi	6
III. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
A. Araştırmanın Gerçekleştirildiği Mardin İlinin Coğrafi Konumu ve Tarihi.....	7
1. Mardin'in Tarihi.....	8
2. Mardin'de Yaşayan Halklar	12
3. Kültürel Değerler	14
B. Kuşak Tanımı	14
1. Sessiz Kuşak (1925-1945)	15
2. Bebek Patlaması Kuşağı –Baby Boomers (1945-1965).....	16
3. X Kuşağı (1965-1979)	17
4. Y Kuşağı (1980-1995)	20
5. Z Kuşağı (1996 -2004).....	22
6. K Kuşağı (Alt Grup 1995-2002)	25
7. Alfa Kuşak (2010 ve Sonrası)	27
C. Kuşak Çatışmaları.....	28
D. Kültür ve Kültürel Süreçler	29
1. Kültürel Süreçler	31
E. Toplum ve Toplumsallaşma - Sosyalizasyon	32
1. Toplumların Dönüşüm Evreleri – Sosyalizasyon	34

a. Geleneksel kapalı toplum	34
b. Sanayi toplumu	35
c. Sanayi sonrası toplumlar – post-modern toplum	37
F. Tarihten Günümüze Devlet ve Millet Kavramı.....	38
1. Devlet ve Devletin Gelişim Süreci.....	38
2. Millet Kavramı	42
3. Türkiye’de Millet Kavramı	45
G. Seçme ve Seçilme	47
1. Seçim Barajı	50
2. Türkiye’ de Seçme ve Seçilme Tarihi	50
H. Tabakalaşma	53
I. Türkiye’de Siyasi Partiler	57
J. Sosyal Politikalar	59
IV. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE ANALİZİ.....	63
A. Yöntem	63
B. Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	64
C. Cinsiyetin Siyasi İlgiye Yönelik Dağılımı.....	65
D. Lojistik Regresyon Analizi	86
V. SONUÇ VE TARTIŞMA.....	89
VI. KAYNAKÇA.....	95
EKLER.....	101
ÖZGEÇMİŞ.....	113

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1 Demografik Özelliklere Yönelik Dağılım	64
Çizelge 2 Cinsiyetin Siyasi İlgiye Yönelik Dağılımı	66
Çizelge 3 Göç Nedenlerine Yönelik Dağılım	67
Çizelge 4 Görüşlere Yönelik Dağılım.....	67
Çizelge 5 Siyasi İlgiye Yönelik Dağılım	68
Çizelge 6 Siyasi Parti Çalışmalarını Desteklemeye Yönelik Dağılım	69
Çizelge 7 Siyasi Parti Liderinde Olması Gereken Özelliklere Yönelik Dağılım.....	70
Çizelge 8 Desteklenen Partiye Oy Verme Sebeplerine Yönelik Dağılım.....	71
Çizelge 9 Siyasi Partilerin Çalışma Yapması Gerektiği Alanlara Yönelik Dağılım..	71
Çizelge 10 Desteklenen Siyasi Partiyi Ailenin de Destekleme Durumuna Yönelik Dağılım.....	72
Çizelge 11 Desteklenen Siyasi Partiye Yönelik Dağılım.....	73
Çizelge 12 Türkiye'ye Yönelik Yaklaşımlara Göre Dağılım	74
Çizelge 13 İnternet Kullanımına Yönelik Dağılım	74
Çizelge 14 Cinsiyetin Görüşlere Yönelik Dağılımı	75
Çizelge 15 Cinsiyetin Desteklenen Parti ile İlişkisine Yönelik Dağılımı	76
Çizelge 16 Cinsiyetin Türkiye'ye Yönelik Yaklaşımlar ile İlişkisine Yönelik Dağılımı.....	77
Çizelge 17 Yaşın Görüşlere Yönelik Dağılımı	78
Çizelge 18 Yaşın Siyasi İlgiye Yönelik Dağılımı	79
Çizelge 19 Yaşın Desteklenen Parti ile İlişkisine Yönelik Dağılımı	80
Çizelge 20 Yaşın Türkiye'ye Yönelik Yaklaşımlar ile İlişkisine Yönelik Dağılımı .	81
Çizelge 21 İnternet ve Teknolojik Araçlara Ayrılan Saatin Siyasi İlgiye Yönelik Dağılımı.....	82
Çizelge 22 İnternet ve Teknolojik Araçlara Ayrılan Saatin Desteklenen Parti ile İlişkisine Yönelik Dağılımı	83
Çizelge 24 Bağımlı Değişken: Türkiye'de Yaşamaktan Memnun musunuz?	86
Çizelge 25 Model Katsayıları.....	86
Çizelge 26 Model Özeti	86

Çizelge 27 Bağımlı Değişkenlerin Etkisi	87
Çizelge 28 Bağımsız Değişkenlerin Etkisi.....	87

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1 Türkiye İller Haritası.....	7
Şekil 2 Mardin İli İlçeler Haritası	8
Şekil 3 Mardin Taş Evler	10
Şekil 4 Yukarı/Eski Mardin Çarşısı	11
Şekil 5 Mardin, Yenişehir	11
Şekil 6 Mardin Artuklu Belediye Binası.....	12
Şekil 7 Deyrulzafaran Manastırı	13
Şekil 8 Dünyada Yaygın Seçim Sistemleri	48
Şekil 9 Türk Anayasa Dönemlerinde Seçme Hakkının Şartları.....	53
Şekil 10 Yaş Dağılım Oranı	65
Şekil 11 Göç Nedenlerine Yönelik Dağılım	67
Şekil 12 Siyasi Parti Çalışmalarını Desteklemeye Yönelik Dağılım.....	69
Şekil 13 Siyasi Parti Liderinde Olması Gereken Özellikler.....	70
Şekil 14 Oy verme sebepleri	71
Şekil 15 Siyasi Partilerin Çalışma Yapması Gereken Alanlar	72
Şekil 16 Ailelerin Parti Destekleme Oranı.....	73

I. GİRİŞ

Geçmişten günümüze kadar gelişen teknolojinin etkilerini toplumlar üzerinde görmek mümkündür. Toplumsal değişme etkisi her ne kadar toplumdan topluma değişse de küresel çapta genel etkilenme benzer yaş gruplarında aynı oranlardadır. Bugün teknolojinin geldiği nokta bizlere bunu çok daha belirgin şekilde göstermektedir. Toplum farklı yaş gruplarından oluşur. Her yaş grubu kendi döneminde yaşanan sosyal olaydan farklı etkilenmiş ve yetiştirilme şekilleri buna göre şekillenmiştir. Bu olay kuşak kavramını ortaya çıkarmıştır.

Kuşak araştırmaları ilk olarak Auguste Comte tarafından gerçekleştirilmiştir. Comte yaşadığı dönemde kuşaklar arası aktarıma önem vermiş ve sosyal ilerlemeyi bu aktarıma bağlamıştır. Comte'tan sonra kuşak kavramıyla ilgili en kapsamlı araştırmayı Karl Mannheim 1928 tarihinde yazmış olduğu makalede “Nesiller Problemi” (Das Problem der Generationen) olarak ele almıştır. Mannheim kuşaklar arası aktarıma önem vermiş ve kuşak kavramını “belirli bir zaman diliminde önemli tarihsel olayları yaşamış belirli bir yaştaki insanların oluşturduğu bir grup” olarak tanımlamaktadır. (Mannheim, 1952. aktaran, Bayramoğlu, 2018: 15). Mannheim, kuşakları ortak alışkanlıkları ve kültürü paylaşan insanlar topluluğu olarak tanımlamıştır. Türk Dil Kurumu (TDK) kuşak kavramını “Yaklaşık olarak aynı yıllarda doğmuş, aynı çağın şartlarını, dolayısıyla birbirine benzer sıkıntıları, kaderleri paylaşmış, benzer ödevlerle yükümlü olmuş kişilerin topluluğu” olarak ele almıştır. (TDK, 2021).

Teknolojinin gelişmesi ile teknolojinin insanlar üzerindeki etkisi de değişmiştir. Bu değişim kendini her alanda göstermiştir. Özellikle yaş grupları üzerindeki etkisi son yıllarda kendini belirgin hale getirmiş ve kuşak çatışmalarını da arttırmıştır. Son yıllarda Z, K¹ ve Alfa kuşakları bu değişimden en çok etkilenen kuşaklardır diyebiliriz. Kuşaklar arasında teknolojiyle en iyi anlaşılan Z kuşağı bireyleridir. Bu yakınlıktan yola çıkarak araştırmamın merkezinde Z kuşağı

¹ K kuşağı, Z kuşağının içinde yer alan bir alt kuşaktır. Önemli oranda benzerlerdir fakat K kuşağı küreselleşmenin etkilerinden daha fazla etkilenmektedir.

bulunmaktadır. Z kuşağı bireyleri Türkiye de azımsanmayacak bir oy potansiyeline sahiptirler. Bu nedenle siyasi partilerin son dönemde çalışmalarının odak noktası halindedirler. Aralarında bazılarının ilk kez oy kullanacağı bilinen Z kuşağının desteklediği parti bugün önemli ölçüde oy potansiyeline sahiptir. Herhangi bir nedenden dolayı erken seçim olmaması takdirinde, Türkiye 2023 seçimlerinde, siyasi partilerin çalışmaları arasında Z kuşağı önemli bir alana sahiptir. Bunu hem siyasi parti liderlerinin söylemlerinden hem de parti grup çalışmalarından görebiliriz. Çalışmamda Z kuşağının siyasi partilere yaklaşımı, partilerden bekledikleri hizmetler ve siyasete bakış açıları araştırılmıştır.

Dünya'daki her ülke için genç nüfus oranı önemlidir. Çünkü ülke geleceği, gençlerin geleceği üstüne kurulması planlanır. Türkiye bu konuda şanslı ülkelerden biridir. Zira Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sisteminin (ADNKS) 2021 yılında yapmış olduğu araştırmada 15-24 yaş grubundaki genç nüfusunun Türkiye'nin %15,3'ünü oluşturmaktadır. Türkiye bu oranla Avrupa Birliği üye ülkeler arasında en yüksek genç nüfus oranına sahip ülkedir. (TÜİK, 2021). Türkiye özeline baktığımızda şu an da Türkiye'de altı kuşak beraber yaşamaktadır. Bu beraberlik doğal ve kaçınılmaz olarak kuşak çatışmasını da beraberinde getirmiştir.

Kuşak sınıflandırılması literatür taramalarında 20-25 yıllık dönemi kapsar. Fakat teknolojinin hızla gelişmesinden dolayı Z kuşağı ile birlikte bu sınıflandırma 10 yıla kadar düşmüştür. Z kuşağından sonra K kuşağı, 2010 yılından sonra ise Alfa kuşağı ortaya çıkmıştır. Bu kuşakların karakterleri teknoloji etrafında şekillenmiştir.

Kuşaklar ortak yaş gruplarının oluşturduğu, aynı sosyal dönemden geçen, ortak toplumsal olaylara şahit olmuş yaş gruplarıdır. Bu yaş gruplarının kendi aralarında gruplara ayrılması sosyolojik açıdan önemlidir. Kuşak kavramı sosyolojik bir gerçekliktir. Fakat bugüne kadar kuşak kavramını sosyolojik olarak ele alan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Kuşak kavramları, daha çok pazarlama ve reklamcılık alanlarında araştırılmıştır.

Türkçe literatürde kuşakların siyasal dönüşümleri ile ilgili araştırmalar oldukça sınırlıdır. Kuşakların siyasi partilere yaklaşımlarıyla ilgili bir çalışma yürütülmemiştir. Z kuşağının siyasi partilere yaklaşımı konusundaki bu araştırma

literatürdeki boşluğun doldurulması açısından önemli bir adım olmasını hedefliyorum.

II. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Araştırma konusu Türkiye’de Z kuşağının siyasi partilere yaklaşımı ve bu konuda partilerden beklentilerinin ne olduğuna dair yerel bir incelemedir. Bu inceleme sosyolojik yaklaşımla ele alınmıştır. Bölgenin sosyo-kültürel açıdan incelemesi ve inceleme etrafında şekillenen gençlik tipolojisi de incelenen diğer önemli başlıklardandır.

Araştırma evrenim Mardin, araştırma örnekleme ise Artuklu ilçesidir. Araştırma Artuklu ilçesinde okuyan 18-26 yaş aralığı olan genç bireylerle sınırlandırılmıştır. Araştırmamda 184 Z kuşağı bireyi üzerinde anket çalışması yapılmıştır. Hedef katılımcı sayısı 200 kişi olarak belirlenmiştir. Fakat katılımcıların bazıları anketi siyasi bulduklarını belirterek işaretleme yapmak istememişlerdir. Çalışma gönüllülük esasına dayandığı için kararları saygıyla karşılanmış ve işleme alınmamıştır. Çalışmada bu sebepten cinsiyet eşitliği ne yazık ki sağlanamamıştır. Elde edilen veriler SPSS programında analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

A. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Araştırmanın gerekçesi, 2019 yılında Mardin’e yerleşmiş olmamdan dolayı bölgeyi sosyo-kültürel açıdan incelemek istemiş olmamdır. Bölgenin etnik yapısında Kürt, Arap, Türk ve Süryani (sıralama nüfus yoğunluğuna göre yazılmıştır.) halkı vardır. Bu çok kültürlülüğün gençlerin siyasete bakışını nasıl etkilediği dikkatimi çekmiş ve sosyolojik olarak temelini şahsımda önemli kılmıştır.

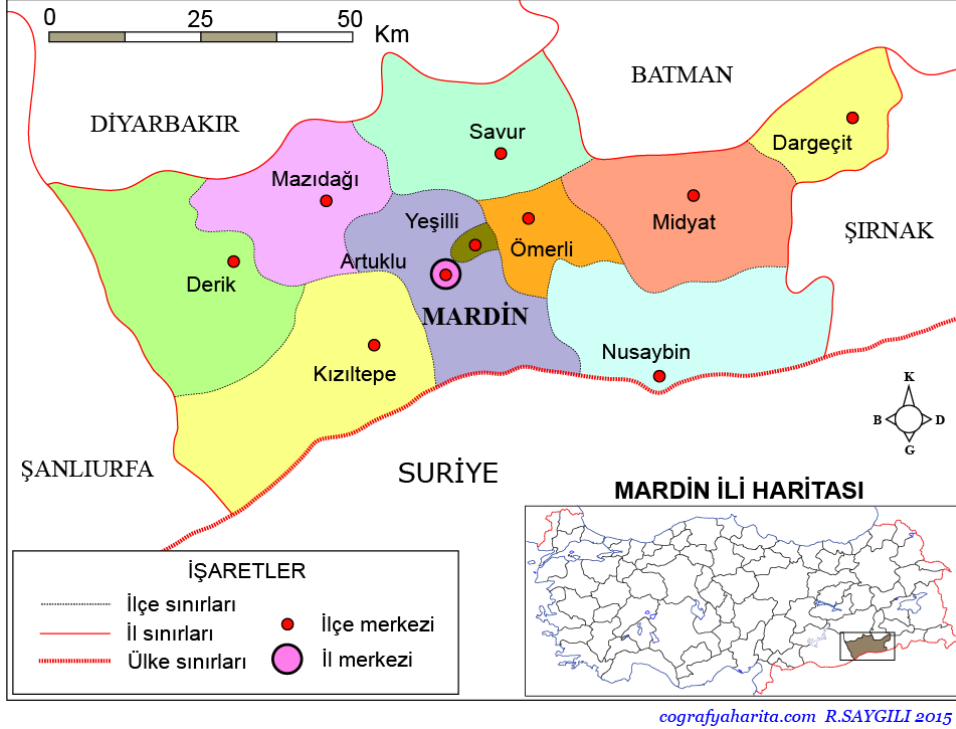
Türkçe literatür taramasında Mardin ilinin daha çok kültürel yapısı, tarihçesi ve içinde yaşayan Süryani halkı ile ilgili çalışmalara rastlanmıştır. Fakat Mardin ilinde yaşayan genç nüfusla ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Literatürdeki bu eksikliğin çalışmamla birlikte az da olsa doldurulması hedeflenmiştir.

Mardin ilinin bulunduğu Güneydoğu Anadolu Bölgesi, toplumsal çatışmanın olduğu, terör olaylarının yaşandığı bölgeler arasındadır. Suriye sınırında olmasından dolayı bölge hem göç veren hem de Türkiye’ye göç eden insanların geçiş noktasıdır.

Bölge içinde yaşayan halklar dolayısıyla seçim çalışmaları genellikle dil ve kültür üzerinden ilerlemiştir. Fakat şehirde yaşayan gençlerin, siyasi partilerden beklediği çalışma gerçekten bu yönde midir? Bu bölgede yaşayan gençlerin siyasi partilerden beklentilerinin ne olduğunu, hangi konulara önem verdiklerini, siyasi çalışmalarda beklentilerinin ne olduğu çalışmamın gerekliliğini ve amacını önemli kılmaktadır.

B. Araştırma Yöntemi

Araştırma yöntemi olarak öncelikle geniş kapsamlı literatür çalışması yapılmıştır. Teorik ve uygulamalı olarak nitel bir çalışmadır. Bu kapsamda survey (anket) çalışması yapılmıştır. Survey (anket) çalışması Covid-19 salgını dolayısıyla internet ortamında Mardin Artuklu' da yaşayan 18-26 yaş arasında bulunan Z kuşağı üyelerine uygulanmıştır. Pandemi etkisinin azalması ve yasakların kalkmasıyla birlikte alana inilmiş ve çalışmalarım bu kapsamda gerçekleşmiştir. Genel anlamda çalışmanın yöntemi nitel olup, tekniği anket, gözlem yoluyla elde edilen verilerin yorumlanmasına dayanmaktadır. Çalışma tarihi 2021 ile 2022 yılları arasında gerçekleştirilmiştir. Çalışmam boyunca tüm harcamalar tarafımda karşılanmıştır.

Şekil 2 Mardin İli İlçeler Haritası

Kaynak: www.cografyaharita.com Erişim tarihi: 05.09.2022.

1. Mardin'in Tarihi

Mardin, tarih boyunca birçok halk ve uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Uzun bir yerleşim geçmişi olsa da, şehrin tarihini anlatan kaynaklar maalesef ki sınırlıdır.

Mardinli yerel tarihçi Abdüsselam Efendi'nin ünlü eseri Ümmü'l İber (Mardin Tarihi) Mardin isminin kökeni ile ilgili rivayetleri anlatmıştır. Rivayete göre;

“Pers hükümdarının Mardin adında bir çocuğu amansız bir hastalığa yakalanır. Uzun süre hekimler hastalığına derman bulamazlar. Sonunda bazı hekimler çocuğun sağlığına kavuşması için hükümdara bir öneride bulunurlar. Öneri şudur: Mardin'in sağlığına kavuşması için etrafı açık yüksek bir dağın tepesinde uzun bir süre yaşaması gerekmektedir. Bu özelliklere uygun bir yer aranmaya başlanır. Ülkenin dört bir tarafında yapılan araştırmalar sonucunda Mardin'deki dağın (Kargalar Dağı) en uygun yer olduğuna karar verilerek hekimlerle birlikte buraya getirilir. Amansız hastalığa yakalanmış olan Pers hükümdarının Mardin adındaki çocuğu bu dağın tepesinde yaşamaya başladıktan kısa bir süre sonra, sağlığına kavuşur. Böylelikle burası yerleşim alanı olmaya başlar ve “Mardin” adını alır” (Abdüsselam Efendi:1, aktaran: Atik,2020:118).

Mardin ismi Kürtçede Merdin, Arapçada Maridin, Süryani’ce Marde olarak adlandırılır. Bazı kaynaklarda ise 3.yy’da ismini buraya yerleşen Marde halkından aldığı söylenilir. Bir diğer bilgiye göre “kaleler” anlamına gelen Merdin’den ismini almıştır.

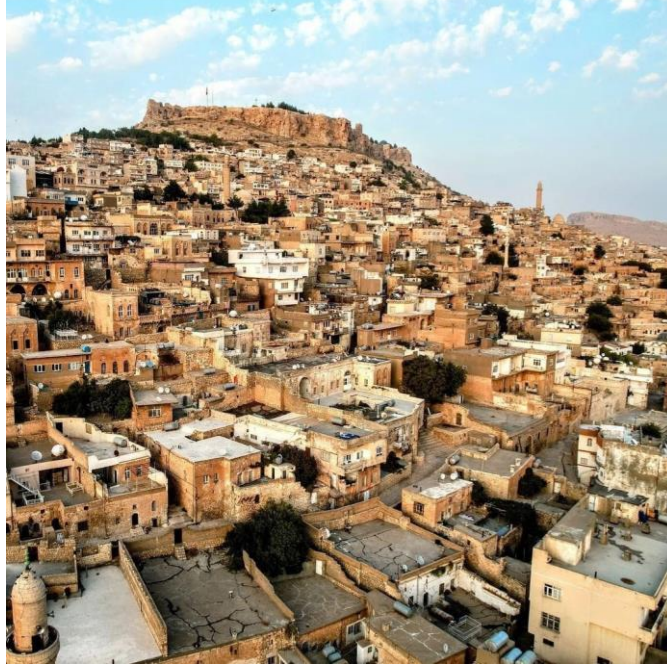
İpek yolu üzerinde bulunan Mardin, tarımın doğduğu kabul edilen “ Verimli Hilal” bölgesinde yer alır. Kurak iklimde yer almasına rağmen birçok tarım ürünü yetiştirilmektedir.

Kayalıklarla çevreli olmasından dolayı savunmaya elverişlidir. Bu yüzden de tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bazı kaynaklarda 3.yy bazılarında ise 4.yy’dan itibaren Mardin kenti yerleşim alanı olmuştur. Akadlar, Babilliler, Huriler, Roma İmparatorluğu, Bizans İmparatorluğu, Araplar, Hamdaniler, Selçuklular, Zengiler, Artuklular, Moğollar, Osmanlı devleti gibi birçok uygarlık ve imparatorluğun yerleşim alanı olmuştur.

Mardin eşiği (Dicle ve Fırat ırmakları arasında doğu-batı konumlu dağlar) , tarihi olarak Tur Abdin bölgesi olarak bilinir. *“Tur Abdin, Mardin’den başlayıp doğuya doğru kuzeyde Savur ve Hasankeyf, güneyde Nusaybin’i içine alarak Cizre’ye kadar uzanan 200 km’lik dağlık bölgeye verilen tarih bir addır. Bu bölge tarih boyunca farklı şekillerde adlandırılmıştır. Asur kaynaklarında Kaşyari Dağı, Roma kaynaklarında Mons Masius (Mazi dağı), Süryani kaynaklarında 6. Yüzyıldan itibaren İzlo Dağı ya da Beth Gawgal, Arapça kaynaklarda ‘Cebel-al Izal’ olarak geçmiştir. Ancak bu adlandırmalar, bu geniş bölgenin daha spesifik noktaları için kullanılmaya başlandıktan sonra, Mardin yükseltisi ve onun doğusunu içine alan dağlık bölgenin tamamına Tur Abdin denmistir. Süryanice ‘Tur’ (dağ) ve ‘Abdin’ (esirler, köleler, kullar) kelimelerinin birleşmesinden oluşan Tur Abdin, ‘kullar dağı’ anlamına gelmektedir (Göyünç,1991; Aydın vd. 2000; Akyüz, 1998.aktaran Sarı. 2007: 41).*

Mardin mimari açıdan da önemli medeniyetlerin eserlerine sahiptir. Medeniyetler için önemli olan “kil mührü” Mardin’e aittir. Taş ve kil açısından verimli bir yapıya sahiptir. Mardin taşı coğrafi işaret almıştır. “Geçmişten günümüze kadar gelen yapıların, bu taşlardan yapıldığı ve dayanıklılığını taşların özelliklerinden aldıkları belirtilmiştir.” (www.mardin.ktb.gov.tr, 2021).

Özellikle Mardin'in simgesi haline gelen taş evler bu mimarinin güzel örneğidir.

Şekil 3 Mardin Taş Evler

Kaynak: Burak Erdem, 06.09.2022

Günümüzde Mardin'de şehir yapılanması eski dönemlere göre değişiklikler yaşamıştır. Şehir yaşamının oluşması ile birlikte merkezi yaşam alanı değişmiştir. Şehir planlamasının başlamasıyla okullar, kamu kuruluşları, yaşam alanları bugün merkez denilen ilçeye taşınmıştır. Tarihi Mardin taş evler bölgesi “Yukarı Mardin” “Eski Mardin” diye adlandırılır. Bu bölge daha çok tarihi mekân özelliği taşır. Kafeler, kahve dükkânları, kuyumcular, kasaplar, sabun ve Süryani şarap satışları bu bölgede çoğunluktadır. Turistlik gezilerde bu bölge önemli bir yere sahiptir.

Şekil 4 Yukarı/Eski Mardin Çarşısı

Kaynak: Burak Erdem, 06.09. 2022.

Şehrin taşındığı yeni bölge ise “Yenişehir” adını almıştır. Şehir planlaması ile apartmanlar kurulmuş ve insanlar artık taş evlerden, apartman dairelerinde yaşamaya başlamışlardır. Bazıları için bu taşınma istekli gerçekleşmiş, bazıları içinse mecburi olmuştur. İş imkânları, asfaltlı yollar, şehir düzeni insanları bu alana çekmiştir.

Şekil 5 Mardin, Yenişehir

Kaynak: www.mardintv.com, Erişim tarihi: 05.09.2022

2. Mardin’de Yaşayan Halklar

Mardin kültürel anlamda zengin bir halk yapısına sahiptir. İçinde barındırdığı halklar dolayısıyla birçok farklı dil konuşulur. En aktif çoğunluk konuşulan diller Kürtçe, Arapça ve Türkçedir.

1980’lerden sonra kırsal kesimde yaşayan Kürtler daha çok merkeze göç etmişlerdir. Şu anda merkez nüfusunun çoğunluğunu Kürtler oluşturmaktadır. Çoğunluk olarak aşiret yapılarına bağlıdırlar. Geneli Şafii mezhebine bağlıdır. Kırmanci lehçesini konuşurlar. Bölgede yaşayan Kürtler çoğunlukla Arapça dilini de bilirler. Çevresindeki Arap komşularından dolayı okuma yazma bilmemesine rağmen Arapçayı öğrenen 80 yaşındaki kayınvalidemi buna örnek olarak gösterebilirim. Kayınvalidem; “Bayramlarda imece usulü yemek yaptıklarını kaynaştıklarını belirtmiştir. Arap olan komşularıyla beraber Süryani komşularının da olduğunu birbirleriyle konuştuklarını, yemek paylaştıklarını belirtmiştir. Fakat Süryani komşularıyla gayrimüslim olmalarından dolayı bazı sınırlarının olduğunu birbirlerinin avlularına asla girmediklerini, birbirlerine ev ziyaretlerinde bulunmadıklarını belirtmiştir”. Kültürler arası aktarım her alanda yaşandığı için kültürlerinin birbirlerine karıştığını belirtmiştir. Şehirde bu ortak kültür yaşamına dair birçok örnek mevcuttur. Kamu kuruluşlarında, kafelerde, dükkânlarda tabelalar genellikle üç dilde yazılmıştır.

Şekil 6 Mardin Artuklu Belediye Binası (Türkçe, Kürtçe, Arapça ve Süryani dillerinde)

Kaynak: Berivan Coşkun, 06.09.2022

Diğer çoğunluk nüfus Araplardır. Mardin’de yaşayan Arap halkı Türkiye’deki en büyük Sünni Arap topluluğunu oluştururlar.(Sarı, 2007: 45). Arapçanın Kılıt lehçesini konuşurlar. Çoğunlukla merkez ilçe olan Artuklu, Savur ve Midyat ilçelerinde yaşarlar.

Süryaniler, Hristiyanlığı kabul eden ilk topluluk olduklarını belirtirler. Kökenleri ile ilgili net bir tanım yoktur. Bazı kaynaklarda Arami, bazılarında ise Asuri olarak geçerler ve sami kökenli etnik topluluk olarak bilinmektedirler. Patriklik merkezleri Mardin Artuklu’ da bulunan Deyrülzafaran Manastırı’dır. 15. yüzyıldan sonra Manastırın etrafında yetişen zafaran (safran) bitkisinden dolayı Manastır, Deyrulzafaran (Safran Manastırı) adı ile anılmaya başlanmıştır. Halk arasında genel kabul gören rivayete göre güneş tapınağının üzerinde kurulduğu söylenmektedir.

“Osmanlı sınırlarında Süryani kadimlerin ön plana çıktığı şehir Mardin’dir. Bunun en büyük nedeni, Süryani Kadim Patriklik merkezinin Mardin’e 5 km uzaklıktaki Deyrulzafaran Manastırı olmasıdır”. (Özcoşar,2006: 5).

Şekil 7 Deyrulzafaran Manastırı

Kaynak: www.tripadvisor.com.tr, Erişim tarihi: 06.07.2022

Süryaniler 19.yy’da bölgede Kürt aşiret çatışmalarından, salgın hastalıklardan ve bazı kaynaklarda toplumsal çatışmalardan dolayı Amerika ve Avrupa’ya göç etmişlerdir. Bundan dolayı günümüzde bölgedeki nüfusları azalmıştır. “En büyük Hristiyan grup Ortodosk Süryanilerdir, anadilleri Turoyo (Torani) ve merkezde yaklaşık 60 Süryani aile yaşamaktadır.”(Sarı, 2007: 44).

Süryani halkı kendi içlerinde ayrılmışlardır. Keldaniler; 16.yy'da Doğu Süryani'lerinden ayrılarak (Nasturiler) Katolik kilisesine bağlanan ve 19.yy'da Roma Kilisesi ile birleşen etnik-dini topluluktur. Ana dilleri Aramca'nın doğu koluna ait Sirit'tir. (Sarı, 2007: 44). Çoğu Süryani günlük konuşma dili olarak Arapça ve Türkçeyi kullanırlar. Çoğunluğu kuyumculuk mesleğiyle uğraşmaktadır.

3. Kültürel Değerler

Mardin mutfağı da tıpkı içinde barındırdığı halklar gibi zengin ve farklıdır. İçerisinde yaşayan halklar sayesinde kültürel harman yaşanmış olup bu hem Mardin mutfağına hem el sanatlarına yansımıştır.

Mardin mutfağında birçok yemek ve ürün coğrafi işaret unvanını almıştır. Buna ilk örnek Mardin' e has bir ürün olan badem şekeridir. Badem şekeri özellikle kahve yanlarında ikram edilir. Bugün Mardin taş evlerinin olduğu bölge olarak geçen “Eski Mardin” ya da “Yukarı Mardin” de önünden geçtiğiniz her dükkânda bu şekerler ikram edilir.

Bir diğer ürün ise Mardin bulgurudur. Kızıltepe ilçesinde yetişen bu bulgur protein ve lif açısından zengindir. Glisemik indeksi düşük olan Mardin bulguru 2019 yılında coğrafi işaret almıştır.

Mardin de el sanatları da büyük bir kültürel değere sahiptir. Özellikle Midyat telkârisi bunun en güzel örneğidir. Tamamen gümüş telden ve el emeğiyle yapılan bu ürün; takı, bronz, toka, küpe gibi ürünlerde kullanılır. Telkâri sanatı Süryani halkına ait bir el sanatıdır.

Sembusek, Kaburga Dolması, Kibe (Mumbar Dolması), Mardin Kiliçe Çöreği, İkbebet (Haşlanmış İçli Köfte), Mardin Taşı, Midyat Acuru, Midyat Kavunu, Midyat Tandır Ekmeği, Midyat Telkarisi, Midyat Zeynebi Üzümü, Midyat İnciri, Ömerli Karfoki Üzümü. Mardin'in tescilli ürünlerindedir.

B. Kuşak Tanımı

Kuşak kavramı, ortak zaman diliminde doğmuş, ortak toplumsal olaylara şahit bireylerin oluşturduğu yaş gruplarıdır. Türk Dil Kurumuna göre kuşak; “aşağı yukarı benzer yıllarda doğmuş olup aynı çağın koşullarına sahip olan, dolayısıyla birbirine benzer sıkıntıları, yazgıları yaşamış, benzer ödevlerle yükümlü olmuş kişiler

topluluğu” olarak tanımlamaktadır. (TDK, 2022). Geniş bir yaş skalasına sahip olan kuşak kavramı bu yüzden bazı gruplara ayrılmıştır. Her 20-25 yılda bir kuşak kendini ileriki kuşağa devreder.

Kuşak sıralaması ilk olarak Sessiz kuşakla başlar:

1. Sessiz Kuşak (1925-1945)

Cumhuriyet tarihinin ilk kuşağıdır. Çünkü dönemi cumhuriyetin kurulmasına müteakip 1925 ile başlayıp 1945’e kadar süregelmiştir. Bu kuşak, I. Dünya Savaşı akabinde kültürel etkiler elde ederek, kültürleme ve kültürlenme yaşayan bir özelliğe sahiptir. Öyle ki hem yerel hem evrensel manada bu kuşak mensuplarının bir takım ortak özelliklere sahip oldukları görülmektedir. Dünya geneline baktığımızda da savaşlar dönemine denk gelen kuşaktır. Bu kuşaktaki insanlara Sessiz kuşak, Savaş kuşağı, Olgun kuşak, Yorgun kuşak da denmiştir. “Türkiye ‘de tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişe tanıklık etmiş bu kuşağa gelenekçiler de denmiştir.” (Kuran, 2020: 42.) Hem dönemsel şartlardan hem de savaş dönemlerine tanıklıklarından dolayı toplumsal olaylara sessiz kalmışlardır. Bu bağlamda otorite altında yaşamayı kabul eden, saygılı, aile ilişkilerine bağlı gelenekçi yapıya sahiptirler. “Bu kuşak için manevi ve milli değerler çok önemlidir.”(Küçükşabanoğlu, 2021: 14.) Maneviyata ve geleneklerine bağlı olan sessiz kuşak, bugün en genç sayılan Z kuşağı ile en çok bu konuda çatışma yaşamaktadır.

“Bu dönemdeki genç kuşak, yeni ulus devleti kuran, geliştiren, kurucu bir role sahip görülmektedir.” (Yıldırım, 2019: 18.) Mustafa Kemal Atatürk’ün de bir dönem içinde bulunduğu İttihat ve Terakki Cemiyeti özellikle bu dönemlerde Cumhuriyet’i kuran genç kadroları cemiyet içinde yetiştirmiştir. Fransız tarihçi François Georgeon Osmanlı’nın son dönemindeki nesil olgusunun ortaya çıkışını, imparatorluğun 19.yy’dan 20.yy’a geçişindeki gelişmelere bağlamaktadır. “Sultan Abdülhamid’in otoriter rejimine karşı, güçlü ve geniş bir muhalefet olarak “Genç Türk” hareketinin ortaya çıkışı ve “Genç Türk Devrimi”nin patlak vermesini bu esaslara bağlar.” (Yıldırım, 2019: 25.) Bu yüzden kendisi Genç Türk hareketine modernleşmenin taşıyıcısı der. Sessiz kuşak için bazı kaynakların “kurucu kuşak” adını vermesinin sebebi de bu nedendir.

Osmanlı’nın son döneminde yetişen sessiz kuşak dönemin şartlarından dolayı çoğunlukla “eylem adamı” olarak yetişmişlerdir. Zira kuruluşunda yer alacakları

devlet, büyük mücadeleler ve savaşlara şahit olacaktır. Bunun bilincinde olarak daha çok uyumlu ve otoriteyi kabul eden ve milliyetçi diyebileceğimiz bazı kültürel özelliklere sahip olarak yetişmişlerdir. Gelecek olan nesillere de bu milli duyguları aşılacak için özellikle eğitim alanında köklü değişimlere gidilmiştir. “1926 yılında ortaöğretim müfredatına milli güvenlik dersleri zorunlu kılınmıştır. Bazı dönemlerde bu dersler askerliğe hazırlık dersi, milli güvenlik dersi, milli savunma dersleri olarak da isim değişikliği yaşamıştır.”(Yıldırım, 2019: 28.) Özellikle genç kuşaktan beklenen cumhuriyeti korumak ve rejimin bekçisi olmalarıdır. Gençler bu bilinç ve rasyonaliteyle eğitim görmüşlerdir. Bu gidişata bağlı olarak da 1927 yılında askerlik tüm erkek vatandaşlar için zorunlu kılınmıştır.

Mustafa Kemal Atatürk özellikle gençlerin yetiştirilmesi konusunda büyük hassasiyet göstermiştir. Yurt dışına gençlerin gönderilmesi ve yeniliklerin Türkiye’de aktarımı için çalışmalar ve araştırmalar yapmışlardır. 1940 yılında Köy Enstitüleri kurulmuş, gençlerin neredeyse her alanda eğitim görmesi sağlanmıştır. Özellikle Anadolu’ da eğitim almaya imkânı olmayan gençlerin bu okullarda eğitim görmesi sağlanmıştır.

Erken cumhuriyet döneminde tüm sosyal alanları kapsayacak bir kültür politikası ve ulusal kimliği belirleyici kaynaklar yazılmıştır. “Bunlardan ilki “Türk Tarih Tezi” ikincisi ise “Güneş Dil Teorisidir.” (Yıldırım, 2019: 33). Bu iki çalışmada hem Türk tarihinin ana hatlarını açıklamak hem de Türkçenin tarihsel gelişimini anlatmak amaçlanmıştır.

“Genç olan cumhuriyet gençlere ihtiyaç duyuyordu.” (Yıldırım, 2019: 39). Bu bağlamda her yenilik ve kararnamede özellikle gençlerle iş birliği yapılıyordu. Fabrikaların kurulması, tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş sessiz kuşak döneminde yaşanmıştır. Bu konjonktürde yetişen sessiz kuşakta yer alan bireyler otoriteye saygılı, sadık, çalışkan bireylerdir. “Milli ve manevi değerleri çok yüksektir.” (Küçükşabanoğlu, 2021: 14). Dünya üzerinde savaşlar dönemine denk gelen bu kuşak, militarist özellikte olan kuşaktır.

2. Bebek Patlaması Kuşacı –Baby Boomers (1945-1965)

Bebek patlaması kuşacı, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra özellikle Amerika Birleşik Devletleri’nde artan doğum oranlarından dolayı bebek patlaması ismini almıştır. Bazı kaynaklarda patlama kuşacı da denmiştir.

Baby boomers kuşağı, ilk olarak kendi çocuklarına, sonrasında ise yaşlanan anne ve babalarına bakım vermeye başlamışlardır. “Bir yanda anne babaları diğer yanda kendi çocukları arasında sıkıştıklarından dolayı “sandviç kuşağı” olarak isimlendirilmişlerdir.” (Güdücü, ed.Duran, 2021: 8). Türkiye’de çok partili döneme şahitlik eden aynı zaman da 1960 darbesini yaşayan bu kuşak için “toplumu yeniden şekillendiren” kuşak adı verilmiştir.

1946 yılında Türkiye’de tek partili dönemden çok partili siyasi hayata geçilmiştir. 1950 seçimlerinde Adnan Menderes önderliğinde Demokrat Parti iktidara gelmiştir. Bu dönemde yaşanan batılılaşma, devletçilik politikalarının yerini, liberalleşme politikaları almıştır. “Cumhuriyetin yılmaz bekçileri” olan gençler, demokrat parti rejimlerine karşılık, cumhuriyet rejimlerini korumaya almıştır.” (Yıldırım, 2019: 49). Bu koruma 1960 darbesine kadar devam etmiştir. İtaatkâr ve devletçi yapıda olan bu kuşak demokrat partinin siyasi çalışmalarına tepki göstererek isyankâr ve başkaldıran gençlik olmuştur. Bu dönemde dünyada yaygınlaşan komünizm hareketi kendini Türkiye’de göstermeye başlamıştır. İktidar partisi olan Demokrat Parti bu yönde “komünizm tehlikesini” öncelik politikası haline getirmiştir. 1946 yılında Köy Enstitüleri komünizm yuvası olmakla suçlanmış ve din düşmanlığı hareketinin doğduğu yer olarak gösterilmiştir. Bu iki ana sebepten dolayı Köy Enstitüleri Okulları 1954 yılında kapatılmıştır.

Bu dönemde atılan liberalleşme adımları, köyden kente yaşanan yoğun göç ve ekonominin gerilemesi patlama kuşağının Demokrat Partiye olan desteğini kaybetmiştir. “DP sürecinde yaşanan sorunlar cumhuriyetin genç kuşaklarını, Kemalist rejimi tehdit altına soktuğu düşüncesiyle, kaygılandırmaya başlamıştır”. (Yıldırım, 2019: 51). Bu önemli toplumsal gelişmeler 27 Mayıs 1960 darbesinin temellerini oluşturmuştur.

Türkiye özelinde değerlendirildiğinde patlama kuşağına “toplumu şekillendiren kuşak” denmesinin nedeni gerçekleşen bu siyasi gelişmelerdir.

3. X Kuşağı (1965-1979)

X kuşağı 1965 ve 1979 yılları arasında doğan bireyleri kapsamaktadır. Kuşak araştırmacılarının bazıları “MTV kuşağı”, “Me (ben) kuşağı”, “Boynunda anahtar olan çocuklar”, Amerikan tarihinin 13. Nesli olması sebebiyle “13. Kuşak” isimlerini

de almıştır. (Kuran, 2020: 82). Aynı zamanda “Haylaz kuşak”, “ Bumerang kuşak” gibi isimlendirmeleri olmuştur.

Otomatik çamaşır makinası, renkli televizyon, radyo ve pikap gibi yeni teknolojik aletlerin hayata geçtiği dönemdir. “Cep telefonu, internet ve e-postayla tanışan ilk kuşaktır.” (Kuran, 2020: 83). Çok çocuklu ailelerde yetiştirildiklerinden dolayı, daha az çocuk sahibi olmayı tercih etmişlerdir. Genellikle okuma yazma oranları fazla olan X kuşağı kitap okumayı, film izlemeyi seven, kariyer odaklı ve gelecek planlamasını yapan özelliklere sahiptirler. İlk global kuşak olma özelliğine sahiptirler. “Dünyanın farklı bölgelerinden benzer niteliklerle ortaya çıkmış ilk kuşaktır.” (Kırık, Köyüstü, 2018: 3).

X kuşağı döneminde Türkiye’de sağ-sol çatışması yaşanmaktaydı. Bu döneme 68 kuşağı da denmektedir. Hem sağ gruplarda hem de sol gruplarda ayrışmalar yaşanmıştır. Hem Türk solu hem de sağ görüşlü gruplar en büyük ayrışmalarını bu dönemde yaşamıştır. Bu ayrışmalar dönemin hem çatışma ortamında hem de siyasi gerilimlerin yüksek yaşanmasına neden olmuştur. 1980 darbesinin temelleri bu dönemde gelişen siyasi gelişmelerden yaşanmıştır. “80 darbesine giden bu süreçte, sadece dış düşman figürü değil içte de, “biz” ve “ötekiler” biçimde, kabaca kamplaştırılabilecek şekilde angajman ve kutuplaşmaların neticesinde, kanlı çatışmalar artarak vuku bulmaktaydı.” (Ünüvar, 2007:816.aktaran: Yılmaz, 2019: 74). Bu ayrışmalar ve çatışmalar gençler üzerinde derin yaralar bırakmıştır.

X kuşağı döneminde sadece Türkiye’de değil, dünya genelinde de çatışmalar ve askeri darbeler yaşanmıştır. “1979-1983 yılları arasında dünya genelinde on beş askeri darbe yaşanmıştır. Bu darbeler ile toplumsal sorunlara, çatışmalara neden olarak insanların siyasal olaylara katılmaları görülerek, toplumsal hareketlerden soyutlanmış toplumlar yaratılması amaçlanmıştır.” (Güzel, 2021:224). Yaşanan siyasi darbeler ve krizler insanları siyasetten uzak tutma amacı taşımıştır. Türkiye’de yaşanan 80 darbesi de bu yönde ilerlemiştir. Bu dönemde yaşanan ölüm cezaları, işkenceler, toplumsal krizler insanları siyasetten uzak tutmuş herhangi bir siyasi adımdan, eylemden uzak tutmayı amaçlamıştır. X kuşağı bireyleri de bu sebeplerden dolayı apolitik ve siyasete uzak yetişmiştir. Kendi çocuklarını da bu yönde büyütme önem vermişlerdir.

Türkiye’de bu dönemde gecekondulaşma ve göç hareketleri yüksek oranda görülmüştür. Bu toplumsal hareketliliğin etkilerini hem sinema hem de müzik eserlerinde görmek mümkündür. Özellikle “zengin” kadın rolleri ve kenar mahallelerde yetişen “bıçkın” delikanlı erkekler arasında geçen filmler toplum tarafından büyük ilgi görmüştür. Türkiye’de önemli bir dinleyici kitlesine sahip olan arabesk müzik bu dönemde ortaya çıkmıştır. Arabesk, “kırdaki geleneksel ortamı kente taşıyan nüfusun, “kentteki köyün” uyumsuzluğunun müziğidir”. (Özbek, 2012: 107). Bu yerel zeminde ortaya çıkan müzik türü için “1950 yılında Amerikan hayranlığı 1960 yılında Amerikan karşıtlığına dönmüştür”. (Yılmaz, 2019: 71). Yorumlarında bulunulmuştur. Kültür çatışmasının yaşanması ile ortaya çıkan Arabesk müzik ilk dönemler de kabul görmemiş ve varoş bulunmuştur. Özellikle kırsaldan kentlere göç eden kitle tarafından sevilmiş, sinemalarda bu göç sonucu oluşan toplumsal olaylar konu edinmiştir. Arabesk müzik bu dönemde kendine minibüs kültürü oluşturmuştur. Bugün hala, toplu taşıma aracı olan minibüs sürücülerinin çoğunluğu arabesk müzik dinleyerek çalışmaktadır. “Marshall yardımları, karayollarının inşasını ve tarıma makinaların girişini mümkün kılmaktaydı. Bu durum köylerde makineleşmeyle birlikte boşa çıkan emeğin, başka mekânlara göç etmesine sebebiyet vermekteydi.” (Yılmaz,2019: 67). Kente gelen köylü daha önce kente göç etmiş olan akrabasının yanına gelerek bir gecede kendi evini kurmaya başlamış ve kent hayatına adapte olmaya çalışmıştır. Daha önce okula gitme fırsatı bulamayan çocuklar okullara başlamış ve genç nüfus istihdamında artış yaşanmış buna bağlı olarak okuma yazma oranında artış meydana gelmiştir. Bebek ölümleri azalmış ve genç nüfus artmıştır. “X kuşağının gençlik dönemlerine bakıldığında, önceki dönemlerde Türkiye’de 9 olan üniversite sayısı 53 e; 3 bin olan üniversite mezun sayısı 33 bin e yükselmiştir.” (Kuran, 2020: 83). X kuşağı dönemin yöneticilerinin istediği gibi siyasetten uzak durmuş kendini okumaya ve kariyerine hedeflemiştir. X kuşağı kariyer odaklı, girdiği ortamlara çabuk uyum sağlayabilen, teknolojiyle arasının iyi olduğu, bireysel olarak kendilerini iyi ifade edebilen yaş gruplarıdır. “Küresel olarak bakıldığında 16-64 yaş arası internet kullanıcılarının yaklaşık %40’ını X kuşağı oluşturmaktadır.” (Güzel, 2021:224). Bugün 43 ile 57 yaş aralığını temsil eden X kuşağının çoğunluğunun hala aktif iş hayatını vardır.

4. Y Kuşığı (1980-1995)

Y kuşığı Türkiye’de 1980 askeri darbe gölgesinde doğmuş ve gençliğini bu toplumsal olay çerçevesinde yaşamıştır. Milenyum kuşığı, Gelecek dijital kuşak gibi isimlerle de belirtilmiştir. Y kuşığı Türkiye genelinde eski Cumhurbaşkanı Turgut Özal dönemine tekabül etmesinden dolayı “Özal Kuşığı” olarak adlandırılmıştır. “Özal dönemi çocukları, piyasacı gençlik, hamburger çocukları, televizyon çocukları gibi isimler, kuşağın siyasetle bağlantısının zayıf olduğunu gösterir.” (Yılmaz, 2019: 82). Y kuşağının siyasetten uzak durmasının asıl sebeplerinden biri ebeveynlerinin yaşadıkları dönemdeki siyasal baskıcı rejimler, 80 Darbesi, sağ-sol çatışmalarına şahit olan ebeveynler olmasından kaynaklıdır. Çocuklarına siyasete karışmamalarını, “başlarının belaya” girmemesi için özellikle uyarılarda bulunmuşlardır. Hem X kuşığı hem de Y kuşığı bu sosyal çevrede ilerlemiş ve bu yönde bakış açılarına sahip yetişmişlerdir.

“1980 sonrası kuşığı tanımlayan Y kuşığı “apolitik”, depolitize, bencil, kayıtsız, vurdumduymaz olarak tanımlanırlar.” (Yılmaz, 2019: 82). Bunun nedeni olarak hem yetiştirildikleri aile yapısından kaynaklı olarak (bazı X kuşığı bireyleri aileleri tarafından dikkate alınmadıklarını düşünmüşlerdir.) ihmal edilmelerinden hem de dönemin siyasi atmosferinden kaynaklanmıştır.

“Türkiye’nin toplumsal tarihi incelendiğinde 80 yılında gerçekleştirilen ve beraberinde gelen 1982 Anayasasının, bireyin hak ve özgürlüklerini kısıtlayan ve demokrasinin gelişim sürecini baltalayan, yasal düzenlemeleri ve uygulamaları beraberinde getirdiği görülmektedir. Bu süreçte bireylerin (yasalar aracılığıyla) siyasal katılıma engellenmiş, siyasetle ilgili gruplar cezalandırılmış hatta idam edilmiştir. Bu durum toplumda travmaya neden olmuştur, sonraki kuşakların siyasal hayata katılımı konusunda derin izler bırakmıştır.” (Erikli, 2019: 82).

2007 yılında 16-29 yaşları arasında, 1203 genç katılımcıyla 12 ilde gerçekleştirilen “Kentsel Gençlik Araştırması’nın” sonuçlarına göre, gençlerin sadece % 9’u siyasetle çok yakından ilgilendiğini ifade etmiştir. Katılımcıların % 60’a yakın bir oranın “Hiç ilgi duymam” veya “ pek ilgi duymam” cevabını verdikleri görülmüştür. Ankete katılan gençlerin yaklaşık % 91’i siyasi partilere üye olmadıklarını ve partilerin faaliyetlerine katılmadıklarını ifade etmişlerdir. (Boyras, 2010: 42-46.aktaran Erikli, 2019: 91). “Kendinden önceki kuşaklara göre eğitim

düzeyi yüksek, çekirdek ailede büyümüş ancak otoriteye meydan okumayı, ailelerini sorgulamayı veya patronunu eleştirmeyi seven ve dijital medyanın cazibesiyle büyüyen ilk kuşak olma özelliğini taşımıştır.”(Paker Tükel, 2018: 28-29. Aktaran: Duman, 2019: 204). Çoğunluğunun çalışan anne babaya sahip olan Y kuşağı bireyleri kendi başının çaresine bakabilen hem iş yaşamında hem de sosyal hayatında ego sahibi bireylerdir. Bazı literatür taramalarında hedonist olarak geçerler. “Rahat bir yaşam anlayışı onlar için kıymetlidir. X kuşağına göre daha girişimcidirler”. (Kırık, Köyüstü, 2018:5). Çalışma hayatını seven, grup halinde çalışmayı bireysel çalışmaya tercih ederler. Kariyer odaklı olan Y kuşağı, kendini geliştirmeyi seven, teknolojiye hakim olan kuşaklar arasındadır. “2025 yılına geldiğimizde tüm dünyada toplam çalışan nüfusunun %65’ini Y jenerasyonu olacağı öngörülüyor. Yani ekonomiye can verecek olan kuşağın kim olduğu belli.” (Kuran, 2020: 99). “ Y kuşağı dönemine damga vuran iki önemli kavram “teknoloji” ve “tüketim”. Bu kavramlar kuşağın bireylerinin şekillenmesinde önemli role sahiptir. Bu kuşak teknolojiye güvenen bir kuşaktır.” (Güzel,2021: 232). X kuşağı da dahil olmakla birlikte son 40 -50 yılı kapsayan kuşaklar bir şekilde teknolojiyle arasını iyi tutmuştur. Sosyal hayat, iş koşulları, gelişen teknolojinin yanında ilerlemeyi bütün insanlara bir mecburiyet haline getirmiştir. Bugün en az her evde “akıllı telefon” kullanan biri çoğunlukla vardır. Türkiye’de yaşlı nüfus olarak kabul edilen 65 yaş ve üstü bireylerin çoğunluğu da akıllı telefon, dokunmatik özelliklere sahip telefonlara sahiplerdir. Bazıları sadece arama yapabilmek, uzakta olan akrabalarıyla ya da torunlarıyla görüntülü görüşebilmek adına bu telefonları kullandıklarını belirtmişlerdir. Teknoloji onlar için de artık bir fenomen haline gelmiştir.

Özellikle 2020 yılında Çin’in Wuhan kentinde ortaya çıkan kısa sürede tüm dünya da görülen salgın hastalık Covid-19 ile birlikte teknoloji tüm insanlar için vazgeçilmez bir hal olmuştur. Yine aynı yıl Dünya Sağlık Örgütü tarafından Pandemi ilan edilmiştir. Pandemi ilan edildikten sonra neredeyse tüm dünya ülkelerinde sokağa çıkma yasakları, kitlesel gösteriler, konserler, milli bayramlar gibi etkinliklerin hepsi iptal edilmiştir. Okullarda yüz yüze eğitim, online olarak evlerden devam etmiştir. Bu süreçte teknolojinin insanlar arasındaki kullanımı bir mecburiyet haline gelmiştir. Neredeyse bütün yaşam online şekilde devam etmiştir. İnsanların evde kalma zorunluluğu büyük bir tüketim çılgınlığına dönüşmüştür. Özellikle bu

dönemde en çok satılan ürünler sabun, kolonya, antiseptik spreyleyler, ekmek kızartma makinaları olmuştur.

Yine bu dönemde ülkemizde çok yaygın olmayan Home-Office sistemi yaygınlaştırılmıştır. Bankalar da yapılması gereken işlemler mobil uygulamalar üzerinden yapılmış, sağlık kontrolleri görüntülü sistem randevularıyla gerçekleştirilmiştir.

Gençlik profiline bakıldığında “2013 yılında Stratejik Düşünce Enstitüsü (SDE) tarafından 15-35 yaş arası gençlerle gerçekleştirilen “Türkiye Gençlik Profili Araştırması” da incelenen konular arasında gençlerin televizyon izleme, internette zaman geçirme ve kitap okuma alışkanlıkları yer almıştır. Kendilerine ayırdıkları vakti nasıl değerlendirdikleri sorusunu; %21,1’i internet ve bilgisayar olarak cevaplamıştır. %15,4’ü kitap okuyarak, % 9,5’i maça giderek, %7,9’u spor yaparak, %4,4’ü gezerek, %1,6’sı televizyon izleyerek cevaplarını vermişlerdir.”(Güzel, 2021: 235).

Çevresel problemler, ekolojik denge, ozon tabakasının incelmeye başlaması gibi önemli konular bu dönemde özellikle gündemdedir. Bu problemlere şahit olarak büyüyen Y kuşağı, bu konuda hassas ve bilinçlidir. Çevreye duyarlı şekilde büyümüşlerdir. Çünkü onlara göre dünyanın bir ucunda kelebeğin çırdığı kanat, dünyanın öbür ucunda etki yaratır. Onlara göre bir şey değişir çok şey değişir. Dolayısıyla küresel sorunların bireylere öyle ya da böyle ucu dokunacağı zararı olacağını bilirler ve bununla mücadele kapsamında bilinçli dünya vatandaşı olarak iklim olaylarına duyarlı olurlar.

5. Z Kuşağı (1996 -2004)

Z kuşağı doğum yılı her kaynakta farklı ele alınmaktadır. Bazı kaynaklarda 1996 yılı, bazılarında 1999 ve 2000 yılı sonrası, bazısı ise 2010 yılından önceki dönemde başlatmıştır. Bu çalışma da Türkiye’de Z kuşağının doğum başlangıç tarihi 1996 yılı olarak ele alınmıştır.

Z kuşağı için Dijital kuşak, İnternet kuşağı, Teknolojik kuşak, Yeni sessiz kuşak gibi isimlendirilmeler yapılmıştır. Kuşak isimlerine baktığımızda bile teknolojiyle olan ilgilerini anlamak mümkündür. Teknoloji çağının direk içinde doğan bu kuşak, bütün kişiselliğini, karakterini bu dönemin özelliklerine göre kurmuştur. Kendilerinden önceki kuşaklara göre çok daha teknolojiye hakimdirler.

Akıllı telefonlar, laptoplar, tabletler, oyunlar ve daha birçok teknolojik gelişmelere Z kuşağının doğum yılıyla aynı döneme denk gelmektedir. Bu teknolojik ortama hazır bir şekilde ulaşma şansı olan Z kuşağı, bugün hakimiyetini de bu yönde göstermiştir. Anne babalarına teknoloji danışmanlığı yapan, çevreleri tarafından da bu konuda yardım istenen, danışılan uzmanlıktadırlar. Özellikle sosyal medya da oluşturdukları profilleri her alanda kendilerini ifade etme biçimini almıştır. Sosyal hayatlarını, okulda yaşadıkları durumları, toplumsal gündem ile ilgili düşünceleri, yorumlarını bu sosyal medya profilleri üzerinden paylaşmaktadırlar. Gerçek dünya ve sanal dünyayı bu platformlar üzerinden dijital hale getirmişlerdir. “Z kuşağı teknolojideki hızlı ilerlemeler sonucunda fizikselle dijital arasındaki bariyerlerin kalktığı bir dünyada yaşıyor. Biz buna dijital diyoruz.” (Stillman, 2019: 53). Yüz yüze görüşmelerde çok aktif değillerdir. Sosyal hayatlarında içe kapanıktırlar. Fakat sosyal medyada hem dışa dönük hem de aktif şekilde kendilerini ifade ederler. Gelenekselciliğe karşıdırlar. Kendilerinden önceki kuşaklarla daha çok bu yüzden çatışırlar. Z kuşağı geleneklere, dini bayramlara, akraba ziyaretlerine çoğunlukla isteksizdirler. Genellikle zorla götürüldükleri bu ortamda sürekli telefon üzerinden mobil kalmaya çalışırlar. “Z kuşağı genellikle yenilik taraftarıdır, klasik ve geleneksel olana karşı eleştireldirler, 7/24 saat onlinedır, yani çevrimiçidir.”(Duman, 2019: 209). Modern yaşamı savunan, yenilikçi düşüncelere açık, evlilik öncesi ilişkileri destekleyen, dünya vatandaşı olmayı savunan bu kuşak, dini inançların uç noktalarda yaşanmasına da karşıdır.

Z kuşağı bireyselliğine düşkün bir kuşaktır. Toplumsallaşma hareketlerine çok fazla katılmazlar. “ 90’lı yıllara kadar yoğun bir toplumsal hareket söz konusu iken, Z kuşağı ile birlikte “hareketsiz toplumsallaşma” kavramı konuşulmaya başlanmış ve 2000’li yıllarda bu kavramın önemi artmıştır.” (Güler, 2019:100). Bu kavram yüz yüze iletişim gerektirmeden, sosyal medya üzerinden tamamen çevrim içi şekilde olan buluşmaları belirtir. “Özellikle Z kuşağı bireyleri öznel taraflarını ön plana çıkararak “ben özelim” algısıyla yeni bir düzen oluşturmak istemektedir.” (Çambay,2015:238. aktaran Güler, 2019:100).

Bireyselliklerine olan düşkünlüğü ve toplumsal olaylara karşı düşüncelerini, eleştirilerini online ortamlarda, sosyal medya profillerinde paylaştıkları için teknolojik çağın “yeni sessiz kuşağı” olarak isimlendirilmişlerdir. “Z kuşağı bireyleri, apolitik olmaktan ziyade sadece oy kullanma, parti üyelikleri, lobi

faaliyetleri gibi katılım biçimlerini ve medyada politik haberleri takip etme yöntemini benimsemeyip, daha çok arkadaşlarla politik tartışma etkinlikleri içeren, sosyal medya protestoları, boykot hareketlerini, toplu dilekçeleri, işgal hareketlerini, etik ya da politik sebeplere bağlı olarak örgütlenmeyi benimsemektedirler.” (Norris, 2004:2. Aktaran Güler, 2019:112). Z kuşağı çoğunlukla sosyal gündemi takip eden, savaş karşıtı, çevresel problemlere öncelikli, sürdürülebilir teknolojiyi destekleyen çevreci bilinçtedirler. Özellikle son dönemde artan çevresel sıkıntılar, iklim krizi onlar için en önemli problemlerdendir. İklim krizi konusunda hassas olan bu genç kuşak bu konuda önemli adımlar atılmasına da vesile olmuşlardır. 2018 yılında “ iklim için okul grevi” eylemini başlatan 2003 doğumlu Greta Thunberg bu konuda ses getirmiş önemli çevreci aktivisttir. Türkiye’deki örneği de Atlas Sarrafoğlu’ dur. Henüz 14 yaşında olmasına rağmen iklim krizi için “Gezegen B Yok” eylemini başlatmıştır. Tedx de konuşmalar yapan Sarrafoğlu bu konudaki çalışmalarını halen sürdürmektedir.

Z kuşağı toplumsal hareketleri, kitlesel eylemleri sosyal medya üzerinden takip etmekte ve görüşlerini bu platform üzerinden paylaşmaktadır. Z kuşağının şahit olduğu ilk toplumsal hareket 1997 yılında gerçekleşen post-modern darbedir.

Bir diğer kitlesel eylem 2013 yılında gerçekleşen Gezi Parkı eylemleri sosyal medya aracılığıyla büyümüş ve kitlesel bir eyleme dönüşmüştür. “Gezi Parkı Olayları” profil araştırmasına göre eylemlere katılanların %50’den fazlasının Y kuşağı ve ikinci sırada Z kuşağından oluştuğu görülmektedir.” (Güler,2019:109).

15 Temmuz 2016 yılında Fethullahçı Terör Örgütü(FETÖ) tarafından gerçekleştirilen askeri darbe, sosyal medya desteği ve sivil duruş hareketiyle durdurulmuştur. Dönemin Cumhurbaşkanı olan Recep Tayyip ERDOĞAN canlı yayına görüntülü telefonla bağlanarak halkı sivil duruşa davet etmiştir. 27 gün süren demokrasi nöbetleriyle darbe durdurulmuştur. Darbe karşıtı paylaşımlar ve kitlesel hareketlerin yeri ve zamanı sosyal medya üzerinden paylaşılmıştır. Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA) tarafından yayınlanan “15 Temmuz Darbe Girişimi Toplumsal Algı Araştırması”nda darbe gecesinin ertesi sabahı olan 16 Temmuz 2016’da 18 milyon 666 bin 642 tweet atıldığını belirtmiştir. (SETA, 2016: 67). Bu örnekten görüleceği üzere teknolojinin kullanımı ile birlikte toplumsal krizler anında durdurulabilmekte ve önlem alınmasını sağlayabilmektedir. Teknoloji

üzerinden hızlı hareket edebilme tam da Z kuşağının sahip olduğu özelliklerden bir tanesidir.

Türkiye’de 15-24 yaş arasındaki genç nüfus, toplam nüfusun %15,3’ünü oluşturuyor. (TÜİK,2021). Bu genç nüfus oranı 2021 yılında Avrupa Birliğine üye ülkeler arasında Türkiye’yi ilk sıraya yerleştirmiştir. Genç nüfus oranı fazla olan “Türkiye’de bilgisayar kullanmaya başlama yaşı 8, internet kullanmaya başlama yaşı 9, cep telefonu kullanmaya başlama yaşı 10 olmuştur.” (Kuran,2020: 132). Z kuşağının teknolojiyle arası her zaman iyi olmuştur. Günlük hayatta ihtiyaçları olan her şeyi ellerindeki akıllı telefonlardan hal ederler. Tv izleme, ders çalışma, kitap okuma, müzik dinleme, video izleme ve paylaşma gibi etkinliklerin çoğunu telefon veya tabletlerinden yaparlar. Özellikle Netflix gibi dijital uygulamalara üye olan Z kuşağı istediği dizi ya da filmi kendi telefonundan ya da tabletinden izleyebilmektedir. Bu ailece izlenen televizyonun artık bireysel şekilde izleme eylemine dönüştüğünü göstermektedir. Aynı evde oturulsa bile bireylere kendi odalarında kendi istedikleri film ya da diziyi izleme imkânı vermiştir.

6. K Kuşağı (Alt Grup 1995-2002)

K kuşağı kavramı literatüre kazandıran Cambridge Judge Ticaret Üniversitesi profesörü Noreena Hertz doğum yılı olarak 1995-2002 yıllarını baz alır. İsmi 2008 yılında Suzanne Collins tarafından yazılan Açlık Oyunları (The Hunger Games) adlı kitabın başkarakteri olan Katniss Everdeen’nin baş harfinden almıştır. “Hertz’e göre K kuşağı üyeleri bilinçli, özgüveni yüksek ve yaratıcı bir kuşaktır.” (<https://egitimkolektifi.com>, İşte Dünyayı Değiştirecek Kuşak: K Kuşağı yazısı, 2020).

K kuşağı teknolojinin içinde doğan kuşaktır. Cep telefonunun olmadığı, sosyal medyanın kullanılmadığı döneme şahit olmadan büyüyen ilk kuşaktır. Dolayısıyla teknolojinin olmadığı dönemi anne babalarının kendilerine aktarıldığı kadarına hakimdirler. K kuşağı yaşadığı dönemin toplumsal krizlerinden etkilenerek kendi karakter kuşağını yaratmıştır. Hertz’e göre bu kuşak karamsar, devlet kurumlarına karşı güvensiz, iklim krizi konusunda endişeli bir kuşaktır. Son dönemler de bazı kuşaklarında şahit olduğu bu sorunlar K kuşağı için endişe verici özelliktedir. “Araştırmacı yazar Will Heilbern, Hertz’in K kuşağı olarak adlandırdığı jenerasyonu

şekillendiren üç farklı güç olduğunu belirtmiştir. Bu güçler; teknoloji, küresel ölçekli ekonomik kriz ve terörizmdir.” (Heilbern,2016. Aktaran: Kaya,2020: 46).

Teknoloji, K kuşağı için vazgeçilmez alışkanlıklardan biridir. Kendilerini ifade ettikleri, eğitim aldıkları, duygu ve düşüncelerini paylaştıklarını 7/24 çevrim içi oldukları bir sosyal platformdur. Bu yüzden sürekli olarak onlinedırlar. Bu bazı K kuşağı bireyleri için bir bağımlılık haline dönmüştür. Gece geç saatlere kadar telefonla ilgilenen, sabah uyandığında ilk olarak telefonuna bakan, bütün hayatı telefonda takip eden bireylere dönüşmüşlerdir. Bu durum bazı psikolojik rahatsızlıklar ortaya çıkarmıştır. Özellikle teknoloji ve oyun bağımlılığı bu kuşağın önemli problemlerindedir. Saatlerce bilgisayar koltuğundan kalkmayan bireylerde omurilik ve obezite gibi çağın rahatsızlıkları sık görülmeye başlanmıştır. Sürekli olarak çevrim içi olan K kuşağı bireyleri süper sosyal birey özelliktedir.

Ekonomi konusunda endişeleri olan bu kuşak, gelecek kaygısı yaşarlar. “Bunun neticesinde iş bulamama konusunda kaygılanmaktadır ve iyi bir kariyer elde etmek için de birtakım olumsuz düşünceleri vardır.”(Kaya,2020: 45).

K kuşağı, dünya haberlerini teknoloji aracılığıyla günün her saatinde takip edebilme olanağına sahiptir. Bu yüzden terör konusunda ayrıca hassastırlar. “Hertz bilişim ve iletişim teknolojilerin çok gelişmesine bağlayarak akıllı telefonlar sayesinde günün her anında terör, şiddet ve savaş haberleri öğrenilebilmektedir.” (Hertz, 2015.aktaran Kaya,2020: 45). Sürekli haber aldıkları bu konuda bu yüzden çok endişelilerdir.

K kuşağı devlet kurumlarına güvensiz, cömert, eşitlikçi, yardımsever özelliktedirler. Sürekli olarak sosyal medyada iletişimde olsalar da Herzt’in 2015 yılında yapmış olduğu araştırma da %80’i yüz yüze görüşmeyi tercih ederler. (Hertz, 2015.aktaran Kaya,2020: 47).

Simge Aksu’nun 2019 yılında yapmış olduğu “ K ve Z Kuşağının Siyasi Seçim Kampanyalarına Yönelik Güvenine İlişkin Bir İnceleme” araştırmasında K kuşağının seçim propagandalarından etkilenmedikleri, seçim kampanyalarına güvenmedikleri sonucu çıkmıştır. Bu çalışmaların lüzumsuz ve israf olduklarını belirtmişlerdir.

7. Alfa Kuşak (2010 ve Sonrası)

Son dönemlerde yeni konuşulan kuşaktır. Alfa kuşağı için başlangıç yılının 2010 yılı seçilmesinin nedeni dijital çağda hakim olan pek çok icadın benzer tarihlerde gerçekleşmiş olmasıdır. (Güzel, 2021: 261). Kuşağa ismini demografi uzmanı olan Marc McCrindle vermiştir. “Kuşağa adını veren Mark McCrindle, bu kuşak tamamen yeni bir çağda doğduğundan, adlandırma yapılırken, Z Latin alfabesindeki son harf olduğundan başa dönüp A diye devam etmeyi doğru bulmadıklarını ifade ederek, tamamen yeni bir çağ olduğundan yeni bir alfabe geçmenin daha doğru olduğuna karar verdiklerini dile getirmektedir.” (Güzel,2021: 261). Yaptığı anket çalışmasıyla kuşağa alfa ismini vermiştir.

Alfa kuşağı, tüm üyelerinin 21.yy’da doğduğu tek kuşaktır. (<https://egitimkolektifi.com/>, alfa kuşağı geliyor yazısı, 2020). Kültürel anlamda çok daha çeşitli yapıya sahiptirler. Son yıllarda dünyada gelişen göç hareketleri nedeniyle farklı kültürlerle daha çok tanışma imkânları olmuştur.

“Ekranergelik (screemeger) kavramı bu nesil için kullanılan bir kavram haline dönüşmektedir.”(Güzel, 2021:3). Teknoloji kullanırken geçirdikleri zaman dolayısıyla ekran bağımlılığı henüz küçük yaşlarında başlamıştır. Araştırmalara göre her hafta 2,5 milyon alfa bebeği dünyaya geliyor. (Bingül Kemiksiz Uzel, 2020: Dikkat alfa kuşağı geliyor yazısı).

Son zamanlarda hem Türkiye’de hem de dünyada yeni doğan bebeklere ebeveynleri tarafından sosyal medya hesapları açılmaya başlanmıştır. Çocuklarına bu vesile ile hatıra bıraktıklarını, sürekli fotoğraf çekilmesinden dolayı telefon hafızalarının buna yetmediklerini belirtmişlerdir. Bu yüzden sosyal hesapları açarak çocuklarına bir nevi “sosyal medya fotoğraf albümü” bırakmaktadırlar.

Uzm. Psikolojik Danışman Bingül Kemiksiz Uzel, Alfa kuşağının istediklerine daha rahat kolayca ulaşabilmesi nedeniyle kendilerine odaklı bir kuşak olacaklarını, diğer kuşaklara göre daha az konuşacak, arkadaş canlısı olmayacaklarını, uzun sohbetlerden hoşlanmadıklarını ve gerekmedikçe fiziksel buluşmalardan kaçınacaklarını belirtmiştir.

C. Kuşak Çatışmaları

Gençler bilebilse, yaşlılar yapabilse...

Kuşaklar çatışması hem geçmişte hem de günümüzde yaygın olarak görülen sosyolojik bir olgudur. Her kuşak kendinden bir önceki kuşakla anlaşmazlıklar yaşayabilir. Bu, dönemin şartlarının değişmesinden oluşmaktadır. “Genel anlamda çatışma; uyum, düzen, denge ya da anlaşma yokluğudur”. (Tezcan, 2016: 8). Türkiye’de genel yaş ortalamasına bakılarak, ortalama altı kuşak bir arada yaşamaktadır. Bu çoğulcu jenerasyon yaşamı, hem sağlık alanında yaşanan ilerlemeyi hem de insan ömrünün uzadığını göstermektedir.

Dünya genelinde değişen demografik dönüşüm ve aile yapısıyla birlikte çekirdek aile en çok yaşanan aile tipidir. Bu değişimle birlikte aile içi ilişkiler de değişmektedir. Aile yapıları toplumdan topluma değişse de, kuşak çatışması her toplumda kendini göstermektedir. “İster modernlik deneyimini hızla yaşayan toplumlarda olsun, ister statik bir yapıya sahip geleneksel toplumlarda olsun, aile üyelerinin işlevleri, rolleri değişmesine bağlı olarak kuşaklar arası çatışmalara neden olmuştur.”(Duman, 2019: 179). Sevinç Özen’in 1996 yılında İzmir’de yapmış olduğu kuşaklararası ilişkiler araştırmasında gençlerin %59.67’si ebeveynleriyle kuşaksal farklılıkların olduğunu belirtmişlerdir.

Kuşak çatışmasının en belirgin nedeni olarak gençlere yetki ve sorumluluk verilmemesidir. Ebeveynlerine göre daha özgür ve bireysel yaşamak istemektedirler. Genç kuşak temsilcilerinden olan Z kuşağı özellikle bu konuda baskı gördüklerini belirtmişlerdir. İsteddiği saatte evden çıkma, istediği saatte eve gelme, çoğunluk vakitlerini sosyal medya ya da arkadaşlarıyla geçirmek istemektedirler. Fikirlerinin ciddiye alınmasını ve saygı görülmesi gerektiğini belirtirler. Genç kuşaklar çoğunlukla çatışmayı bu sebeplerden dolayı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu çatışmaları hayatın her anında görmek mümkündür.

Gençler ve aileleri arasındaki kuşak çatışmalarının sebeplerinden biri de siyasi görüşlerdir. Aileler genellikle kendi siyasi görüşlerini çocuklarına da aktarmak isterler. Geçmişte bazı kuşaklar bu baskıyı kendi içlerinde kabullenmiş olabilirler, Fakat Z kuşağı bu konuda diğer kuşaklara göre daha özgür ruhlu ve isyankâr bir

kuşaktır. Z kuşağı için daha önce de belirttiğimiz gibi bireysel tercihleri önemlidir. 2020 yılında Zafer Küçükşabanoğlu'nun Z kuşağı ile ilgili yaptığı araştırmada, bu kuşağın %72,4'ü "ilk oyunu kendi düşüncelerine uygun olan adaya ve partiye oy vereceğini belirtmişlerdir". Bu oran oldukça yüksek bir orandır. Yine aynı araştırmada "Ailenizin vereceği oyu değiştirebilir misiniz?" sorusuna gençlerin %27,5'i "evet, değiştirim" cevabını vermiştir.

Son yıllarda kuşak çatışmasının nedenlerinden biri de teknolojik bağımlılıklardır. Ailelerin özellikle bu konuda uzmanlara başvurmasında yüksek oranda artışlar yaşanmaktadır. Ekran bağımlılığı çağın hastalığı olarak görülmektedir. Günümüzde neredeyse her birey bir cep telefonuna sahiptir. Bu telefonların çoğunluğu da dijital çağın en önemli kısa yolu olan akıllı telefonlardır. Sağlığımızla ilgilenen, sizin için not tutan, mail yazan-gönderen, fotoğraf ve video kaydeden ve daha sayamayacağımız birçok özellikleri olan cihazlardır. Akıllı telefonların yaygınlaşması ile birlikte internete bağlanmak, çevrimiçi olmak artık tek bir tuş kadar yakın olabilmektedir. Bu kolaylıklar gençlerin yeniliğe olan hızlı uyumu ile birleşince, gençler artık dijital nesil haline gelmektedirler. Ellerinden telefonlarını düşürmeden yaşayan, toplu taşıma araçlarında, yolda, sürekli olarak cep telefonlarıyla birlikte vakit geçiren insanları görmek mümkündür. Hoşlandıkları, takip ettikleri tüm argümanları telefonlarından hal etmektedirler. Bu sebeplerden dolayı günde ortalama 5- 6 saatlerini telefonlarında, tabletlerinde ya da internette geçirdiklerini belirtmişlerdir. Tüm bu teknolojik "istilaya" hazır olamayan ebeveynler ise bu yüzden çocuklarıyla hem kuşak çatışması hem de teknolojik çatışma yaşamaktadırlar.

D. Kültür ve Kültürel Süreçler

Kültür, Doğa'nın yarattıklarına karşılık, insanoğlu'nun yarattığı her şeydir.

Karl Marx

Kültür kelimesi etimolojik olarak Latince "colere", sürmek-ekip biçmek anlamında kullanılırdı. Cultura ise Türkçe'de ki "ekin" anlamında kullanılır. Kökeninde bulundurduğu yeniden üretmeyi, ekmeyi, biçmeyi, şekil vermeyi bugün hala aynı anlamlarda barındırdığını söylemek yanlış olmaz. "Kültür, aklın (zihin ve ruhun) bazı fakültelerinin (yetenek birimlerinin) amaca elverişli düşünsel çalışma ve pratiklerle geliştirilmesidir." (Güvenç, 2010: 95). Kültür insanın yarattığı her şeyi

somutlaştıran, sürekli kılan, değiştiren, yetiştiren ve aidiyet sağlayan temel unsurdur. “Toplumlar kültürsüz olmaz, her toplumun, her topluluğun kendine ait özel ve biricik kültürü vardır. Kültür parmak izi gibidir.” (Çatlı, 2021) Öğrenilerek aktarılır ve toplumları bir arada tutar. Bu yüzden “kültür, bir toplumun ortak bir payede paylaştığı ve mensuplarına dağıttığı norm ve değerler bütünüdür.” (Çatlı, 2021: 17) Kültür, toplumların ortak tarihini canlı tutan unsurdur.

Yaşadığımız şehir, doğduğumuz aile, yetiştirildiğimiz aile yapısı, kazandığımız kültürel değerler, inandığımız ya da inanmadığımız dini değerler kültürün eseridir, aktarımıdır. Yemek yeme şeklimiz, ismimiz, ana dilimiz ve daha çok birçok özelliğimiz kültürel değerlerimizden kaynaklanmaktadır. Cinsiyet rollerimiz de kültürel değerlerimizdir. Günümüzde cinsiyet eşitliliği farkındalığının artmasıyla bu roller değişmeye başlasa da temelinde kültürel değerleri barındırmaktadır. Özellikle ataerkil toplumlarda cinsiyet rolleri daha net ve keskindir. Evin babasının söz sahibi olması, ata olması, erkeğe yapılan sünnet düğünü törenleri, kadınların düğünde gelinlik üzerine bağladıkları kırmızı kuşağın bekâreti simgelemesi hem dini kültürel değerlerden hem de ataerkil toplum yapısından kaynaklanmaktadır. “Kültür bir yaşam tasarımı ve insanların davranışlarını koordine eden ortak bir anlayıştır.” (Bozkurt, 2013: 91).

Kültür alanında önemli eserleri bulunan Bozkurt Güvenç, insanı diğer canlılardan ayıran temel özelliğin, insanın hayat boyu öğrendiklerini saklayıp biriktirerek bir kültür ve uygarlık alanı yaratmasına bağlamıştır. Güvenç, kültürü kaynaklarında aynı zamanda uygarlık anlamında kullanmıştır.

Amerikalı antropolog Edward Tylor’a göre kültür ya da uygarlık, bir toplumun üyesi olarak, insanoğlunun öğrendiği (kazandığı) bilgi, sanat, gelenek ve benzeri yetenek beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütündür.(Güvenç, 2010:100).

Franz Boas ise kültür için, tarihsel tikelcilik görüşünü ortaya çıkararak; her toplumun, kendi tarihsel koşullarının özgül bir ürünü olduğu ve kültürel görüngülerin ancak ait oldukları toplumun tarihsel gelişimi ile anlaşılabilirliğini savunmuştur. (Özbudun,2007: 81 aktaran. Ersöz, 2019: 63).

Malinowski kültür kuramı için; kültürün insanların biyolojik ve psikolojik ortak ihtiyaçlarından doğduğunu belirtmiştir. Kültürün bu temel ihtiyaçlar

gereksinimlerini karşıladığını savunmuştur. “Kültür ihtiyaçları karşılayan temel bir araçtır. Kültür bu ihtiyaçları karşılayabilmek adına kurumlar halinde örgütlenmiştir.”(Ersöz, 2019: 65).

Kültür kavramının net bir tanımı bugün ki literatür taramalarında da kendine yer bulamamıştır. Türk Dil Kurumunda da kültürün farklı alanlarda tanımları vardır. Genel tanıma göre Türk Dil Kurumu kültürü: Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin olarak belirtmiştir. (TDK, 2021).

Her toplumun kendine ait kültürü biricik olduğundan dolayı, kültürün en belirgin özelliklerinden birisi göreceliğidir. “Kültürel görecelik, her kültürün kendi standartlarına göre değerlendirilmesi gerektiği ilkesine dayanır”. (Ersöz, 2019: 55). Kültürel değerlerin her toplumda olması evrenseldir. Kültürün her toplumda farklı olması toplumsal bir özelliktir. Kültür ilk olarak ailede öğrenilir. Dil, din, manevi değerler, milli değerler aileden alınan kültürel değerlerle gelişir. “İnsan, içinde yetiştiği toplumdan aldığı kültürle beslenip yetişmekte, kültürlenmekte ve farklılaşmaktadır.” (Güvenç, 2010: 279).

Ahmet Hamdi Tanpınar kültür kavramıyla ilgili kültürün, toplumların geçmişleri ile gelecekleri arasındaki vazgeçilmesi olanaksız bir köprü olduğunu belirtir. “Kültür ne geçmişten tamamen kopabilir, ne de geleceği görmezden gelebilir.” (Tanpınar, 2003:128). Kültürün değişebilme ve bütüncül olma özelliği belirtilmiştir. Kültür kavramı, içinde çatışmayı da barındırır, bu yüzden kültür değişime elverişli olmalıdır. Tanpınar’ın da belirttiği gibi geçmişle ve gelecek arasında köprü görevi görmektedir. Dönemine ayak uyduramayan kültür, yeni nesiller tarafından unutulabilir ya da benimsenmeyebilir.

1. Kültürel Süreçler

Toplumun üyesi olan bireyin, toplumsallaşma sürecinde geçirdiği kültürel aşamalardan meydana gelir.

Kültürel sürecin ilki kültürlemedir. Kişinin doğumundan ölümüne kadar olan kültürel sürecidir. Bazı kaynaklar sosyalleştirme, toplumsallaştırma olarak belirtilmiştir. Kültürleme bireyin aileden aldığı ilk kültürel eğitimidir. Kültürleme sürecinde birey ailenin ve toplumun istek ve doğrularını öğrenir.

Kültürel sürecin ikincisi ise kültürlenmedir ki bu; “Belli bir toplumun alt kültürlerinden, ya da farklı topluluklarından kopup gelen birey ve grupların, buluşması ve bir etkileşim süreci sonunda, asıl kültür ve alt kültürlerde bulunmayan yepyeni bir birleşime varılması, ulaşılmasıdır.”(Güvenç, 2010: 121). Kültürlenme bireyin yeni sosyal ortamda farklı gruplarla oluşturduğu yeni kültürdür. Birtakım benzerliklere sahip, farklı gruplarla oluşturduğu bir kültür biçimidir.

Bir diğer kültürel süreç kültürel yayılmadır. Kültürel yayılma günümüz globalleşen dünyada sık yaşanan bir kültürel süreçtir. Maddi ve manevi öğelerin sürekli bir biçimde yayılmasıdır. Bugün kullandığımız cep telefonları markaları kültürel yayılmaya örnektir.

Kültürel sürecin dördüncü aşaması ise kültürleşmedir. Kültürleşme ise farklı kültürlerle karşılaşıldığında ortaya çıkan kültürel alışveriştir. Karşılıklı etkileşim sonucunda her iki kültüründe değişmesidir.

Değişen kültürle oluşan yeni etkiye de kültür şoku denmektedir. Kültür şoku, içinde yaşadığı toplumdan, kültürden çıkarak farklı bir kültür karşısındaki uyum sürecidir. Bu uyum süreci bireyin karşılaştığı kültüre verdiği tepkileri kapsar.

Bir diğer kültürel süreç zorla kültürleme olarak geçer. “Zorla kültürleme, bir kültüre ait birey veya grupların, başka bir kültür tarafından zorla değiştirilmesidir.” (Ersöz, 2019: 73). Zorla kültürleme bazı kaynaklarda Trans-culturation diye belirtilir.

Son kültürel süreç ise kültür değişmesidir. “Kültür değişmesinde kültürün, maddi ve moral unsurlarında meydana gelen değişmelerdir.” (Ersöz, 2019: 73). Kültürün en belirgin özelliği olan değişim bazı noktalarda mecburidir. Kültür var olduğu döneme uyum sağlamak zorundadır. Zamanın gerisinde kalmamalıdır.

E. Toplum ve Toplumsallaşma - Sosyalizasyon

Toplum, belirli çıkarlar doğrultusunda aynı toprak bütünlüğüne sahip insanların bir arada yaşama biçimidir. Türk Dil Kurumun felsefe sözlüğüne göre toplum; aynı toprak parçası üzerinde bir arada yaşayan ve temel çıkarlarını sağlamak için iş birliği yapan insanların tümü, cemiyet. (TDK, 2022). Toplum, insanların ortak çıkarları ve ortak tarih etrafında birleşmesidir. Toplumu bir arada tutan etkenlerden biri de kültürdür. Ortak kültür, kültürel değerler toplumun oluşmasında ve sürdürülebilir olmasında önemli unsurlardandır.

Toplum kelimesi ilk olarak 12.yy'da Fransızca olan *societe* kelimesinden gelmiştir. Fransızca karşılığı olarak “ortaklaşa yaşamın” küçük birimi olan grupsal bir anlama sahiptir. (Doğan, 2012: 69). Toplum, toplumsal bir olgu ve toplumsal bir gerçekliktir. Beraberinde toplumsal yapılaşmayı sağlamıştır. Toplumsal evrelerin yaşanması, sanayileşme, globalleşme ve iş bölümünün artmasıyla toplum içindeki birey ilişkileri daha da artmıştır. İnsanın insana olan ihtiyacı günümüzde olduğu gibi geçmişte de var olmuştur. Toplum tüm bu ihtiyaçlar çerçevesinde oluşmuştur.

Sosyoloji biliminin doğuşunda büyük rolü olan İbn-i Haldun toplumların da tıpkı insanlar gibi doğup, yaşayıp, gelişip, gerilediğini ve yok olduğunu belirtir. Bu yok oluş tam anlamıyla bir yok oluş değildir. Gerileyen ya da yok olmaya mahkum olan her toplumun, oluşan yeni toplumda geçmişin kırıntıları olduğunu belirtir. Toplum ve toplumsal evrimin ilk tanımları İbn-i Haldun tarafından atılmıştır. Haldun, değişimi tanrının bütün varlıklar için koyduğu bir yasa olarak tanımlar. Toplumsal yaşamı birey için zorunluğu olduğunu belirtir. İnsanın insana olan ihtiyacını, bireyin kendi besinini tek başına elde etmeye gücünün yetemeyeceğini söyler.

İbn-i Haldun insanların oluşturduğu toplum yapılanmasına “asabiyyet” adını verir. İnsanların bir arada yaşamasının “kan bağı, yakınlık, akrabalık, aile, boy, kabile, topluluk gücü, inanç birliği, ruh birliği, karşılıklı yükümlülükler, toplumdan topluma”(Mukaddime, 31). değişen kurallara bağlar. Bu yaşam faaliyet sürecine de “ümran” olarak belirtir. İbn-i Haldun ümran’ı insanın toplumsal yapısı olarak açıklar. Toplumsal gelişmenin temeli olarak iş bölümünü göstermiş ve şehirlerde yaşanan göç ve emek yoğunluğunun insanlar arasındaki ilişkinin artmasına ve ilişkilerin güçlenmesine neden olduğunu belirtmiştir. İş gücünün ve emeğin artmasıyla toplumsal yapının şekillendiğini belirtmiştir.

Bir bireyin aile içindeki yaşamsal döngüsü sosyalizasyona en büyük örnektir. Toplumsallaşma ilk olarak, toplumun en küçük grubu olan ailede başlar. Bireyin (çocuğun) aile içinde kültürlenmesi, gelenek ve adetlerini öğrenmesi bu süreçte yaşanır. Anadilini bu evrede öğrenir. Okula başlamasıyla ikinci toplumsal alanına girmektedir. Bu alanda çocuk, kendi ailesi dışında toplumsal bir alana giriş yapar ve akranlarıyla tanışır. Farklı kültürde olan yaşlılarıyla, farklı bilgiler alışverişinde bulunur. Bu dönemde çocuklar kendilerine arkadaşları ya da öğretmenlerini rol model olarak görebilirler. Bir diğer toplumsallaşma alanı da sokak ve arkadaş

grubudur. Çocuk bu dönemde kendinden farklı kültürler ve değerlerle toplumsallaşmaya devam etmektedir. Yetişkin döneminde artık birey kendi sosyalizasyon alanını ve sınırlarını belirlemiş ve şekillendirmiştir. Bu belirleme döngüsü nesilden nesile aktarılmış, sürdürülmüştür.

1. Toplumların Dönüşüm Evreleri – Sosyalizasyon

İnsanların bir arada yaşamalarıyla başlayan toplumsal hikâyemiz, yerleşik hayata geçmeden önce de kendini var etmiştir. Bu varoluş yaşam biçimlerine göre toplum şekillerini belirlemiştir. Toplumlar yaşadığı bölgenin, çevrenin, besin kaynaklarının ve çevresel faktörlerin etkisiyle şekillenmektedir. Her toplum evresi bu nedenle yaşadığı dönemin şartlarına göre değerlendirilmelidir.

Sosyalizasyon, bireyin toplumun kültürünü öğrenme ve içselleştirme sürecidir. “Toplumsallaşma insan olma sürecidir.” (Bozkurt, 2013: 111). Bireyle kültürel kimliğin kazandırılmasında, geleneklerinin öğrenilmesinde, kültür aktarımında toplumsallaşma önemli bir sosyal olgudur. İnsanların toplumsallaşmaya ihtiyacı vardır. Bu ihtiyaç hem çevresel etmenlerden dolayı hem de kalıtım özelliklerimizden dolaydır. Bazı uzmanlar bu iki alanı ayrı çerçevelerde incelemişlerdir. Bazı uzmanlar ise birbirlerini etkilediklerini ve toplumsallaşmanın bu etkileşimden doğduğunu belirtmişlerdir. Toplumsallaşma olgusunda hem kalıtım hem de çevrenin birbirleriyle bağlantılı şekilde etkileri vardır. Bu süreçte ağırlıklı olarak etkili olduğu belirtilen iki faktör vardır. “İlki kalıtımdır; kalıtım insan davranışı öğrenme sürecine dayanmaz, çevrenin etkisi geridir.”(Bozkurt, 2013: 112). Savını desteklerler. Toplumsallaşma üzerinde sadece çevre etkisinin olduğunu savunan görüş ise “sınıf, aile yapısı gibi toplumsal değişkenliklere öncelik vermişlerdir.” (Bozkurt, 2013: 112). Kalıtımın tek faktör olmadığını ve toplumsallaşma için çevre faktörünün de etkili olduğunu belirtmişlerdir. Çevresel faktörler etrafında şekillenen toplum tipleri gruplara ayrılmışlardır.

Genel anlamda toplumların dönüşüm evlerinde üç temel dönem vardır. Literatür taramalarında isimler değişse de çoğunluk kabul üç önemli dönem olduğu konusundadır.

a. Geleneksel kapalı toplum

Yüz yüze ilişkilerin yaşandığı toplum evresidir. Bu dönemde tarıma dayalı bir toplum yapılanması var olmuştur. İnsanların çoğunluk iş kolu tarımdır. Üretilen

tarım ürünleri kendi içlerinde beslenmelerine yetecek kadardır. Dışarıya karşı bir alışveriş yoktur. “İtaat, sadakat ve himaye kapalı toplumun en önemli ve geçerli toplumsal değerleridir.”(Doğan, 2013: 75). Bu dönemde kapalı toplum tipinde “tek lider” yönetimi hakimdir. Cinsiyete dayalı bir iş bölümü hakimdir. Kadınlar çoğunlukla ev işleri ve çocuk bakmakla uğraşmaktadırlar. “Kapalı toplumlarda iç evlilikler vardır. “ (Çatlı, 2022).

Geleneksel toplumlarda ataerkil aile yapılanmaları gelişmiştir. Tek lider, tek itaat merkezi bu temelden de şekillenmiştir diyebiliriz. Bireysellik yoktur. Geleneksel toplum yapılanmasında cemaat bireyden önce gelmektedir. Cemaat lideri herkes adına düşünür ve karar mekanizması onun tekelinde işlemektedir. Buna karşı çıkan bireyler ise cemaatten aforoz edilmektedir. Bütün siyasal mekanizma cemaat lideri tarafından işlem görmektedir. Adaleti, huzuru, cemaat ilişkilerini ve daha çok önemli kararlar lider tarafından kabul görülüp ve çözüme ulaştırılmaktadır.

Emile Durkheim sanayi öncesi toplumlar için mekanik dayanışma tanımını yapmaktadır. “Sanayi öncesi toplum yapılanmasında, insanlar aynı düşünce ve gelenekleri paylaşırlar. İnsanlar arasındaki bağlılık o kadar dolaysızdır ki, Durkheim bu çerçevede mekanik dayanışmadan bahsetmektedir.” (Kaya,2012: 115). Mekanik dayanışma, insanların benzer yönlerinin fazla olduğu toplum yapılanmalarında dayanışma türüdür. Durkheim toplumların var olmasının temelinde bu dayanışmanın olduğunu belirtmektedir. “Durkheim mekanik dayanışmada bireysel eylem, kendiliğinden kolektif bir kimliğe büründüğünü belirtir.” (Bozkurt, 2013: 35).

Ferninand Tönnies ise bu toplum tipi için “cemaat” kavramını uygun bulmuştur. Toplumların cemaatten cemiyete doğru ilerlediğini belirtmiştir. Tönnies toplumların evrim sürecini ilk araştıran sosyologlardandır. Cemaat yapılanması için, nüfus yoğunluğunun az olduğu aynı zamanda tarıma dayalı üretimin yaşandığı toplumlarda oluştuğunu belirtir. “Cemaat, yapısal olarak homojenleşmenin hakim olduğu, enformel normların hakim olduğu, akrabalık ve dayanışma bağlarının çok güçlü olduğu, tarım ekonomisine dayalı geleneksel toplum özellikleri gösterir”. (Kaya, 2012: 113).

b. Sanayi toplumu

Modern toplum, şehir toplum, kent toplum gibi isimlendirmeleri de olmuştur. Endüstri dönemi olarak da belirtilmektedir. Sanayi toplumunda üretim ilişkilerine

bağlı olarak temel yapılanma ekonomi olarak belirtilmiştir. Sanayi toplumunda insanlar modern çağa giriş yapmıştır. Bu toplum yapılanmasında önce ki dönemlere göre mecburi büyük değişimler yaşanmıştır. Bazı kaynaklarda bu dönem için “buhran dönemi” tanımı da yapılmıştır. Bu giriş mecburi bir hareketlenmedir ve büyük değişimlere yol açmıştır.

Sanayi dönemi iş bölümünün ortaya çıkmasıyla insan ilişkilerinin değiştiği, bireyselliğin arttığı, sosyalizasyonun azaldığı formel ilişkilerin arttığı toplumsal yapılaşmadır. Sanayi dönemi için en çok değişen ve en çok değiştiren çağ tanımı yapılmaktadır. Günümüze en yakın köklü değişimler bu dönemde yaşanmıştır. Bugün ki teknolojik gelişmelerin, sanayiye olan bağlılık, dünyanın bugün ki konjonktürünün temelleri bu dönemde atılmıştır. İngiltere’de yaşanan bu devrim kısa sürede dünyanın her yerinde toplumları değiştirmiş ve yeniden şekillendirmiştir. Kadın-erkek ilişkileri, kadınların iş hayatına girmesi, yeniden şekillenen aile hayatları, eğitim hayatında yaşanan değişiklikler bu toplumsal devrim üzerinden yaşanmıştır. Çekirdek aile modeli bu dönemde ortaya çıkmıştır. Artık evlerde anne, baba ve çocuklardan oluşan yeni aile tipi egemenliği kendini göstermiştir.

Sanayi devriminin yaşanması ile devlet ve siyasal gelişmeler de değiştirmiştir. Bu dönemde sosyal düzen siyasal örgütlenmeyle beraber “devlet” kurumunu daha belirgin biçimde var etmiştir. Toplumsal yapının değişmesi ile beraber “sosyal devlet” tanımı ortaya çıkmıştır. Sosyal devlet anlayışı bireyler arasındaki gelir eşitsizliğinin yarattığı dezavantajlı durumları azaltmak veya ortadan kaldırmak için formüle edilmiştir.

Sanayi devrimi bilimlerin doğuşuna da vesile olmuştur. Devrimle birlikte toplumlarda oluşan eşitsizlik, karmaşa ve buhran kaosa neden olmuştur. Sosyal düzeni sağlamak, toplumsal çözümü sağlamak, toplumsal kaosun nedenlerini ve sonuçlarını araştırmak üzere sosyoloji Auguste Comte tarafından bu dönemde çözüm idealiyle yola çıkmıştır.

Sanayi toplumu döneminde gelir düzeyi arasında oldukça büyük farklar olmuştur. İnsanlar arasındaki gelir eşitsizliği zengini daha zengin ederken, yoksulu daha yoksul hale getirmiştir. İş bölümünün artması, sosyal düzenin temelinde üretim araçlarının yer alması, ucuz iş gücü gibi eşitsiz ekonomik şartlar toplumsal sınıf ve tabakalaşmayı da beraberinde getirmiştir. “Üretim araçları, mülkiyetin en büyük

sosyal ilişki ölçütüdür. İnsanlar bu ölçüt çevresinde toplumsal sınıf ve toplumsal kategorilere ayrılırlar.” (Doğan, 2012: 76).

Sanayi toplumundan önce insanların kanaat önderleri cemaat liderleri idi. Sanayi toplumunda sosyal düzeni sağlamak adına yapılan adımlarla birlikte devlet kavramı daha belirleşmiştir. Bu dönemde toplumun güvenliği ve refahı devlet ya da devletin organları tarafından sağlanmıştır. İş gücünün artması ile insanlar arasında ki ilişkiler artmış ve bu durum toplumları kapalı toplum türünden açık toplum haline getirmiştir. Kentler kurulmuş ve şehir yaşamı şekillenmeye başlamıştır. Modern toplumun temelleri sanayi toplumu döneminde atılmıştır.

c. Sanayi sonrası toplumlar – post-modern toplum

Sanayi sonrası toplum için, literatürler genellikle bilgi temelli ekonomik üretim çağı tanımını yapılmaktadır. İsmail Doğan, post-modern toplum için bireyi toplumsal bağlamlarından soyutlama denemesidir tanımında bulunur. Post-modern toplum, modern ötesi toplum anlamında kullanılır. Sanayi sonrası değişen kültür ve modern hayat post-modern olarak isimlendirilmiştir. Bazı literatür kaynaklarında post-modern kavramını ilk olarak kullanan kişinin Arnold Toynbee olduğu belirtilmiştir. Toynbee “Tarih Çalışması” adlı kitabında birinci dünya savaşından sonra toplumların artık modern ötesi çağa girdiklerini belirtmiştir.

Post modern toplumda, sanayi ve teknolojik gelişmeler yaşanarak bilgisayar dönemine geçiş yapılmıştır. Bu toplum döneminde bilim, bilgi ve rasyonalite temel gelişim unsuru olmuştur. “Daniel Bell post modern toplumun yeni paradigmasının teorik bilgi olduğunu vurgulamıştır.”(Bozkurt, 2013: 141). Bu dönemde ham madde önemini kaybetmiş ve bilgi eksenli üretimler önem kazanmıştır.

Post-modern toplum döneminde bilgi merkezli üretimin oluşması yeni iş kollarını ortaya çıkarmıştır. Hizmet sektörü gelişmiş ve buna bağlı olarak yeni iş kolları ortaya çıkmıştır. Beyaz yakalı işçi sayısı artmıştır. “1956 yılında ilk defa beyaz yakalılar, endüstri uygarlığı içinde mavi yakalıların sayısını geçmiştir; 1970 yılında bu oran beşte dördünden fazladır.”(Bozkurt, 2013: 141).

Akla ve bilime dayalı üretimin artması, eğitim oranlarında da artışa neden olmuştur. Bununla birlikte nitelikli meslek grupları artmıştır. Bu mesleki değişim ve gelişmeler bireyler arasında özgürlük, demokrasi, insan ilişkilerine saygı, insan hakları, ünisex gibi kavramların önemini arttırmıştır. Bireysellik, post-modern

toplumlarda kendinden önceki toplum şekillerine göre toplumsal gerçeklik haline gelmiştir. Doğan, post-modern toplum için yeni süreçler artık bireyselleşme ve küreselleşme kavramları üzerinden ilerleyecektir demiştir.

Post-modern toplum döneminde dünya genelinde yaşanan kapitalist sisteme dayalı olarak üretimler artmıştır. Kapitalizm etkisi arttıkça toplumda gelir eşitsizliği artmış ve toplumsal yapılanma da kültürel ve siyasi farklılıklar yaşanmaya başlamıştır. Türkiye’de bu dönem toplumsal zeminde değişikliklere neden olmuştur. “1980 darbesi sonrası toplumsal yaşamda, ekonomik, toplumsal ve ideolojik anlamda köklü değişiklikler yaşanmıştır.”(B. Tarhan, 2012: 17). 24 Ocak kararları, 1980 darbesi ve 1982 anayasasının etkileriyle Türkiye’de post-modern toplum kendini daha belirgin hale getirmiştir. Yeni sağ siyaset anlayışı post-modern dönemde ortaya çıkmıştır.

1983 yılında Turgut Özal tarafından kurulan Anavatan Partisi iktidara geldiğinde post-modern vaatlerde bulunmuştur. Türkiye’de post-modern toplum anlayışı Özal’ın çalışmaları ile yaygınlaştırılmıştır. Anavatan Partisi o dönemde Post-modern toplumu savunan, liberal ekonomiye imkân veren, Türkiye’nin çok kimlikli ve çok kültürlü yapısını uzlaştırmayı hedefleyen adımlarda bulunmuştur.

F. Tarihten Günümüze Devlet ve Millet Kavramı

1. Devlet ve Devletin Gelişim Süreci

İnsanların sosyalizasyondan sonra, oluşan yeni düzeni korumak ve birbirleri arasındaki adaleti sağlamak adına bir yönetene ihtiyacı her dönemde var olmuştur. Bu perspektifte devlet kavramı hem insanlık tarihi hem de toplumsallaşma olgusu kadar eski bir düzendir. Hem insanın, hem toplumun kendisini düzenleyecek, koruyacak ve kontrol edecek bir üst yapı kuruma ihtiyacı vardır. Aristoteles, insanın bu ihtiyacı için “zoon politikon”, insanın toplumsal bir hayvan olduğunu belirtmiştir.

Türk Dil Kurumu’na göre; “devlet, toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu tüzel varlık”. (TDK, 2022).

Cemil Meriç devlet ve iktisadi hayat için; “gerek askeri rejimde, gerekse ara kritik rejimlerde ekonomik toplumu yönetmek için devlete ihtiyaç vardır”. Görüşünde bulunmuştur. (Meriç, 2012: 133).

İbn-i Haldun devletin çeşitli koşullar nedeniyle biçimden biçime girdiğini, devlet ve egemenlik kavramlarının toplumun ilkel döneminde başka, yerleşik dönemde başka olduğunu belirtmiştir.(Mukaddime, 29). İki büyük düşünür İbn-i Haldun ve Montesquieu, devlet ve devletin koyduğu yasalar için; yaşadığı dönemin, var olduğu ulusun ve milletin yaşam şartlarına uygun biçimde oluşması gerektiğini savunmuşlardır. Devletin koyduğu yasalar ve kuralların, temsil ettiği toplumun ahlakına, gelenek ve göreneklerine, dini inanışına, tarımsal faaliyetlerine, çevresel etkenlerine, kültürüne, diline, içinde yaşayan farklı kültürlere uygun biçimde oluşturulması gerektiğini belirtmişlerdir.

Devletin gelişim sürecine baktığımızda, bugün ki devlet yapılanmasında üç önemli dönemin etkisi olduğunu belirtmek yanlış olmaz. Bunlardan ilki aydınlanma çağı, takibinde Fransız İhtilali ve II. Dünya Savaşı.

Aydınlanma çağında din ve kilise otoritesi yönetimde baskındır. Siyasal gücün dine dayalı, kuralların teokrasiyle sağlandığı baskın rejim hakimdir. Devlet ve egemenlik tanımı arayışı bu dönemde yaşayan siyaset bilimcileri akla ve bilime yöneltmiştir. İdeal devlet ya da optimal devlet arayışı egemenlik kavramı çevresinde tanımlanmıştır. Bu dönemde egemenlik optimal devlet için gerekli unsur olarak savunulmuştur ve egemenlik, devlet yönetimi hangi sistemde olursa olsun bir gereklilik ve zorunluluk olarak görülmüştür.

Devletin gelişim sürecinde mutlak egemenliği savunan üç önemli düşünür vardır. Bu düşünürler; Machiavelli, Jean Bodin ve Thomas Hobbes'tur.

Machiavelli, sekülerizm görüşünün temellerini bu dönemde atmıştır. Machiavelli'ye göre devlet kendi sınırları içinde yaşayan halkı korumalı ve sorunlarına çözüm üretmelidir. Devlet, kendi sınırları içinde yaşayan tüm bireylerden ve kurumlardan üstün olmalıdır görüşünü savunmuştur. Devlet egemenliğinin, üstün olması gereken kurumların başında din ve kilise olduğunu belirtmiş ve mutlak egemenlik görüşünü savunmuştur. Machiavelli, cumhuriyet yönetimini de ideal yönetim şekli kabul etmiştir.

Jean Bodin, kanunlarla sınırlı olmayan bir egemen gücün olması gerektiğini savunmuştur. "Latince en üst anlamına gelen "superonus" kelimesinden esinlenerek "souverainete" kelimesini kullanmış ve ilk defa egemenlik kavramını tanımlamıştır". (Ay, Uçar, 2015: 198). Bodin devletin kanunları için kiliseden onay

almaması gerektiğini savunmuştur. Bu aykırı düşünce kilise otoritesinin baskın olduğu dönemde halk tarafından benimsenmiş ve dikkate alınmıştır. Jean Bodin, devletin ve yönetimin sürekliliği sağlanması için egemenliğin monarklara verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Tek bir aile soyundan gelen egemenlik böylece parçalanmayacak ve güç kaybına uğramayacak savında bulunmuştur.

Thomas Hobbes aydınlanma çağında monarşiyi savunmuştur. Devlet yönetiminde mutlak egemenliği bir zorunluluk olarak belirtmiştir. İnsan İnsanın kurdudur savından yola çıkarak devletin bireyleri kendi aralarında ki güvensizlikten koruması gerektiğini belirtmiştir. Bu güvenliğin doğal hukukla sağlanamayacağını belirtmiş ve bireylerin güvenliğinin korunması için, bireyler ve devlet arasında bir toplumsal sözleşme yapılması gerektiğini belirtmiştir. Bireylerin bu sözleşme karşısında devlete kendilerini, hak ve özgürlüklerini korumak adına haklarını tek taraflı devretmeleri gerektiğini belirtmiştir. Hobbes, monarşiyi mutlak egemenlik kaynağı olarak görmüştür.

Egemenliğin sınırlandırılması gerektiğini savunan düşünürler de olmuştur. Bunların başında; John Locke, İmmanuel Kant ve Montesquieu gelmektedir.

John Locke, “mutlak bir egemenlik veya tanrıdan gelen bir egemenlik gücünü tamamen reddeder.”(Ay, Uçar, 2015: 200). Locke ‘a göre devlet bireylerin ve toplumsal amaçlarını gerçekleştirmek için var olan bir araçtır. Bireysel özgürlükleri mutlak monarşiye karşı üstün ve denetleyici güç olarak görmüştür. Halkın yönetimi denetlemesi gerektiğini ve kanunsuz olabilecek yönetime karşı direnç gösterebilecek güçte olduğunu belirtmiştir. Tanrıdan ya da tek bir kurumdan gelen egemenlik gücünü reddetmektedir. Bu tezden yola çıkarak kuvvetler ayrılığı ilkesi görüşünü ortaya çıkarmıştır. Kuvvetler ayrılığı ilkesiyle devletin organları olan yasama, yürütme ve yargının devlet organında ayrı olarak şekillenmesi gerektiğini savunmuştur.

İmmanuel Kant bireysel özgürlüklerin savunulması gerektiğine inanmıştır. Bu özgürlüklerin anayasal ve kanunlarla da korunması gerektiğini belirtmiş ve Locke gibi kuvvetler ayrılığı ilkesinin önemini savunmuştur. Devletin bireylerin yasal haklarını ve güvenliklerini korunması için anayasal düzende kuvvetler ayrılığının bir öncelik olduğunu savunmuştur.

Montesquieu “egemen gücün sınırlandırılmasını savunmuş ve bunun başka bir gerekçesi üzerinde durmuştur. Ona göre, barışın sağlanması ancak monarkların ortadan kaldırılması ve demokratik cumhuriyetlerin kurulması ile mümkün olacaktır”. (Ay, Uçar, 2015: 200).

J.J. Rousseau bireylerin özgürlüklerine önem vermiş ve ünlü eseri “Toplumsal Sözleşme” ile bu özgürlüğün hangi koşullarda olması gerektiğini belirtmiştir. Toplumsal sözleşmenin çözüm getirdiği temel sorun olarak “ her bireyin malını ve canını tüm ortak gücüyle savunan öyle bir toplum biçiminin bulunması gerekir ki, bu toplumda her birey hem herkesle bir olduğu halde sadece kendine itaat etsin ve eskisi kadar da özgür olsun”. (Rousseau, orj:1762. Çev: 2012: 67). Tanımında bulunmuştur. Genel iradenin temsilinin her zaman halk olduğunu savunmuştur ve hükümet tanımını bu doğrultuda oluşturmuştur. Toplum sözleşmesine göre hükümet, “uyruklarla egemen güç arasında, karşılıklı, ilişkileri sağlamak amacıyla oluşturulmuş, yasaları yürütmekle ve de siyasal ve toplumsal özgürlükleri korumakla görevli bir araçtır.” (Rousseau, orj:1762. Çev: 2012: 112). Hem devlet, hem de hükümet tanımlarında birey özgürlüğünü ön planda tutmuştur.

Aydınlanma çağının sonlanması ile din ve kilise otoritesini kaybetmiş ve egemenlik temelinde rasyonalist ve bilim etrafında yeni bir devlet yapılanması başlamıştır. Feodalist yönetim aydınlanma çağı ile son bulmuştur.

1789 yılında Fransız ihtilali ile yeni bir devlet yönetimi ortaya çıkmıştır. Literatür taramalarında Fransız ihtilalinden sonra oluşan yeni devlet yapılanmasına “modern devlet” tanımıyla bulunulmuştur. Geleneksel devlet (aydınlanma çağı) yönetiminde egemen güç, kilise ve din baskısı altındaydı. Modern devlet de ise egemen güç halka verilmiştir. “1789 Fransız Devrimiyle birlikte egemenlik monarktan alınarak ulusal egemenliğe(halka) verilmiştir.”(Ay, Uçar, 2015: 201). Ulusun kendi kendini yönetme hakkı artık toplumların eline verilmiştir. Rousseau genel irade kavramını bu dönemde ortaya çıkarmış ve özellikle halk egemenliği, ulus egemenliği, milletin yönetilenleri seçme hakları bu dönemde önem kazanmıştır. Seçme hakkı vatandaşların yönetilenleri kendi iradesiyle belirleme sistemidir. Fakat seçme hakkı cinsiyete dayalı yapılmıştır. Kadınlara seçme hakkı bu dönemde verilmemiştir. Fransa da kadınlar 1944 yılında seçme hakkına sahip olmuşlardır.

Kabul görülen ulusal egemenlik kuralları, anayasa ve yasalarla korunmaya alınmıştır. Kuvvetler ayrılığı ilkesi devlet yönetimlerinde yer almıştır. Yasama, yürütme ve yargının görevleri devlet tarafından belirlenmiş ve sınırları çizilmiştir. “İhtilal neticesinde İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi ilan edilmiştir. Buna göre herkes doğuştan gelen haklara sahiptir ve yasa önünde eşittir.” (Bilke, 2022: 571). Her ne kadar bildirgelerde insan haklarının korunmasından, eşit haklardan bahsedilse de kadınlara verilmeyen seçme hakkı bildirinin yetersizliğini göstermektedir. Bu Avrupa’nın birçok şehrinde aynı şekilde yaşanmıştır. Kadınlara seçme hakkı her ülkede değişik yıllara tekabül etmiştir. Türkiye’de kadına seçme ve seçilme hakkı 1934 yılında verilmiştir.

Son olarak milletlerin devlete bakış açılarını ele almak istiyorum. Devlete bakış açısı her ülkede her millette farklıdır. Türkiye endeksli baktığımızda bu durum diğer ülkelere kıyasla daha farklı bir bakış açısına sahiptir. Türkiye’ de devlete bakış bir baba figürüyle anılmaktadır. “Devlet baba-toprak ana” ifadesi Türkiye’de sık kullanılan tabirdir. Bu tabirde devlet bir babaya, erke benzetilir. Bireyi koruyan, adaleti sağlayan, birliği ve beraberliğin temel unsuru olan ve geleneğe bağlı olan kurumdur. Doğal afetlerde, herhangi bir toplumsal kriz durumunda her zaman “Allah devletimize zeval vermesin” dileklerinde bulunulur. Bu bir kültürel miras olarak görülmektedir.

2. Millet Kavramı

Devlet olabilmek için millet, toprak ve egemenlik önemli unsurlardır. Bu çerçevede millet kavramını ele aldığımızda; Türk Dil Kurumu Felsefe Sözlüğünde millet; “Çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu, ulus.”(TDK,2022). Anlamında ele alınmıştır.

Şeyh Edebali, milleti yaşat ki devlet yaşasın tanımında bulunmuştur. Millet önemlidir, hak ve hukukun sağlanması ve devletin ayakta kalmasının bir unsurudur. Türk kültüründe devlet, her ne kadar kutsal olarak görülse de, devlet adamı kutsal koruduğu oranda millet tarafından saygı duyulur. Dolayısıyla aslında Şeyh Edebali’nin dediği üzere; millet var ise devlet vardır.

Ansiklopedik sosyoloji sözlüğüne göre millet: “insanlık tarihinde farklı toplulukların boy, aşiret ve kavmi taassubu aşarak, biyolojik değil, ortak teşekkül

etmiş, kültürel ve manevi mutabakatlara göre, milli seviyede meydana çıkan bir birlik halidir.” (Sosyoloji sözlüğü, 196).

Millet kavramı İngilizcede nation kelimesinden türetilmiştir. “Bu kelime Latince doğmak anlamına gelen “nasci” fiilinden türetilmiştir. Latince “nationem” soy ya da ırkı ifade eder.” (Yıldırım, 2016: 125). Millet kelimesinin etimolojik tarihine baktığımızda nacion sözcüğü 1884’ten önce bir şehir topluluğunu, bir eyalet halkının tümünü kapsayan anlamda kullanılmaktadır. “1884 İspanya kraliyet akademisi sözlüğünde sözcük; “artık her şeyden üstün ortak yönetim merkezini tanıyan bir devlet ya da politik birim bunun yanında bir bütün sayılan bu devletin oluşturduğu topraklar ve bu topraklarda yaşayan insanlar anlamında yüklenmekteydi.”(Hobsbawn, 2020: 31).

Ünlü sosyolog Anthony Giddens millet kavramını genellikle ulus sözcüğüyle aynı anlamda kullanmıştır. Giddens’a göre bireyin kendini ait hissettiği siyasal otoriteyle bütün olmasının sonucunda millet topluluğu oluşmuştur. Kişinin kendini ait hissettiği topluma göre milletini benimsediğini savunmuş ve milli özerklik kavramlarını geri planda tutmuştur. Giddens sosyoloji kavramları kitabında ulusçuluğun önemli kuramcısı Ernest Gellner’ in ulus anlayışını şu cümlelerle eleştirmiştir. “ulusçuluk kimi bakımlardan oldukça moderndir, ama o çok daha uzak geçmişten gelen duygusallıklardan ve simgecilik biçimlerinden yararlanır.” (Giddens, 2012: 922). Giddens kendi ulus tanımı için: “ulusu, bir toplumun bir yönetim şekliyle ilişkisi bağlamında ele alarak, “hem dahili devlet hem de diğer devletler tarafından tepkisel olarak gözetilen, üniter bir yönetime konu olan ve açıkça belirlenmiş bir bölge içerisinde var olan bir ortaklık” şeklinde tanımlar.”(Akça, 2005: 237).

John Stuart Mill, “milleti, yalnızca ortak milli duygular temelinde ele almayı, fertlerinin aynı yönetim altında olmayı arzuladıklarını, bu yönetimin de yalnızca kendilerinin veya içlerinden bir kesiminin yönetimi olmasını istediklerini tanımında belirtmektedir.” (Hobsbawn, 2020: 36). Genel anlamda tanımlamaların tamamında ortak milli duygular, ortak acılar ve ortak tarih vurgusu yapılmamaktadır.

Millet tanımlarından sonra değineceğim konu millet kavramına olan bakış açılarıdır. Bu bakış açılarından ilki objektif millet anlayışı; bu anlayışa göre insanların millet olabilmeleri için, insanların arasında ki bağın elle tutulur somut

niteliklerde olması gerektiğidir. Özellikle ırk, din ve dil birliğinin önemine değinmişlerdir.

“İrk birliğini esas alan görüşe göre, insan topluluğunu millet haline getiren şey, bu insanlar arasında ki ırk birliğidir. (Gözler, 2001: 110). İnsanların bir millet olabilmeleri için, aynı ırktan gelmeleriyle ırk birliğinin oluşturulacağını belirtmişlerdir. İrk birliği anlayışına göre devlet, başka ülkede yaşayan ortak ırk bireylerini, o ülkenin baskısından kurtarmak ve kendi topraklarına getirmek zorundadır. Hem geçmişte hem günümüzde insanlara bakarak hangi ırktan olduklarını söylemek zor bir tahmin yoludur. Bu özellikler her zaman dışarıdan belli olmaz. Aslında önemli olan bireyin ırksal birliğinden çok kendini hangi ırka ait hissettiğidir. Zira insanların ırklar arasında ki ayrım gücü, günümüz dünyasında önemini yitirmiştir. Önce ki yıllarda ırksal ayrımların belirgin şekilde belirtildiği, bazı ırkların alt ırk ya da üst ırk olarak kabul edildiği dönemlerde ırklar arası evlilikler de yasaklanmıştır. Modern yaşamda artık ırksal yaklaşımlara olan baskıcı görüş azalmaya başlamıştır.

Dil birliği, objektif millet anlayışına göre ikinci önemli unsurdur. Bireylerin millet olabilmeleri için dil birliğinin olması gerektiği savunulmuştur. “dil birliği teorisine göre, millet aynı dili konuşanlardan oluşmuştur.”(Gözler, 2001: 111). Bu dil görüşü günümüz devlet ve millet anlayışına uygun değildir. Küreselleşen dünyada dil birliğinin önemi azalmaya başlamıştır. İş gücünün ve ülkeler arası iş birliğinin artmasıyla artık ülkeler kendi dillerinden başka dillerde milletlere ev sahipliği yapmaya başlamışlardır. Birden fazla dili konuşan ülkeler ve milletler vardır. “Şüphesiz ki eski zamanlarda dil münhasıran bir milli unsur idi. Ancak İkinci Dünya Savaşından bu yana nüfus hareketleri nedeniyle bu olgunun tekeli bitmiştir.” (Gözler, 2001: 111).

Din birliği, objektif millet anlayışına göre millet, aynı dine mensup insanların oluşturduğu topluluktur. (Gözler, 2001:112). Din birliği kavramı millet olma unsurunun günümüz dünyasında değeri azalan özelliklerindedir. Ülkelerin sınırları çizildikçe, şekillendikçe din birliği millet olmaya engel olmamış, farklı dinlerde olan insanlarda aynı millet çatısı altında bir araya gelmişlerdir.

Subjektif millet anlayışı insanların duygusal ve manevi bağlarla birbirlerine bağlı olduklarını ve bu bağın millet oluşturma bilincini yarattığını savunmuştur. Bu

millet anlayışı “ilk olarak 1882 yılında Ernest Renan tarafından yayınlanan “qu’est-ce qu’une nation (millet nedir?) isimli eserde ortaya atılmış ve savunulmuştur. (Gözler, 2001: 114). Renan, milleti bir arada tutan duyguların ortak zemin temelinde buluşması gerektiğini savunmuştur. Bu savunmaya binaen ortak amaç, ortak tarih, kazanılmış zafer ya da yaşanan toplumsal acı millet olmanın manevi boyutunu yansıtmaktadır. Bireyin yaşadığı milleti değil, kendini ait hissettiği millet önemlidir.

Ernest Renan’a göre; “insan, ne ırkının, ne dilinin, ne de dininin, ne de nehirlerin izlediği yolun, ne de sıra dağların yönünün eseridir. Sağlam duygulu ve sıcak kalpli insanların bir araya gelmesi bir şuur yaratır ki, buna millet denir.” (Renan, sy:15: Gözler; 2001:115). Subjektif millet anlayışı günümüz millet topluluklarına, nispeten daha uygun bir anlayıştır. İnsanları bir arada tutan artık dil, din gibi somut kavramlar değil, kişinin kendini ait hissettiği milli şuurunu oluşturan kendini ait hissettiği milli benliği önemlidir. Mustafa Kemal Atatürk’ün de millet tanımında subjektif millet anlayışını benimsediğini görmekteyiz. Atatürk’ün millet tanımında;

“a). Zengin bir hatıra mirasına sahip bulunan, b). Beraber yaşama hususunda müşterek arzu, ve muvafakatte samimi olan, c).ve sahip olunan mirasın muhafazasına beraber devam hususunda iradeleri müşterek olan insanların birleşmesinden meydana gelen cemiyete millet namı verilir.”(A.Afetinan, Medeni Bilgiler: 23-25.aktaran: Gözler;2001:115). Bu tanım Atatürk’ün subjektif millet anlayışını benimsediğini göstermektedir.

E.J. Hobsbawn’ının millet olabilme şartlarında subjektif millet anlayışına benzer nitelikler belirtilmiştir. “Pratikte bir halkın millet olarak sınıflandırılmasına olanak tanıyan üç kriter olduğunu belirtmiştir.” Bunlardan ilki topluluğun kendini ait hissettiği tarihsel bağ, ikincisi yazılı milli edebi ve idari anadile sahip olan kültürel elit, üçüncüsü ise kanıtlanmış bir fetih geleneğidir. (Hobsbawn;2020: 58).

3. Türkiye’de Millet Kavramı

Bozkurt Güvenç “Türk Kimliği” adlı kitabında “Türk Milleti” kavramının ilk kez 19.yy ikinci yarısında duyurulduğunu belirtmiştir. Türk kültüründe milliyetçilik, İslamiyet öncesi kandaşlık üzerinden ilerlerken, İslamiyet sonra ümmet kültürü ile devam etmiştir. Atatürk’le birlikte laiklik ve ulus-devlet yönetim biçimiyle kuvvetler ayrılığına tabi olmuştur. Cumhuriyetin kurulması ile modernleşme hareketleri

hızlanmış ve şekillenmiştir. İlk modernleşme hareketleri ise İttihat ve Terakki cemiyeti mensupları tarafından gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. “ Milli ve Seküler” (Türk, 2011: 210) modernleşme adımları atılmaya çalışılmıştır. Bu konuda birçok yeniliğinde ülkeye getirilmesine vesile olmuşlardır.

Cumhuriyet Döneminde Türk Milleti kavramını açıklamak adına birçok yazar ve siyasetçi önemli tanımlarda bulunmuştur. Ziya Gökalp millet kavramını; ırk, kavim ya da coğrafya üzerinden açıklanamayacağını, millet kavramının dil, din ve ahlak açısından aynı eğitimi almış bireylerden oluşan topluluk olduğunu belirtmiştir. “Gökalp için milleti yapan kurumlar kültür, ümmeti yapan din, medeniyeti yapan ise bilim (teknoloji) dir. (Güvenç, 2010: 27). Ziya Gökalp için kültür, bir milletin ulusal kimliğidir. Kültürün milli bir olgu olduğu, milletin diğer bir önemli unsuru olan medeniyetin ise evrensel olduğunu belirtmiştir.

Gökalp, Türk toplumunu oluşturan üç önemli medeniyetin olduğunu belirtmiştir. Bu medeniyetlerden ilki Uzakdoğu yani şaman medeniyeti, ikinci olarak Doğu (İslam) medeniyeti, üçüncü olarak ise Batı (Bilim) medeniyetiydi. Bu üç önemli medeniyetin harmanlanmasından Türk Milletinin milli kimliğinin oluşacağını belirtmiştir.

Her ülke gibi Türkiye'nin de ulusal kimliğinin oluşmasında tarihsel süreçler etken olmuştur. Bu noktada Pierre Bourdieu ve Norbert Elias'ın geliştirdiği habitus ve ulusal habitus kavramlarına dayandırılarak açıklanabilir. Bourdieu habitus kavramı ile bireyin toplumsal aktörler karşısındaki tutumunu belirleyen deneyimleri belirtmiştir. Bahadır Türk habitusun toplumsallaşmış öznellik olduğunu belirtmiştir. “Habitus, belirli bir durumda ne yapılacağını, ne yapılması gerektiğini belirler.” (Türk, 2011: 202). Kendini güvende hissettiği bir alanda birey olağandışı bir durumda nasıl davranması gerektiğini bilir. Bu habitus alanına hakim olması ve kabullenmesiyle ilgidir. Bourdieu habitus' un yaşam tarzlarıyla ilgili olduğunu ve sosyal hayattaki tercihlerin habitus üzerinden şekillendiğini belirtmektedir.

Norbert Elias ulusal habitus kavramını Alman milleti üzerinden açıklamıştır. Elias ulusal habitus ve devlet formasyon ilişkisini Almanya Devleti üzerinden tarihsel yolculuğa ve Alman karakterine etkisini belirterek anlatmıştır. Bu anlatımı diğer Avrupa devletleri ile karşılaştırarak açıklanmış ve bugün ki Alman ulusal

kimliğinin özelliklerini bu yaşanan toplumsal ve siyasal olayların şekillendirdiğini belirtmiştir.

Türkiye özelinde ulusal habitus kavramını incelediğimizde, Türk ulusal kimliğini belirleyen özellikli bazı toplumsal devinimler mevcuttur. Özellikle, lâiklik tartışmaları, ordunun siyasal alandaki rolü, sermaye ve emek piyasalarının işleyişi gibi sağ-sol kutuplaşmalar ulus devletin şekillenmesinde etkili olmuştur. (Çatlı,2022). Merkez çevre kutuplaşması bağlamında, merkezin ulusal habitus çağrısına cevap vermesi karşısında, kimi çevre topluluklarının bu hususta çekimser kaldığı görülmüştür. Bu çekimserlik merkez-çevre çatışmasına neden olmuş ve sosyalizasyon süreçlerine etkili olmuştur. “Merkezin konumlanması ulusal habitusun temel özelliklerine yön veren batılılaşma projesine uygun bir biçimde belirlenmiştir.” (Türk,2011: 214).

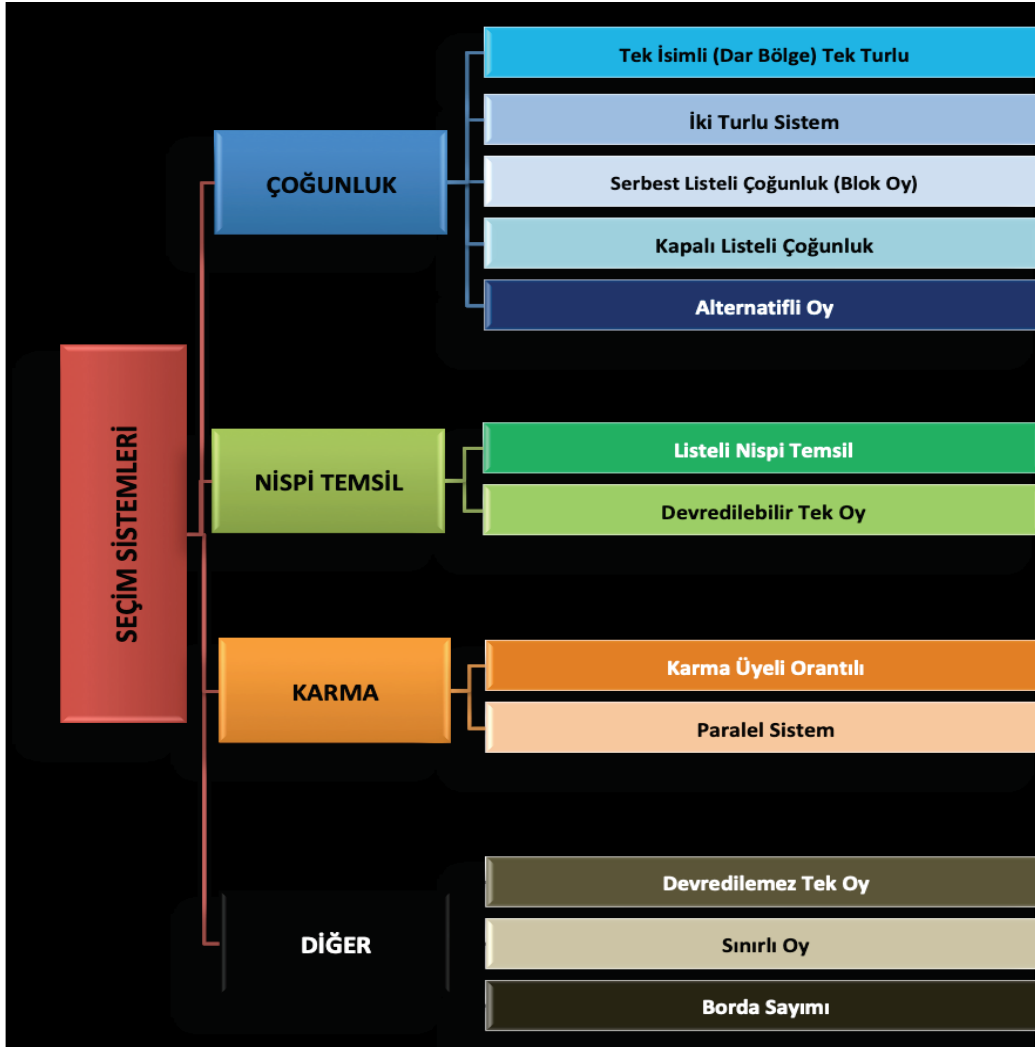
Sonuç olarak Cumhuriyetin kurulması ile birlikte Atatürk’ün yapmış olduğu inkılaplar doğrultusunda yeni bir ulus süreci başlamış ve modern bir yurttaşlık algısı oluşturulmuştur. Bugün Türk Milletinin millet anlayışı bu ulusal habitus ve tarihsel süreçlere göre şekillenmiş ve süregelmiştir.

G. Seçme ve Seçilme

Seçme ve seçilme hakkı, demokrasinin en önemli unsurlarıdır. Birey hakkı, vatandaşlık hakkı seçme ve seçilme kanununun birer hukuk organlarıdır. İnsan hakları evrensel beyannameğine göre seçme ve seçilme her ülke vatandaşının öz birey hakkıdır. “10 Aralık 1948’de Birleşmiş Milletler tarafından ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirisi’nin M.21 kapsamında, seçme ve seçilme hakkı tanımlanmaktadır”. (Güveyi, 2018: 41). Yönetenleri seçme hakkı ve yönetme hakkı her ülkenin kendi hukuksal şartları altında belirlenmiştir. Dünya geneline baktığımızda seçme ve seçilme hak kullanımında genel kanun olarak sayabileceğimiz ilk şart vatandaş olma şartıdır. Bazı devletler vatandaşlık, yurttaşlık şartı aramadan da bireylere seçme hakkı vermektedir. “Dünya çapında 45 devlet vatandaş olmayanlara da seçme hakkı vermiştir. İrlanda, İskandinav Devletler, Hollanda, Lüksemburg, Belçika”. (Güveyi, 2018: 38). Bu ülkelere örnektir.

Geçmişten günümüze tüm toplulukların yönetilme şekli ve yöntemi var olmuştur. Bazı toplumlarda eşitlikçi yönetim, bazılarının da seçme hakkı ile iradenin

bir kişiye ya da guruba verilmesi, bazılarında ise ikili sistemle yönetilme hakim olmuştur. Her devlet, kendi hukuksal yasası, yönetim şekli ve anayasasına göre bir seçim sistemi belirlemektedir. Dünya genelinde dört ana seçim sistemi en çok kullanılan seçim sistemleridir.

Şekil 8 Dünyada Yaygın Seçim Sistemleri

Kaynak: https://www5.tbmm.gov.tr/yayinlar/2021/dijital_kitaplarv2/index.html?pdf=Dunyada_Secim_Sistemleri, (Erişim Tarihi: 5 Kasım 2022.)

Çoğunluk sistemleri (plurality/majority systems) bu sistemde en çok oyu alan aday ya da siyasi parti seçimin kazananı ilan edilmektedir. Bu sistem genel seçim sisteminde en çok tercih edilen seçim sistemidir diyebiliriz. Alt başlık altında belirtilen “tek isimli tek turlu sistem” de ise “her seçim sisteminden çevresinden yalnız bir aday seçilmekte ve seçimlerde partiler yerine adaylar yarışmaktadır.” (Candan, Solak, Bilgin, 2020: 5). Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık gibi

gelişmiş ülkeler genellikle bu seçim sistemini kullanmaktadır. İki Turlu Sistem’de ise seçim aralarında zaman farkı vardır. İlk seçim yapıldıktan sonra bir ya da iki hafta sonra ikinci seçim yapılmaktadır. Bu sistemde seçimler iki turda gerçekleşmektedir. Serbest Listeli Çoğunluk Sistem geniş bölgesi olan ülkelerde yapılmaktadır. Birden çok temsilci seçilebilmektedir. Kapalı Listeli Çoğunluk Sistemi’nde “her seçmenin bir oyu bulunmakta ve seçmenler tek bir aday yerine partilerce belirlenen tek bir listeye oy vermektedir.”(Candan, Solak, Bilgin, 2020: 29).

Alternatifli Oy Sistemi’nde aday üzerinden seçim gerçekleşmez, seçmenler kendi aday önceliklerine göre oy kullanmaktadırlar. Birden fazla adaya oy kullanabilmektedirler.

Nispi Temsil Sisteminde, partilerin aldığı oy oranlarına göre mecliste ya da parlamentoda sahip oldukları koltuk sayısı belirlenmektedir. Nispi Temsil Sistemi çoğunlukla gelişmekte olan ülkeler tarafından tercih edilmektedir. Listeli Nispi Temsil Sisteminde, “seçmenler oylarını siyasi partilere verirler ve partiler, seçim çevresinde aldıkları oyla orantılı şekilde sandalye kazanırlar.” (Candan, Solak, Bilgin, 2020: 39). Türkiye seçimlerinde, listeli nispi temsil sistemini kullanmaktadır. Devredilebilir Tek Oy Sistemi’nde seçmenler aday listelerini kendi öncelik aday sıralarına göre belirlerler. Bu sistemde seçmen, kendi aday önceliğine göre oy kullanmaktadır. Kullanılan oy oranı diğer adaylar arasında hesaplanır ve en çok oyu olan aday seçimi kazanır. Kazanan adayın oy oranları genel seçim oy oranının üzerinde ise fazla kalan oy diğer adaylara aktarılır ya da oranlara bölünebilir.

Karma Seçim Sistemlerinde iki farklı seçim sistemi kullanılmaktadır. Genellikle çoğunluk ve nispi seçim sistemi kullanılmaktadır. Alt başlık olan Karma Üyeli Orantılı Sistem de “sandalyelerin bir kısmı nispi temsil sistemiyle, kalan kısmı ise genellikle Tek İsimli Tek Turlu Sistem ile belirlenmektedir.” (Candan, Solak, Bilgin, 2020: 72). Seçimde oluşabilecek orantısızlıklar diğer seçim sistemiyle giderilmektedir. Almanya karma seçim sistemini kullanmaktadır. Paralel Sistem de Nispi Seçim Sistemi ve/veya Listeli Nispi Seçim Sistemi, Çoğunluk Seçim Sistemi kullanılmaktadır. Kullanılan oylar her iki sistemde orantılanmaktadır. İtalya ve Japonya bu seçim sistemini kullanmaktadır.

Diğer Seçim Sistemleri’nde bulunan devredilemez tek oy sistemi, “seçim çevrelerinde birden fazla milletvekili seçilir (geniş bölge) ancak seçmenler partilere

değil yalnızca tek bir adaya oy verebilir. En fazla oyu alan adaylar seçilir.” (Candan, Solak, Bilgin, 2020: 102). Sınırlı Oy Sistemi’nde seçmenlerin birden fazla oy kullanma hakkı vardır. Bu sistemde birden fazla Milletvekili seçilmektedir.

1. Seçim Barajı

Kullanılan tüm seçim sistemlerinde mutlaka bir seçim barajı var olmaktadır. Seçim barajları ülkeler tarafından kendi belirledikleri oranlara göre şekillenmektedir. Bazı ülkelerde ise seçim barajı yoktur. Amerika Birleşik Devletleri, İrlanda, Japonya, Birleşik Krallık seçim sistemlerinde, seçim barajı yoktur. “Avrupa uygulamasında en yüksek seçim barajı Türkiye’ye aittir.” (Güveyi, 2018: 60). Türkiye’ de seçim barajı % 10 oranındadır. Son yıllarda bu oran % 7’ye indirilmiştir. Hem geçmişte hem de günümüzde Türkiye’de ki seçim barajına karşı itirazlar yapılmıştır. 2008 yılında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine seçim barajının düşürülmesi konusunda başvuru yapılmış, fakat sonuç yine de değişmemiştir. Genel dünya seçim sistemlerine bakıldığında demokrasinin ve egemenliğin temsil seçme imkânına olanak sağlayan seçim sistemlerinde, seçim barajı olması bazı koşullarda eleştirilmiştir. Yüksek seçim barajı oranları, azınlık olan toplumlar için temsil edilme olanağını ortadan kaldırmaktadır. Gelişmiş ülkelere bakıldığında seçim barajı çok düşük oranlarda ya da kullanılmamaktadır. Seçim barajı, Almanya ve Rusya’da % 5, İtalya’da % 3 oranındadır. Türkiye’den sonra en yüksek seçim barajı % 8 oranındadır.

2. Türkiye’ de Seçme ve Seçilme Tarihi

Türkiye’de seçim sisteminin başlangıcı Osmanlı İmparatorluğuna dayanmaktadır. Her ne kadar seçim sistemi başlangıçları ilkel seviyede olsa da demokrasi düzeyinde bakıldığında önemli başlangıçlar sayılabilmektedir. Daha geriye gittiğimizde eski Türk devletlerinde siyasi topluluklar ve küçük de olsa demokratik adımlar atılabilmiştir. Güveyi; bu konuda Türk kültürünün temellerinde meclise dayalı yönetim sisteminin ortaya çıkışında töre ilkelerinin de etkisinin büyük olduğunu belirtmiştir. Töre ilkeleri geçmişteki kadar orijinalliğini korumasalar da bugün Türk toplumunda hala değerli ahlaki kurallar olarak sayılabilmektedir. Türk toplumunda ki geleneksel yapılaşmanın temeli bu değerlere bağlanmaktadır.

İslam öncesi Türk devletlerinde Gök Tanrı inancı hakimdir. Siyasal liderliğin Tanrı tarafından bahşeldiğine inanılırdı. Törelerin bu dönemde tanrısal kaynaklı olduğuna kanaat getirilirdi. Hükümdar bu inanç çerçevesinde halkı yönetmektedir.

“Türk kültüründe hükümdar tabiri caizse halkın hizmetkârı olarak görülmüş, keyfi yönetim bu bağlamda peşinen red edilmiştir. Töre demokrasi lehine tavr almaktadır.”(Güveyi, 2018: 44). Türklerin, Karahanlılar döneminde Müslüman olmasıyla devlet yönetiminde dini etkilerin oranı artmaya başlamıştır. Bu dini değişimle birlikte teokratik siyasal yapılaşma devlet yönetiminde var olmaya başlamıştır. Bu yeni siyasal gelenekle birlikte demokrasi anlayışı yeniden şekillenmiştir. “İslamiyet öncesi dönemden kalma kadim demokrasi geleneği, İslamiyet sonrası dönemde meşveret yöntemi ve hatta yasama meclisleri gibi yeni usullerin Türk siyasal yaşamında yer edinmesine ayrıca dayanak oluşturmuştur.”(Güveyi, 2018: 46).

Meşveret sistemi günümüzde Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk temellerinin atıldığı sistemdir. Meşveret sistemi; devlet sorunlarının konuşulduğu ve karara alındığı bir kurumdur. Padişahın isteğiyle toplanır ya da feshedilirdi. Demokratik açıdan bakıldığında her ne kadar tek bir kişinin otoritesinde olsa da bu sistem bugün ki meclis kurumunun temellerinin atıldığı bir sistem olarak kabul edilmelidir. Fatih Sultan Mehmet döneminde meşveret kurumu her gün toplanmaktaydı. Fakat değişen padişahlarla birlikte meşveret toplanmaları seyrekleşmiş ve git gide yok olmaya başlamıştır. Meşveret sistemi aslında Divan-ı Hümayün olarak daha sık bilinmektedir. 18.yy da meşveret toplanma sistemi tamamen yok olmuştur.

Osmanlı devletini son dönemlerinde kalkınma adına bazı kararlar alınmaya çalışılmıştır. Özellikle devlet kurumlarında ki sistemsel bozulmalar ve keyfi tavırlar, yönetimde ki açıkları ortaya çıkarmıştır. Bu bozulmaları önlemek amacıyla meşveret sistemi tekrardan kurulmaya çalışılsa da başarılı olunamamıştır. Devletin içinde bulunduğu bozulmadan kurtarılması için Mustafa Reşit Paşa 3 Kasım 1839 yılında Tanzimat Fermanını hazırlamıştır. Güveyi, Tanzimat Fermanını Parlamenta rejime geçişin habercisi olarak nitelendirmiştir. Bu tarihi ilerlemelerden sonra ilk anayasa olarak kabul edilen Kanun-i Esasiye (1876) kabul edilmiştir. Kanun-i Esasiye’den bir sene sonra 1877 yılında Türkiye’de ilk genel seçim yapılmıştır. “Osmanlı döneminde ki son seçim ise Misak-ı Milli’nin kabul edildiği Aralık 1919 senesinde gerçekleşmiştir.”(Olgun, 2011: 8). Bundan sonra ki dönemlerde gerçekleşen seçimler yeni seçim kanuna göre yapılmıştır. 1923 de yeni bir devletin kurulmasıyla, yeni seçim sistemine ihtiyaç duyulmuştur. Demografik yapının değişmesi, ülke

sınırlarının değişmesi ve yeni yönetim şeklinden dolayı eski seçim sistemleri demokratik hak ihtiyacını karşılayamamıştır.

Yeni seçim sistemi bu ihtiyaçlar çerçevesinde gerçekteşmiştir. “5 Haziran 1946 tarih ve 4918 sayılı kanunla tek dereceli seçim sistemine geçilmiştir. Bu sistem liste usulü çoğunluk ilkesine dayanmaktadır. Seçmen ve seçilme yaşları eskisiyle aynıdır. Seçim sistemi açık oy, kapalı sayımı esas almaktadır.” (Olgun, 2011: 22). Yeni seçim kanunu ile birlikte, 25 olan seçmen yaşı 18’e indirilmiş ve milletvekili olma şartları arasına Türkçe bilme şartı eklenmiş, 30 yaş sınırı getirilmiştir. 1935 yılında kadınlar ilk kez seçme ve seçilme hakkını kullanmışlardır.

1927 yılında tek partili döneme geçilmiştir. Tek partili seçimler 1946 yılına kadar devam etmiştir. Bu dönemde Mustafa Kemal Atatürk’ün kurmuş olduğu Cumhuriyet Halk Partisi 27 yıl iktidar partisi olarak görev yapmıştır.

1946 seçimleri ile birlikte Türkiye, çok partili seçim hayatına adım atmıştır. İlk olarak “18 Temmuz 1945 yılında Nuri Demirağ önderliğinde Milli Kalkınma Partisi (MKP) kurulmuştur.”(Olgun, 2011: 21). Sonrasında kurucuları arasında Adnan Menderes, Celal Bayar ve Fuad Köprülü’nün bulunduğu Demokrat Parti (DP) kurulmuştur.

1950 yılında gerçekteşen seçimi Demokrat Parti % 53.59 oy oranıyla kazanmıştır. 27 yıllık Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı bu seçimle sona ermiştir. 1950 seçimlerine her ne kadar yedi parti katılmış olsa da seçimler üç parti arasında geçmiştir. Millet Partisi, Demokrat Parti ve Cumhuriyet Halk Partisi seçimlerde en çok oyu alan ilk üç parti olmuştur.

1950 seçimlerinden sonra seçim yasası tekrardan değişmiştir. “16 şubat 1950 tarihli kanun, seçimlerin “tek dereceli” ve “liste usulü çoğunluk” sistemine göre yapılacak düzenlemeleri içermektedir.”(Olgun, 2011: 23). 1960 yılında Türkiye, Nispi Temsil Sistemine geçmiştir. Açık oy, kapalı sayım olan seçim sistemi değiştirilmiş, yerine gizli oy, açık sayım ilkesi getirilmiştir.

Anayasa Dönemi →	1876 Anayasası	1921 Anayasası	1924 Anayasası	1961 Anayasası	1982 Anayasası
Vatandaşlık şartı →	Vatandaş olmak şarttır.	Vatandaş olmak şarttır.	Vatandaş olmak şarttır.	Vatandaş olmak şarttır.	Vatandaş olmak şarttır.
Yaş şartı →	25 yaş	18 yaş ¹	22 yaş ³	21 yaş	18 yaş ⁵
Cinsiyet şartı →	Yalnızca erkeklere tanınmıştır.	Yalnızca erkeklere tanınmıştır.	Yoktur ⁴	Yoktur	Yoktur
Vergi şartı →	Vergi vermek şarttır.	Yoktur ²	Yoktur	Yoktur	Yoktur

¹ 1923 yılında yapılan değişiklikle 18'e indirilmiştir.
² 1923 yılında yapılan değişiklikle vergi şartı kaldırılmıştır.
³ 1934 yılında kabul edilen 2599 sayılı Kanun ile seçmen olabilme yaşı 18'den 22'ye çıkarılmıştır.
⁴ 1934 yılında kabul edilen 2599 sayılı Kanun ile kadınlara seçme hakkı tanınmıştır.
⁵ Anayasanın ilk halinde 21 olarak belirlenen seçmen olabilme yaşı, önce 1987 yılında 20'ye, sonrasında 1995 yılında ise 18'e indirilmiştir.

Şekil 9 Türk Anayasa Dönemlerinde Seçme Hakkının Şartları

Kaynak: “Türkiye’de Seçme ve Seçme Hakkı Boyutunda Yaşanan Demokratikleşme Sürecinin Kısa Tarihçesi ve Bu Süreçte Kadim Türk Kültürünün Rolü” makalesi sy: 51 Ümit Güveyi, (Erişim Tarihi: 5 Kasım 2022.)

H. Tabakalaşma

Tabakalaşma dünya üzerinde var olan her toplumda bulunan sosyolojik ve evrensel bir olaydır. İnsanların toplumsal katmanlara ayrıldığı ve yaşamlarını destekleyen temel kaynakların birbirinden farklı olduğu duruma tabakalaşma denir. Toplumlarda her zaman avantajlı ya da dezavantajlı gruplar vardır. Bu gruplaşmalar sosyal sınıfların ortaya çıkmasında en önemli etkidir. Bunun en önemli nedenlerinden ilk bir kaç ekonomik gelir düzeyleri, eğitim seviyesi, statü, güç ve iktidar gibi faktörlerdir. Fakat genel anlamda tabakalaşmanın en belirgin kabul edilen ilk nedeni olarak ekonomi görülür. Her bireyin gelir düzeyi farklıdır. Bazı insanların gelir düzeyi yüksek bazılarının ise ortalamaya göre düşüktür. Bu gelir farklılığı bireyin kendi sosyal hayatında yaptığı harcamalarla sosyal tabakalaşmayı ortaya çıkarır. Özellikle günümüzde tüketim üzerine endekslenen bu sistem, insanların giyim kuşamıyla, kullandıkları marka ürünlerle daha belirgin hala gelmiştir.

Tabakalaşmanın üç önemli türü vardır. Bunlar açık toplumsal tabakalaşma, yarı açık toplumsal tabakalaşma, kapalı toplumsal tabakalaşmadır.

Açık toplumsal tabakalaşma, gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan ülkelerde görülen tabakalaşma türüdür. Bireyin doğumuyla başlayan tabakalaşma aldığı eğitimle ya da sosyal çevreyle değişime müsaittir. Tabakalar arası geçiş mümkündür. Gelişmekte olan ülkeler kategorisinde bulunan Türkiye’de her ne kadar açık tabakalaşma olsa da bazı konularda yarı açık tabakalaşma konjoktüre göre vardır. Açık tabakalaşma türünde belirleyici faktörler genellikle gelir düzeyi, eğitim seviyesi ve statüdür. Yarı açık tabakalaşma da ise açık tabakalaşmaya göre kurallar bir otoriteye bağlıdır. Statüler kalıcı değildir fakat değişimi otoriteye bağlıdır. Hukuksal süreçler daha yavaş ve katı işler. Kapalı toplumsal tabakalaşmaya konumuz itibariyle girmeyeceğim.

Toplumsal tabakalaşma sadece ekonomi üzerinden kendini var etmemiştir. Statü, bugün sosyal tabakalaşmanın önemli unsurları sayılmaktadır. İyi bir statüye sahip olmak, toplum tarafından saygı görülen bir geri dönüştür. Statünün oluşmasıyla birlikte gelen ekonomik güçte bu oluşumun sonuçlarındadır. Çok para kazanan bir birey toplum nezdinde de statü sahibi olarak düşünülmemekte ve kabul edilmektedir. Fakat bu durumun antitezi de yaşanılabilir. Çok para kazanan bir bireyin bunu yasal yollarla gerçekleştirmemesi halinde bu durum toplum tarafından da kabul edilmeyebilir. Bu açıdan bazı noktalarda statü ve saygınlık ters ilişki içinde yaşanılabilir. Statü konusu tabakalaşma içinde farklı konularda ele alınabilir. Statüyü eğitim açısından ele aldığımızda, eğitim seviyesi arttıkça statü de artar. Genel anlamda bu her toplumda kendini gösterir. Örnek olarak dünya üzerinde en saygın görülen meslek doktorluktur. Çünkü alınan eğitim ve yapılan işin kutsallığı kendi ile beraber statüsünü de arttırmaktadır.

Güç ve iktidar ise tabakalaşmanın siyasal boyutudur. “Güç; izin verilsin ya da verilmesin başkalarının eylemlerini etkileme ve kontrol edebilme özelliği olarak tanımlanabilir.”(Ateş, 2010: 18). İktidar ise hem bu gücü kullanabilme, hem de yapabilme gücü olarak kabul edilir.

Tarih boyunca birçok sosyolog güç ve iktidar konusunda fikir beyan etmiştir. Karl Marx, Max Weber, gibi ünlü düşünürler sosyal eşitsizlik ve sosyal tabakalaşma ile ilgili önemli kuramlarda bulunmuşlardır.

Karl Marx, sosyal eşitsizliği ekonomiye dayandırarak açıklamıştır. Ünlü eseri “Komünist Manifesto” da gelir eşitsizliğin temelini ekonomiye dayandırarak işçi hareketini desteklemiş ve bu eşitsizliğin işçi devrimiyle son bulacağını belirtmiştir. Karl Marx’a göre üretim araçlarını elinde bulunduran burjuva sınıfı ve emeklerinden başka bir gücü olmayan proleterya sınıfı arasındaki çatışmanın ana temeli bu ekonomik dengesizliktir. Bu çatışmanın sınıfsal ayrılıklara yol açtığını belirtmektedir. Marx’a göre toplumsal düzeyde sadece iki sınıf vardır. Burjuva ve proleterya. Diğer ara sınıfların zaman içerisinde yok olacağını belirtmektedir. Marx Komünist Manifesto kitabının başlangıcında da “tüm toplumların bugüne kadar ki tarihi, sınıf savaşlarının tarihidir”. (Marx, Engels. Orj tarih,1848, yayın tarihi 2013: 49). Bu sınıf savaşlarının sonunu ise bir işçi devrimi ile ortadan kalkacağını belirtir. Marx’ a göre tüm komünistlerin tek bir kuramı olmalıdır.” Özel mülkiyetin ortadan kaldırılması”. (Marx, Engels. Orj tarih, 1848, yayın tarihi 2013: 66). Özel mülkiyet, toplumsal tabakalaşmanın en belirgin nedenlerindedir. Bu yüzden Marx, sınıfsal dengesizliği ortadan kaldırmak için özel mülkiyetin olmaması gerektiğini savunmuştur. Marx’a göre “sınıflar arasındaki ilişki bir sömürü ilişkisidir”.(Giddens, 2012:346). Bu ilişki tamamen burjuvanın ekonomik çıkarlarına bağlıdır. İşçilerin emeklerinden başka satabilecekleri bir şeyleri yoktur. Bunun farkında olan işverenler emek karşılığında, kendi belirledikleri ekonomik miktarı işçiye maaş olarak verir. Bu miktar işçinin ürettiği malı kendisine almasına bile yetmeyebilir. Böylelikle kendi ürettiği ürüne metalaşan bir işçi kitlesi oluşur. Bu durum günümüz de geçerliliğini hala korumaktadır. Dünyaca ünlü bir ayakkabı firmasında çalışan bir işçinin, üretiminde yer aldığı ayakkabıyı kendine almaya maddi imkanı olmayabilir. Sömürü üzerine kurulan sınıfsal eşitsizliğe, kakao üretiminde yer alan ama kakaonun tadını bilmeyen işçileri de örnek verebiliriz. Karl Marx bu durumu işçinin kendi ürettiği ürüne yabancılaşması yani metalaşması olarak adlandırmıştır.

Marx sınıfsal eşitsizliği ortadan kalkması için bir işçi devriminin gerçekleşmesi gerektiğini savunmuştur. Tüm eşit yaşamın bu proleter devrimle gerçekleşeceğini savunmuş ve ünlü “Bütün ülkelerin işçileri, birleşin” sloganını bu savında söylemiştir. Marx’ a göre eşit gelir hakkı, eşit mülkiyet, eşit çalışma saatleri bu devrimle gerçekleşecektir. İşçi devrimiyle sınıf ayrımının biteceğini, sınıfsız ve herkesin eşit bir toplumsal hayata sahip olacağını savunmuştur.

Bir diğerk önemli sosyolog Max Weber teorik anlamda Marx'inkine yakın sayılabilecek savda bulunmuştur. Bazı temel farklılıklarla yeni bir teori yaratmıştır. “Weber, Marx'ın ekonomik eşitsizliğin toplumsal tabakalaşmanın temeli olduğu görüşünü kabul etmiştir”.(Bozkurt, 2013:200). Fakat toplumsal tabakalaşmayı sadece ekonomik nedenlere değil statü ve parti kavramlarına bağlamıştır. Weber sosyal tabakalaşmanın ekonomik boyutunu özellikle din üzerinden ele almıştır. “Protestan ahlakı ve kapitalizmin ruhu” adlı ünlü eseriyle bunu sosyolojik temelde açıklamıştır.

Max Weber geliştirmiş olduğu statü ve parti kavramlarını toplumsal tabakalaşma üzerinden açıklamıştır. Weber'e göre statü “ insanların yaşam tarzları aracılığıyla dile getirilir”.(Giddens, 2012: 347). Statü kavramında belirtilen “yaşam tarzı” kavramı ilk kez Weber tarafından kullanılmıştır. Bu yaşam tarzı bireyin giyim kuşamında, kullandığı aksesuarlarda, tercih ettiği markalarda, konuşma tarzında ve daha birçok etkende kendini göstermektedir. Statüyle oluşan farklılar toplumsal sınıf ayrımını belirginleştirmektedir. Bugün statü sahibi olan bir birey tıpkı Weber'in de belirttiği üzere bunu kendi sosyal çevresinde ve kültürel izlerinde göstermektedir. Çağımızda tercih ettiğimiz cep telefonları, kullanmayı tercih ettiğimiz tüm markalar statümüzü göstermeye yöneliktir. Statümüzü tercih ettiğimiz şekilde göstermeyi hedefleriz. Gelir ve eğitim düzeyi statüyle doğru orantılıdır. Eğitim oranı yükseldikçe statü de aynı paralelde hareket eder. Toplumsal düzlemde kendini gösteren bu yaşam tarzı farklılıkları, bugün hala sınıfsal ayrımın belirgin özelliklerindedir.

Max Weber parti kavramını “gücün önemli bir görünüşü olduğunu, statü ve sınıf tabakalaşmasını bağımsız olarak etkilediğini vurgulamıştır”.(Giddens, 2012:348). Parti kavramı için, ortak bir menfaat etrafında toplanan grupların oluşturduğu bir yapılanma olarak açıklamaktadır. Parti üyelerinin tıpkı sınıf ve statü kavramlarında olduğu gibi grup bilinçlerinin olduğunu ve bu bilinçle hareket ettiklerini belirtmiştir. Sınıf kavramının ekonomik düzeni, statü kavramının ise sosyal düzeni temsil ettiğini belirtir. Parti kavramı ise güç, iktidar ve otoriteyi temsil etmektedir. Sınıf ve statü kavramları hukuku etkiler ve aynı zamanda hukuktan etkilenirler. Weber, parti yapılanmasına sadece siyasi anlam yüklememektedir. Ortak iş grupları, sivil toplum kuruluşları, dini gruplar da parti kavramının içinde yer almaktadır. Siyasi temelli olan partilerin eylemleri “sosyal güç ve iktidarı kazanmaya yöneliktir”.(Aydın,2018: 257). Partilerin, iktidarı kazanma hedefiyle oluşturdukları

planlamaları mevcuttur. Bu planlamalar doğrultusunda sınıf ve statü kavramlarından farklı olarak, partilerde iş bölümü ve yönetici grupları vardır. Weber'in tabakalaşma üzerine oluşturduğu bu üç kavram günümüzde geçerliliğini korumaktadır. Toplumsal gerçekliği olan tabakalaşma dünya üzerinde ki her toplumda hala var olmaktadır. Tabakalaşmayan birey yoktur.

Türkiye Cumhuriyeti'nin toplumsal sınıf tarihine baktığımızda ise genel anlamda alt sınıf ve üst sınıf ayrımı vardır. Orta sınıf kavramı geçmişte Türkiye'de var olmayan bir sınıf türüdür. Nitekim 1980'li yıllarda seçim vaatlerinden biri de orta sınıfın yaratılacağına dair vaatlerdir. Bilindiği üzere Türkiye heterojen bir toplum yapılanmasına sahiptir. Birçok kültüre ev sahipliği yapan, çeşitli kimliklerin birlikte yaşadığı geniş bir coğrafyaya hakimdir. Tarıma dayalı üretim gücüne sahip olan bir ülkedir. Şehirlerde yaşayan nüfus oranı kırsal kesime oranla çok daha fazladır. Türkiye İstatistik Kurumu 2021 yılında açıkladığı oranlara göre: Türkiye'de 2019 yılında %92,8 olan il ve ilçe merkezlerinde yaşayanların oranı, 2020 yılında %93 oldu. Diğer yandan belde ve köylerde yaşayanların oranı %7,2'den %7'ye düştü. (www.Tuik.gov.tr). Bu orantısızlık şehirlerdeki insan kalabalığının artmasına ve vasıfsız bireylerin çoğalmasına neden olmaktadır. Bu plansız dağılım Türkiye'de ki sınıf ayrımını da daha keskin bir hale getirmektedir. İsmail Doğan bu konuda tarıma dayalı ekonomi Türkiye'nin hem çağdaş bir orta sınıf yaratabilmesi hem de Bilgi Toplumu'na ulaşmada çözmesi gereken en büyük sorun olduğunu belirtmektedir.

I. Türkiye'de Siyasi Partiler

Siyasi partiler demokratik ülkeler için vazgeçilmez niteliktedirler. T.C 1982 Anayasasının 68.maddesi "Siyasi partilerin siyasal hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır". Tanımında bulunur. Siyasi partiler, "bir program çerçevesinde siyasal kararları etkilemek ve bu amaçla siyasal iktidarı ele geçirmek üzere örgütlenmiş kuruluşlardır". (Kışlalı, 2003: 261). Siyasi partiler dünya genelinde daha doğrusu çağdaş dönemde ilk kez Batı Avrupa'da 19.yy'da oy verme hakkıyla başlamış ve gelişmiştir. Bu gelişim her ülke için farklı konjonktürde gelişmiştir. Türkiye'de ilk siyasi parti hareketleri 1908 İkinci Meşrutiyet ilanından sonra başlamıştır. Bu dönemde siyasi parti düzenlemesine uygun ilk hareket "İttihat ve Terakki" hareketidir. Birlik ve beraberlik anlamında kurulan bu cemiyet, kuruluşunu ilk dönemlerde gizlemiştir. II. Meşrutiyetin ilanından sonra parti ünvanını almıştır. Parti

ünvanını aldıktan sonra iktidarı denetleyen ve sorgulayan yapıda olan İttihatçılar sonrasında iktidarı ele almıştır. I. Dünya savaşı döneminde de parti faaliyetlerine son vermiştir.

Kurtuluş Savaşı'ndan sonra Mustafa Kemal Atatürk tarafından Halk Fırkası adıyla ilk siyasi parti kurulmuştur. Partinin kurulması ile birlikte uzun bir süre başka parti kurulması adına bir adım atılamamıştır. Ahmet Taner Kışlalı bu dönem için; çok köklü bir devrim süreci yaşayan ve demokrasi geleneği bulunmayan toplumun henüz çok partili döneme hazır olmadığı görüşünde bulunmuştur. Tek Partili Dönemden sonra 1946 yılında Demokrat Parti kurulmuştur. Kurulduktan dört sene sonra yapılan genel seçimlerde iktidar partisi seçilmiştir. 1950 genel seçimlerinde özellikle kırsal kesim tarafından desteklenen parti aynı zamanda kırsal kesimin siyasal hayata katılımını sağlamıştır. Adnan Menderes ve Celal Bayar tarafından kurulan parti 1960 darbesi ile kapatılmıştır. 1960 Darbesi Türkiye'nin ilk askeri darbesidir. Bu darbeye birlikte Türkiye Başbakanı Adnan Menderes 1961 yılında İmralı Adasında idam edilmiştir.

Türkiye'de siyasi parti dönemleri toplumsal olaylar çerçevesinde şekillenmiştir. Askeri darbeler, değişen koalisyon hükümetleri Türkiye'de uzun süre istikrarsız iktidar dönemine neden olmuştur. Özellikle 1991 ve 1999 yılları arasında sekiz farklı koalisyon hükümeti kurulsa da bir sonuca varılamamıştır. 2002 genel seçimlerinde Adalet ve Kalkınma Partisinin tek parti olarak iktidara gelmesiyle koalisyon hükümetleri dönemleri sona ermiştir.

“Türkiye'de siyasi partiler ilk kez 1961 Anayasası ile hukuksal bir boyuta taşınmış ve böylece Siyasi Partiler Hukuku gelişmeye başlamıştır.”(Tan, Çiçek, Koçar, 2015:358). 1961 Anayasası'dan önce siyasi partiler ile ilgili herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. 1982 Anayasa'sı ile siyasi parti hukuku tekrardan düzenlenmiştir. 2020 yılında Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Genel Sekterliği tarafından açıklanan bilgiye göre Türkiye genelinde faaliyette bulunan aktif siyasi parti sayısı 116'dır. (www.icisleri.gov.tr). Genel faaliyette olan siyasi parti sayısı ise 122'dir. (www.yargitaycb.gov.tr).

Siyasi partiler, vatandaşların siyasal katılım aracıdır. Bu yüzden bireylerin oy kullanma hakkı, demokrasi için önemli ve gerekli seçme uygulamasıdır. Oy verme işlemi bazı dönemlerde toplumsal kriz zamanlarında yaşansa da Türkiye'de her

zaman seçimler gerçekleşmiş ve oy kullanma hakkı kullanılmıştır. En son gerçekleşen 2018 genel seçimlerine katılım oranı %86,24'tür. (www.verikaynagi.com). Seçimlere katılım oranı ülke demokrasisi için önemli göstergelerdir. Çünkü siyasal kültür oranını belirtmektedir. “ Siyasal kültür; insanların içinde yaşadıkları toplumun yönetimiyle ilgili algı, ilgi, bilgi, değer ve eylemleri ile bunları etkileyen maddi ve manevi şartların bütünü olarak tanımlanmaktadır. (Tan, Çiçek, Koçar, 2015: 355). Siyasal kültür eğitimle gelişir. Eğitim oranının artması siyasal kültür bilicinin de artmasıdır. “Gabriel Almond ve Sidney Verba tarafından yapılan siyasal kültür ile ilgili saha araştırmalarında eğitim seviyesi ve siyasal kültürü yüksek toplumların bazı ortak özellikleri vurgulanmıştır”. (Öztekin,2003: 211,aktaran Tan, Çiçek, Koçar, 2015:356). Bu benzerlikler siyasal deneyimlere hazır olmaları, toplumcu oldukları, gelecek odaklı oldukları ve örgütlemeye açık olmaları olarak belirtilmiştir. Şehirlerde seçimlere katılım oranı daha yüksektir. Çünkü, çoğunlukla “kalabalık nüfuslu yerlerde seçmen oyları daha değişim yanlısı, yani ilerici olmaktadır.” (Kışlalı, 2003: 63). Kırsal kesimlerde eğitim seviyesi, din, muhafazakarlık, terör ve yaşam biçimlerinden dolayı daha tutucu eğilimler hakimdir.

Son yıllarda siyasi parti üyelikleri de partilerin örgütsel çalışmaları ile birlikte artmıştır. Gençlik örgütlenmeleri, kadın çalışmaları, partilerin sosyal medya hesaplarında yapılan sanal siyasi propagandalar sayesinde parti üyeliği hem daha kolay hale gelmiş hem de talebi arttırmıştır. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın ilan ettiği parti üye sayılarına göre; bugün en yüksek parti üyeliğine sahip olan iktidar partisi Adalet ve Kalkınma Partisi'dir. 11 milyon 241 bin 230 üyesi bulunan Adalet ve Kalkınma Partisi'ni, 1 milyon 369 bin 430 üyeye Cumhuriyet Halk Partisi, 617 bin 513 üyeye de İyi Parti izlemektedir. (www.yargitaycb.gov.tr).

Türkiye'de siyasi parti algısına yönelik literatür taramamda bu konuya yönelik herhangi bir çalışma yapılmamasından dolayı araştırma yapılamamıştır. Umuyorum ki gelecek çalışmalar bu konudaki eksiklikleri giderecektir.

J. Sosyal Politikalar

Sosyal politikalar, bir devletin vatandaşlarının refahını düşünmek, düzeltmek adına sorumlu ve zorunlu olduğu yükümlülüklerdir. Özellikle dezavantajlı gruplar, gelir düzeyi düşük bireyler, yaşlılar ve işçiler sosyal politikalar için birincil grupta

yer almaktadır. Sosyal devlet, refah devlet anlayışına sahip olan ülkeler, vatandaşlarına bu imkânları sağlamakla mükelleftir. Türkiye 2000’li yıllardan sonra sosyal devlet anlayışını resmen kabul etmiştir. Her ne kadar konuda eksiklikler olsa da genel anlamda Türkiye sosyal politikalar tarihine bakıldığında atılan adımların önemli adımlar olduğu yadsınamaz gerçeklerdir.

Dünya genelinde sosyal politikalar kavramı kapitalizmin ortaya çıkışıyla başlamıştır. Geçmişte ki en büyük sosyal sorun olan yoksulluk yine aynı kapitalist dönemde de var olmuştur. Yoksulluk her toplumda var olan toplumsal bir sorundur. Sosyal bir olgu olarak kabul edilişi ise 16.yy’da Avrupa’da başlayan kapitalizmle birlikte olmuştur. Bu dönemde yoksullara verilen sadaka, zenginler tarafından benimsenmiş ve bir günah çıkarma işlevinde bir dini araç haline gelmiştir. Zenginler, yoksullara sadaka vererek ruhlarını arındırdıklarına inanıyorlardı. Erken Modern Çağ ile yoksullara bakış açısı değişmeye başlamıştır. Sadaka artık bir dini af aracı olmaktan çıkmıştır. “artık yoksulları varlık nedeni, zenginlerin ruhsal selameti olmaktan çıkmış, çalışmakla tanımlanmaya başlamıştır.” (Buğra, 2008: 25). Sadaka verilen dilenciler artık birer işgücü haline gelmiştir. Fakat yine de yoksulluk, dilencilik ve sadaka kavramları yok edilememiştir.

Yoksulluk insanlık tarihi boyunca farklı düşüncelerle ele alınmıştır. 1526 yılında Juan Luis Vives yayınladığı sosyal politikalar bildirisiyle yoksullara karşı asıl sorumluların kilise değil, laik siyasi yetkililer olduğunu belirtmiştir. Vives’e göre yoksul çocuklarında okumaya hakkı vardır ve bu desteklenmelidir.

Thomas Paine iktidarların amacının, vatandaşlarını mutlu etmek olduğunu “sosyal yardımın sadaka olarak değil hak olarak verilmesi gerektiğini savunmuştur.”(Buğra, 2008: 53).

Hem İslam dininde hem Hristiyanlık ve Yahudi dininde sadaka kavramı vardır. Hristiyanlık ve Yahudi dinlerinde sadaka, 'ihtiyaç sahibine gönülden yapılan yardım' olarak belirtilmiştir. İslamiyet’te ise sadaka kazalar ve belaların önüne geçilmesinde bir dini araçtır. İslam dininde elçi olan peygamber Muhammet’in hadislerinde de sadaka kavramına yer verilmiştir. “Peygamber Efendimiz (S.A.V) bir Hadis-i Şerifte "Kıyamet günü Müminin gölgesi onun verdiği sadakadır” diye buyurmaktadır.” Sadaka ibadet maksadıyla verilen para, mal ve sağlanan menfaattir, maddî ve mânevî yardımdır, Allah rızâsı için yapılan bir kısım kamu hizmetleridir (Müslim, “Zekât”,

12/52). (www.diyamet.gov.tr) . Türkiye’de yaşıyan Müslüman halkların oranı “2021 KONDA anketine göre insanların %92’si Müslüman olarak tanımlandı. (Tr.wikipedia.org). Çoğunluğu Müslüman halktan oluşın Türkiye’de sadaka kavramı dini açıdan önemli bir dini vecibedir. Osmanlı Devleti döneminde de sadakalar yoluyla birçok vakıf ve dernek kurulmuştur. Yoksul insanlara yardım amacıyla kurulan bu dernek ve vakıflar hem yönetim tarafından hem de halk tarafından desteklenmiştir. Osmanlı Devleti teokratik bir devlet yapısına sahip olduğundan dolayı sosyal politikalar konusuna da önem vermiştir. O dönemde kurulan bazı vakıflar varlığını günümüzde de sürdürmektedir. 1895 yılında II. Abdülhamit Han döneminde kurulan Darülaceze vakfı bugün hala kimsesiz çocuklara ve yaşlılara destek vermektedir. 1868 yılında da Kızılay kurulmuştur. Amacı doğal afet durumlarında insanlara yardım etmektir.

“1921 yılında Ankara’da Hakimiyeti Milliye gazetesinde toplanan on arkadaşın kendi aralarında topladıkları yirmi lira sermaye ile Himaye-i Etfal Cemiyeti adıyla doğmuş olan Çocuk Esirgeme Kurumu kurulmuştur.” (Buğra,2008: 137). Savaş mağdurlarına, dul ve kimsesiz çocuklara yardım amacıyla kurulmuştur.

Cumhuriyet Döneminde sosyal politikalar alanında çalışmalar yapılmıştır. Fakat ekonomik açıdan kötü bir miras, ekonomik öncelikler ve savaşlardan yeni çıkmış bir ülke olmasından dolayı sosyal politikalar alanına öncelik verilememiştir. Ta ki 1936 yılında ilk iş kanunu yürürlüğe girene kadar. Devamında 1940 yılında Milli Korunma Kanunu çıkarılmıştır.

1940 yılında gerçekleştirilen en büyük sosyal politika köy okullarındaki öğretmen açığını kapatmak amacıyla öğretmek yetiştirmek adına kurulan “Köy Enstitüleri” dir. Tamamen Türkiye’ye ait olan önemli bir eğitim projesidir. Eğitimde fırsat eşitliğini amaçlayan bu sosyal proje siyasi tartışmalar dolayısıyla 1948 yılında kapatılmıştır.

“II. Dünya Savaşından sonra devletçi sanayileşmeden liberal politikaya doğru bir geçiş süreci yaşanmıştır.”(Şişman, 2017: 11). Özel sektör adımları atılmış ve daha karma bir ekonomi anlayışı benimsenmiştir. Çok partili siyasi hayata geçiş yaşanmış ve bu siyasal dönüşüm işçi hareketlerine de olanak sağlamış ve sendikalaşmanın önünü açmıştır.

1960 ihtilalinden sonra düzenlenen 1961 Anayasa'sıyla sosyal hukuk ilkesi ilk kez yasalarla desteklenmiştir. Özellikle Bülent Ecevit'in Çalışma Bakanı olduğu 1963 yılında işçilerle diyalog ve toplu sözleşmenin önü açılmıştır. "1961 itibariyle 511 sendikada örgütlü 298 bin işçi varken, 1966 yılında sendika sayısı 704'e işçilerin sayısı ise 374 bine ulaşmıştır." (Taş,2012: 40-41.akt Şişman, 2017: 13).

1980 yılında yaşanan askeri darbe ile birlikte kurulan sendikalar kapatılmıştır. Fakat darbeden sonra ekonomik düzenin bozulmasından dolayı sosyal politikalara öncelik verilmesi zorunlu hale gelmiştir. "1983 yılında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) kurulmuştur. (Şişman,2017: 16). 1990'lı yıllarda ise hiçbir sosyal güvencesi olmayan vatandaşlar için yeşil kart uygulaması başlatılmış, yeşil karta sahip olan vatandaşların sağlık masrafları devlet tarafından karşılanmıştır.

2004 yılında gelindiğinde sosyal politikalar konusunda önemli kurumsal adımlar atılmıştır. "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Müdürlüğü kurulmuş. Bir sonra ki sene "engelliler kanunu" yasal düzenlemesi yapılmıştır. Aynı zamanda Milli Eğitim Bakanlığı okullarda okutulan ders kitaplarını ücretsiz dağıtma kararı almıştır. 18 yaşından küçük bireyler anne babaya bağlı olmaksızın devlet tarafından Sağlık sigortasına bağlanmıştır. Üniversite harçları kaldırılmıştır. 2011 yılında "Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı" kurulmuş ve 2018 yılında bakanlık isim değiştirerek "Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı" adını almıştır.

IV. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE ANALİZİ

A. Yöntem

Yapılan çalışmada verilerin analizi SPSS 26.0 ile yapılmıştır. Bireylerin demografik özelliklerine yönelik dağılımları ile beraber göç nedenleri, görüşleri, siyasete olan ilgileri, siyasi parti çalışmalarını desteklemeleri, siyasi parti liderlerinde olması gereken özellikler, destekledikleri partiye oy verme sebepleri, siyasi partilerin çalışma yapması gerektiği alanlar, destekledikleri siyasi parti ailelerinin de destekleme durumu, Türkiye'ye yönelik yaklaşımları ve internet kullanımlarına yönelik dağılımları incelenmiştir. Aynı zamanda cinsiyet ile görüşler, siyasete olan ilgi, desteklenen parti ve Türkiye'ye yönelik yaklaşımlara yönelik dağılım, yaş ile görüşler, siyasete olan ilgi, desteklenen parti ve Türkiye'ye yönelik yaklaşımlara yönelik dağılım, internet ve teknolojik araçlara ayrılan saat ile siyasete olan ilgi ve desteklenen partiye yönelik dağılım incelenmiştir. Diğer yandan Türkiye'de yaşamaktan memnun olma durumunu belirleyen faktörleri test etmek amacıyla lojistik regresyon analizi sonuçları incelenmiştir.

Çalışma hipotezleri:

- Hipotez 1: Gençlerin en önemli sorunu gelecek kaygısıdır.
- Hipotez 2: Gençler başka ülkeye göç etmeyi düşünmektedir.
- Hipotez 3: Gençler Türkiye'de yaşamaktan memnun değildir.
- Hipotez 4: Gençler için Türkiye'deki en büyük sorun ekonomiden ziyade Ortadoğu'da Türkiye'ye göçtür.
- Hipotez 5: Gençler, siyasi liderlerin dini tutumlarına önem vermiyor.
- Hipotez 6: Gençler dindarlık, milliyetçilik vb. hususlarla kendilerini tanımlamıyorlar. Gençler kendilerini modern olarak tanımlıyorlar.
- Hipotez 7: Gençler, Türkiye'deki sorunların kısa vadede çözüleceğine inanmadıkları için apolitik olmayı tercih ediyorlar.
- Hipotez 8: Gençler kendilerini en çok evde güvende hissediyor.

- Hipotez 9: Gençlerin destekledikleri partiye oy vermesinin ana nedeni etnik kimliklerinden kaynaklanmaktadır.
- Hipotez 10: Gençlerin siyasete olan ilgisi geçmiş dönemlere göre artmıştır.

B. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Araştırmaya katılan gençlerin Mardin'in yerel halkından olması konusunda özellikle hassasiyet gösterilmiştir. Bu çalışmanın bilimsel doğruluğu açısından önem arz etmektedir. Anket çalışmamın ilk dönemlerinde katılımcı bulmakta zorlanmıştım, zira görüşülen kişi anketin politik olduğu düşüncesiyle katılmak istememişlerdir. Bu engeli sosyolojide önemli bir müracaat yöntemi olan kartopu yöntemi uygulamasıyla aştım ve katılımcılara gizlilik konusunda güven oluşturarak çalışmada ilerleme gösterdim. Anket çalışması 184 kişi tarafından doldurulmuştur. 18-26 yaş grubu olan Z kuşağı çalışmanın örneklem grubudur. Anket çalışmasına katılan gençlerin 18-20 yaş grubu % 33,5 oranında, 21-23 yaş grubunda olanlar %39,6 oranında, 24-26 yaş ise %26,9 oranındadır. Katılımcıların %86,3'ü üniversite öğrencileridir. Çalışmaya kadın katılım oranı daha fazladır.

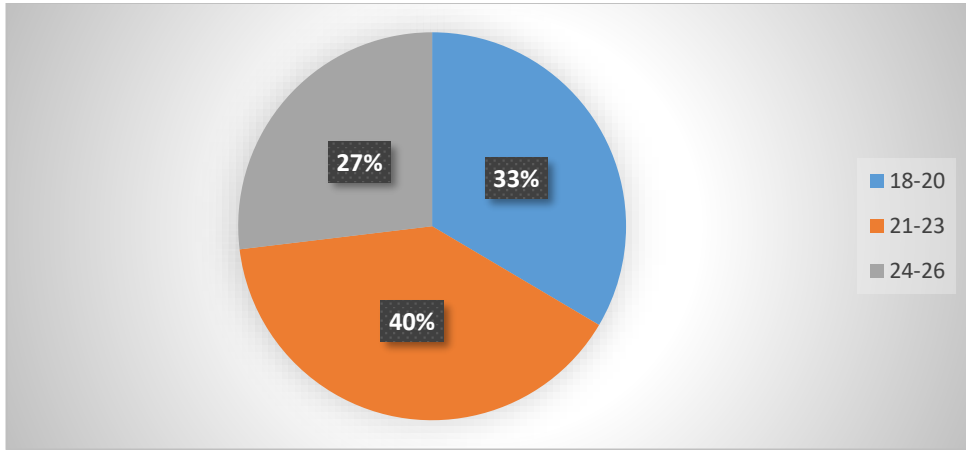
Çalışmada hane halkı sayısı sorusuna katılımcıların %44,0 oranla “6 kişi ve üstü” birlikte yaşayan bireylerden meydana geldiği cevabını vermişlerdir. Bu sonuç bizlere geleneksel aile yapılanmasının yaşandığını ve çok çocuklu kültürün varlığını göstermektedir.

Çizelge 1 Demografik Özelliklere Yönelik Dağılım

		n	%
Cinsiyet	Kadın	114	62,6
	Erkek	68	37,4
Kaç yaşındasınız?	18-20	61	33,5
	21-23	72	39,6
	24-26	49	26,9
Eğitim durumunuz nedir?	Okuma yazma bilmiyor	1	0,5
	Okula gitmedi ve okuryazar	0	0,0
	İlkokul	1	0,5
	Ortaokul	0	0,0
	Lise	6	3,3
	Yüksekokul/Üniversite	157	86,3
Doğum yeriniz?	Yüksek lisans/Doktora	17	9,3
	Köy	29	15,9
	İlçe	56	30,8
	İl	61	33,5
	Büyükşehir	32	17,6
	Metropol	2	1,1
Medeni durumunuz?	Yurtdışı	2	1,1
	Bekar	167	91,8
	Evli	15	8,2

Çizelge 1 (devamı) Demografik Özelliklere Yönelik Dağılım

Kaç çocuğunuz var?	Çocuğum yok	172	94,5
	1	8	4,4
	4 ve üstü	2	1,1
Hanenizde kendiniz dâhil kaç kişi barınıyor?	1	12	6,6
	2	22	12,1
	3	25	13,7
	4	23	12,6
	5	20	11,0
	6 ve üstü	80	44,0
Yaşadığınız yerin durumu nedir?	Kira	67	36,8
	Lojman	2	1,1
	Kendi evim	89	48,9
	Yurt	8	4,4
	Yakınımın evi	11	6,0
	Diğer	5	2,7
Çalışıyorsanız mesleğinizi hangi sektörde yerine getiriyorsunuz?	İşsiz iş aramıyor	10	5,5
	İşsiz iş arıyor	18	9,9
	Öğrenci	113	62,1
	Kamu	19	10,4
	Özel sektör	17	9,3
	Serbest	5	2,7

Şekil 10 Yaş Dağılım Oranı

Çalışma kapsamında gençlerin siyasi görüşlerini incelemek hedeflenmiştir. Bu kapsamda analize dahil edilen bireylerin %33'ünü 18-20 yaş grubundaki gençler, %40'ını 21-23 yaş grubundakiler ve %27'sini 24-26 yaş oluşturmaktadır.

C. Cinsiyetin Siyasi İlgiye Yönelik Dağılımı

Veri analizlerine göre kadın katılımcıların %22,8'i Cumhuriyet Halk Partisini erkek katılımcıların % 23,5'i ise Adalet ve Kalkınma Partisini desteklediklerini belirtmişlerdir. Siyasi partilere olan yaklaşımın cinsiyete göre farklılaşmasını erkeklerin materyalist ve kurulu ekonomik düzen istemelerine aynı zamanda kadınlara göre daha gelenekselci olduklarına dair bir yorumlama yapılabilir. Kadınlar

toplumlar tarihi boyunca değişimi sembolize etmişlerdir. Bu noktadan bakıldığında erkeklere göre daha çağdaş ve yenilikçiliğe açıktırlar. Günümüzde iktidar partisi olan Ak Parti eleştirilerini en çok cinsiyet eşitliği konusunda almaktadır. Bu konuda kadınların daha çağdaş buldukları CHP'yi destekledikleri söylenilebilir.

Analiz sonuçlarına göre kadınların %50'si siyasetle ilgilenmediğini, %95,6'sı siyasi parti üyeliğinin olmadığını, %62,3'ü siyasi partilerin çalışmalarını takip etmediğini, %91,3'ü yaşadığı bölgedeki siyasi çalışmalarını yeterli bulmadığını, %22,8'i Cumhuriyet Halk Partisi'nin çalışmalarını desteklediğini, %66,7'si siyasi parti liderinde aradığı en önemli özelliğın güvenilir olmak olduğunu ifade etmiştir.

Diğer yandan erkeklerin ise %42,6'sı siyasetle ilgilendiğini, %86,8'i siyasi parti üyeliğinin olmadığını, %66,2'si siyasi partilerin çalışmalarını takip ettiğini, %80,9'u yaşadığı bölgedeki siyasi çalışmalarını yeterli bulmadığını, %23,5'i Adalet ve Kalkınma Partisi'nin çalışmalarını desteklediğini ve %67,6'sı siyasi parti liderinde aradığı en önemli özelliğın ileri görüşlülük olduğunu ifade etmiştir.

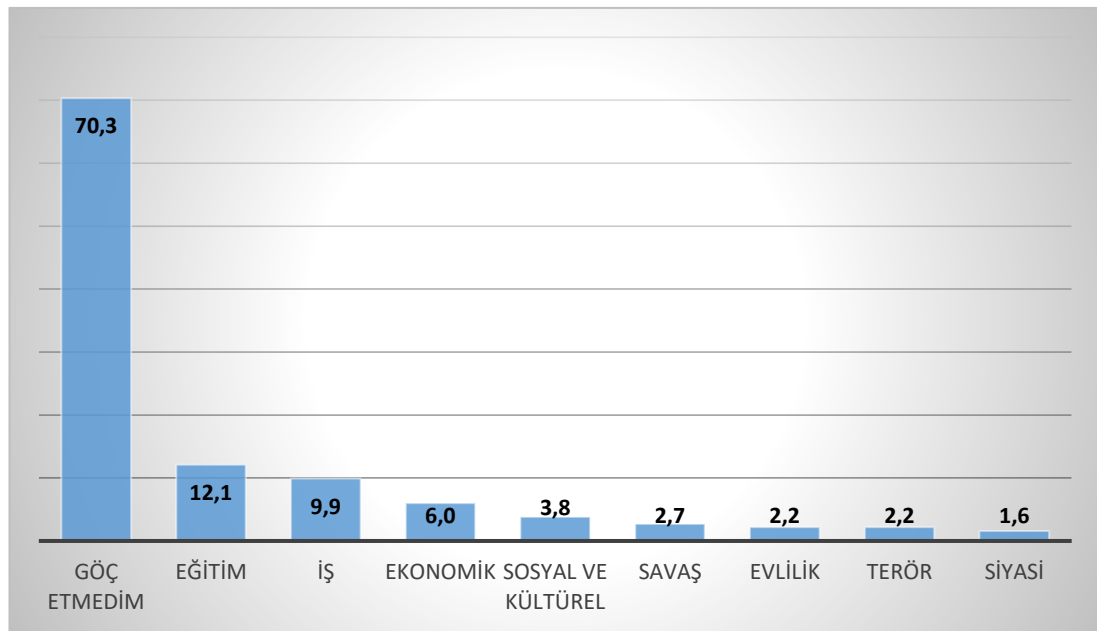
Çizelge 2 Cinsiyetin Siyasi İlgiye Yönelik Dağılımı

		Cinsiyet			
		Kadın		Erkek	
		n	%	n	%
Siyasetle ilgileniyor musunuz?	İlgileniyorum	21	18,4	29	42,6
	İlgilenmiyorum	57	50,0	21	30,9
	Bazen ilgileniyorum	36	31,6	18	26,5
Siyasi parti üyeliğınız var mı?	Evet	5	4,4	9	13,2
	Hayır	109	95,6	59	86,8
Siyasi partilerin çalışmalarını takip ediyor musunuz?	Evet, takip ediyorum	43	37,7	45	66,2
	Hayır, takip etmiyorum	71	62,3	22	32,4
	Diğer	0	0,0	1	1,5
Yaşadığımız bölgedeki siyasi çalışmalarını yeterli buluyor musunuz?	Evet, yeterli buluyorum	9	7,9	10	14,7
	Hayır, yeterli bulmuyorum	104	91,2	55	80,9
	Diğer	1	0,9	3	4,4
Hangi siyasi partinin çalışmalarını destekliyorsunuz?	Adalet ve Kalkınma Partisi	18	15,8	16	23,5
	Cumhuriyet Halk Partisi	26	22,8	13	19,1
	Devla Parti	2	1,8	4	5,9
	Halkların Demokratik Partisi	14	12,3	13	19,1
	İyi Parti	11	9,6	5	7,4
	Memleket Partisi	3	2,6	1	1,5
	Milliyetçi Hareket Partisi	5	4,4	7	10,3
	Saadet Partisi	1	0,9	1	1,5
Siyasi parti liderinde aradığımız en önemli özellik nedir?	Türkiye İşçi Partisi	5	4,4	6	8,8
	Karizmatik	16	14,0	15	22,1
	Güvenilir	76	66,7	45	66,2
	Dini inançlı olması	20	17,5	15	22,1
	Milliyetçi olması	26	22,8	20	29,4
	Milli değerlere sahip olması	53	46,5	30	44,1
	Laik olması	42	36,8	24	35,3
	Devrimci olması	17	14,9	15	22,1
	İleri görüşlülüğü	71	62,3	46	67,6
Tüm siyasi görüşlere saygılı olması	59	51,8	33	48,5	

Çizelge 3 Göç Nedenlerine Yönelik Dağılım

	n	%	
Göç ettiyseniz hangi sebeplerle göç ettiniz?	Göç etmedim	128	70,3
	Eğitim	22	12,1
	İş	18	9,9
	Ekonomik	11	6,0
	Sosyal ve kültürel	7	3,8
	Savaş	5	2,7
	Evlilik	4	2,2
	Terör	4	2,2
	Siyasi	3	1,6

Analiz kapsamında bireylerin %70,3'ü göç etmediği ancak göç edenlerin çoğunluğunun eğitim sebebiyle göç ettiği sonucuna varılmıştır.

Şekil 11 Göç Nedenlerine Yönelik Dağılım

Göç etmeyenlerin yanı sıra; göç edenlerin de en çok eğitim ve iş sebebiyle göç ettiği sonucuna varılmıştır.

Çizelge 4 Görüşlere Yönelik Dağılım

		n	%
Dindar	Hiç	16	8,8
	Az	32	17,6
	Normal ölçüde	114	62,6
	Çok	20	11,0
Milliyetçi	Hiç	31	17,0
	Az	28	15,4
	Normal ölçüde	89	48,9
	Çok	34	18,7
Laik	Hiç	19	10,4
	Az	27	14,8
	Normal ölçüde	90	49,5
	Çok	46	25,3

Çizelge 4 (devamı) Görüşlere Yönelik Dağılım

Ulusalcı	Hiç	18	9,9
	Az	32	17,6
	Normal ölçüde	95	52,2
Modern	Çok	37	20,3
	Hiç	3	1,6
	Az	18	9,9
Gelenekselci	Normal ölçüde	104	57,1
	Çok	57	31,3
	Hiç	15	8,2
Dünya vatandaşı	Az	55	30,2
	Normal ölçüde	91	50,0
	Çok	21	11,5
Muhafazakar	Hiç	13	7,1
	Az	25	13,7
	Normal ölçüde	94	51,6
	Çok	50	27,5
	Hiç	41	22,5
	Az	33	18,1
	Normal ölçüde	81	44,5
	Çok	27	14,8

Analiz sonuçlarına göre bireylerin %62,6'sı normal ölçüde dindâr olduğunu, %48,9'u normal ölçüde milliyetçi olduğunu, %49,5'e normal ölçüde layık olduğunu, %52,2'si normal ölçüde ulusalcı olduğunu, %57,1'i normal ölçüde modern olduğunu, %50'si normal ölçüde gelenekselci olduğunu, %51,6'sı normal ölçüde dünya Vatandaşı olduğunu ve %44,5'i normal ölçüde muhafazakâr olduğunu belirtmiştir. Bu verilere göre katılanların büyük bir çoğunluğu çok keskin çizgilerle “tek” bir taraf ve “tek” bir görüşe sahip olmadıkları anlaşılmaktadır; birçok tanımla kendilerini tanımlamaları ve toplumsal tabakalaşmanın “açık tabakalaşma” olduğu anlaşılmaktadır.

Çizelge 5 Siyasi İlgiye Yönelik Dağılım

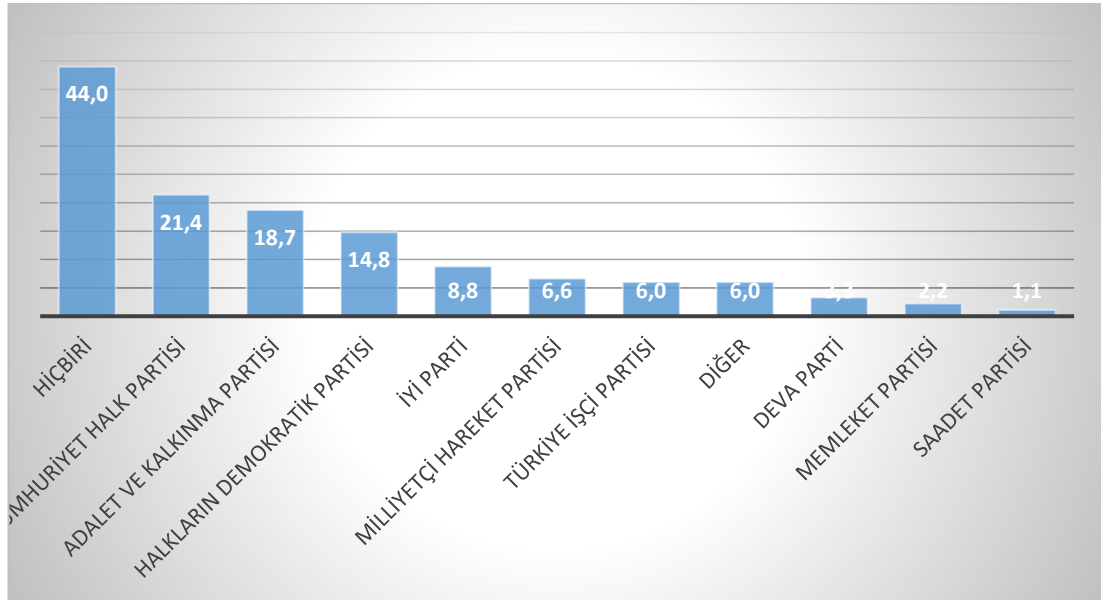
		n	%
Siyasetle ilgileniyor musunuz?	İlgileniyorum	50	27,5
	İlgilenmiyorum	78	42,9
	Bazen ilgileniyorum	54	29,7
Siyasi parti üyeliğiniz var mı?	Evet	14	7,7
	Hayır	168	92,3
Siyasi partilerin çalışmalarını takip ediyor musunuz?	Evet, takip ediyorum	88	48,4
	Hayır, takip etmiyorum	93	51,1
	Diğer	1	0,5
Yaşadığınız bölgedeki siyasi çalışmaları yeterli buluyor musunuz?	Evet, yeterli buluyorum	19	10,4
	Hayır, yeterli bulmuyorum	159	87,4
	Diğer	4	2,2

Analiz kapsamında incelenen bireylerin %42,9'u siyasetle ilgilenmediğini, %92,3'ü siyasi parti üyeliğinin olmadığını, %51,1'i siyasi partilerin çalışmalarını takip etmediğini ve %87,4'ü yaşadığı bölgedeki siyasi çalışmalarını yeterli bulmadığını belirtmiştir. Dolayısıyla araştırmaya katılanların önemli bir bölümü siyaset ve siyasilerde beklentilerin önemli kısmını karşılık göstermediğini ifade etmektedir.

Çizelge 6 Siyasi Parti Çalışmalarını Desteklemeye Yönelik Dağılım

	n	%
Hiçbiri	80	44,0
Cumhuriyet Halk Partisi	39	21,4
Adalet ve Kalkınma Partisi	34	18,7
Halkların Demokratik Partisi	27	14,8
İyi Parti	16	8,8
Milliyetçi Hareket Partisi	12	6,6
Türkiye İşçi Partisi	11	6,0
Diğer	11	6,0
Deva Parti	6	3,3
Memleket Partisi	4	2,2
Saadet Partisi	2	1,1

Analiz sonuçlarına göre bireylerin %44'ünün hiçbir siyasi partinin çalışmalarını desteklemediği ancak; destekleyenlerin içinde en çok Cumhuriyet Halk Partisi'nin desteklendiği gözlemlenmiştir. Bu dağılımın şematik biçimi aşağıdaki gibidir.

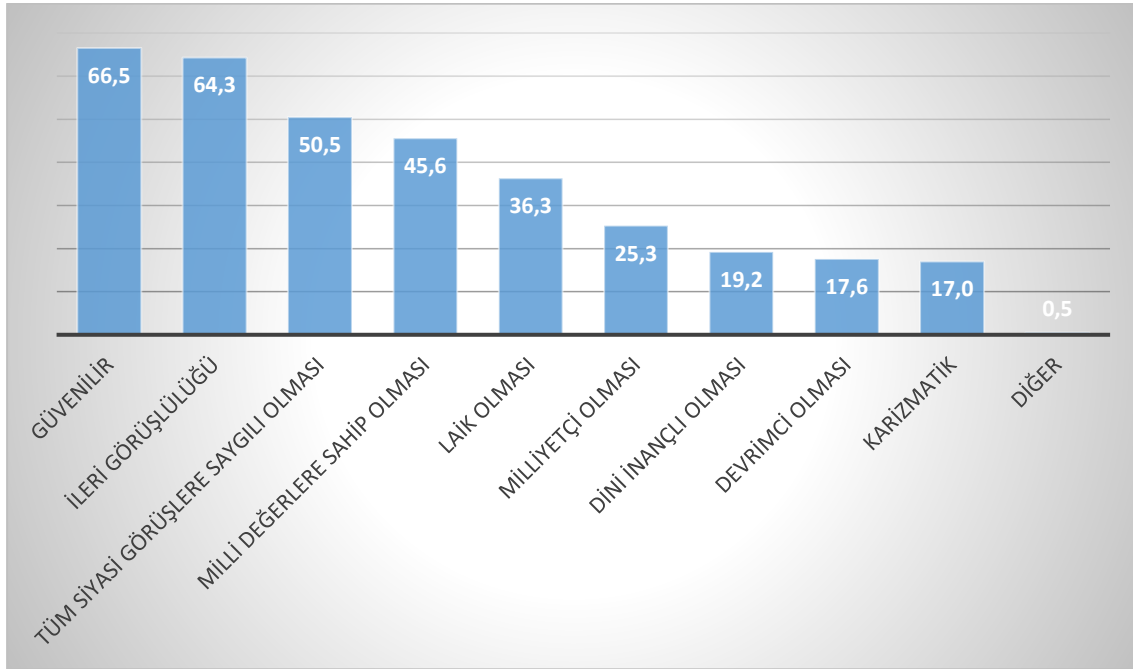

Şekil 12 Siyasi Parti Çalışmalarını Desteklemeye Yönelik Dağılım

Çizelge 7 Siyasi Parti Liderinde Olması Gereken Özelliklere Yönelik Dağılım

	n	%
	Güvenilir	121 66,5
	İleri görüşlülüğü	117 64,3
	Tüm siyasi görüşlere saygılı olması	92 50,5
	Milli değerlere sahip olması	83 45,6
Siyasi parti liderinde aradığımız en önemli özellik nedir?	Laik olması	66 36,3
	Milliyetçi olması	46 25,3
	Dini inançlı olması	35 19,2
	Devrimci olması	32 17,6
	Karizmatik	31 17,0
	Diğer	1 0,5

Bireyler siyasi parti liderinde güvenilir olmak, ileri görüşlü olmak, tüm siyasi görüşlere saygılı olmak, milli değerlere sahip olmak, laik olmak, milliyetçi olmak, dini inançlı olmak, devrimci olmak ve karizmatik liderlik özelliklerini taşımak gibi özellikler aramaktadır. Bu kapsamda incelenen dağılım tabloda verildiği gibidir.

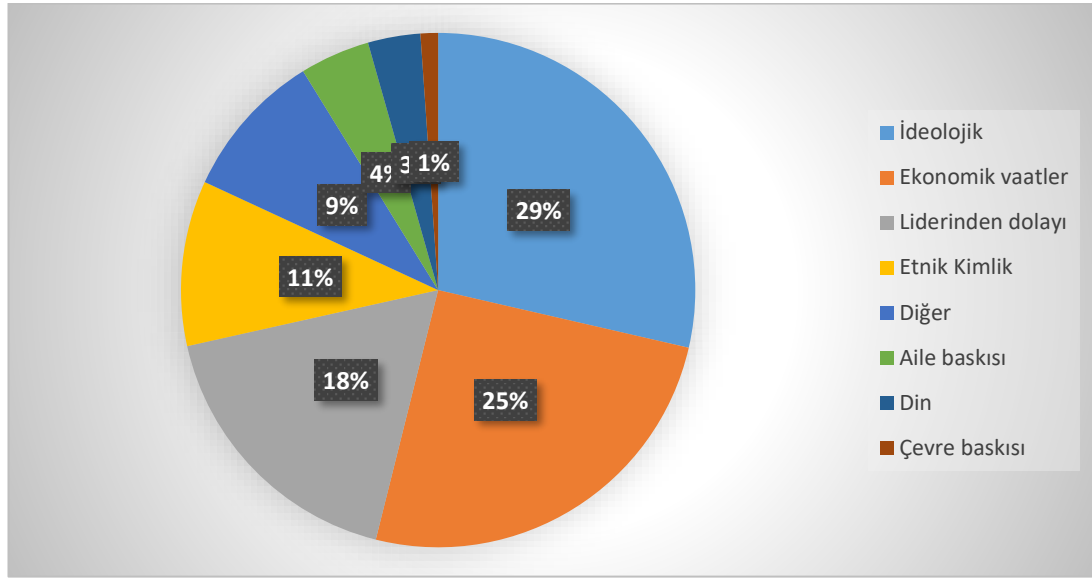
Şekil 13 Siyasi Parti Liderinde Olması Gereken Özellikler

Siyasi parti liderinde aranılan en önemli özellikler incelendiğinde bireylerin başlıca olarak iyi bir liderin; güvenilir, ileri görüşlü, tüm siyasi görüşlere saygılı olması, milli değerlere sahip olması ve laik olması gerektiğini savunmuştur.

Çizelge 8 Desteklenen Partiye Oy Verme Sebeplerine Yönelik Dağılım

	n	%
Desteklediğiniz partiye oy vermenizin ana sebebi nedir?	İdeolojik	52 28,6
	Ekonomik vaatler	46 25,3
	Liderinden dolayı	32 17,6
	Etnik Kimlik	19 10,4
	Diğer	17 9,3
	Aile baskısı	8 4,4
	Din	6 3,3
	Çevre baskısı	2 1,1

Bireylerin destekledikleri partiye oy vermelerinde iki ana sebep incelendiğinde; %28,6'sının ideolojik sebepten oy verdiği ancak %25,3'ünün ekonomik vaatler sebebiyle oy verdiği sonucuna varılmıştır.

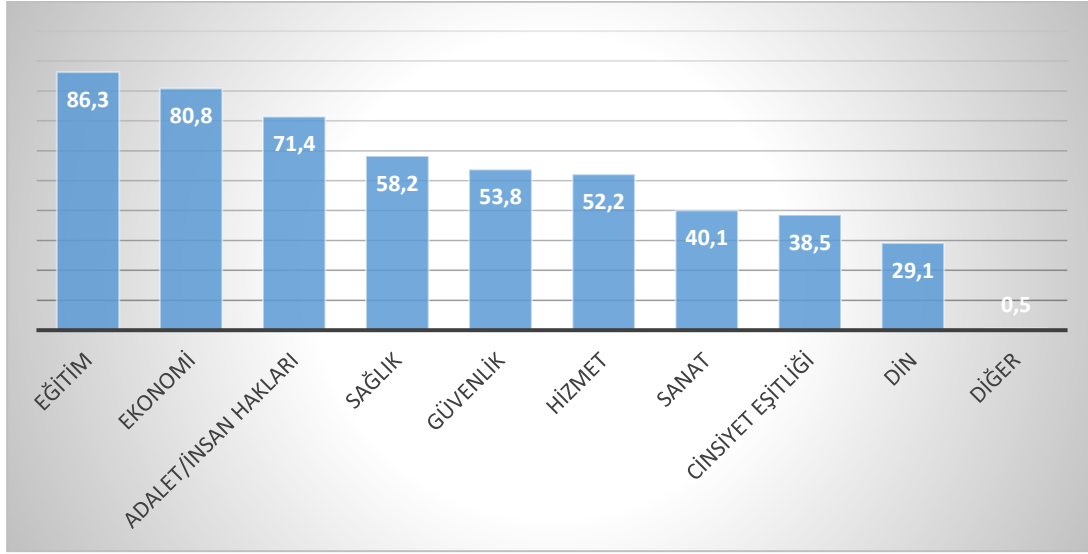
Şekil 14 Oy verme sebepleri

Şekilde de görüldüğü üzere; bireylerin destekledikleri partiye oy vermelerinde iki ana sebeplerin başında ideolojik, ekonomik vaatler ve lider etkisi gelirken; çevre baskısının, dinin ve aile baskısının önemli sebepler olmadığı dikkat çekmektedir.

Çizelge 9 Siyasi Partilerin Çalışma Yapması Gerektiği Alanlara Yönelik Dağılım

	n	%
Siyasi partilerin en çok hangi alanda çalışma yapmasını isterdiniz?	Eğitim	157 86,3
	Ekonomi	147 80,8
	Adalet/İnsan Hakları	130 71,4
	Sağlık	106 58,2
	Güvenlik	98 53,8
	Hizmet	95 52,2
	Sanat	73 40,1
	Cinsiyet eşitliği	70 38,5
	Din	53 29,1
	Diğer	1 0,5

Siyasi partilerin çalışma yapması gerektiği alanlar olarak; ekonomi, adalet ve insan hakları, sağlık, güvenlik, hizmet, sanat, cinsiyet eşitliği ve din gibi temalar incelenmiştir.

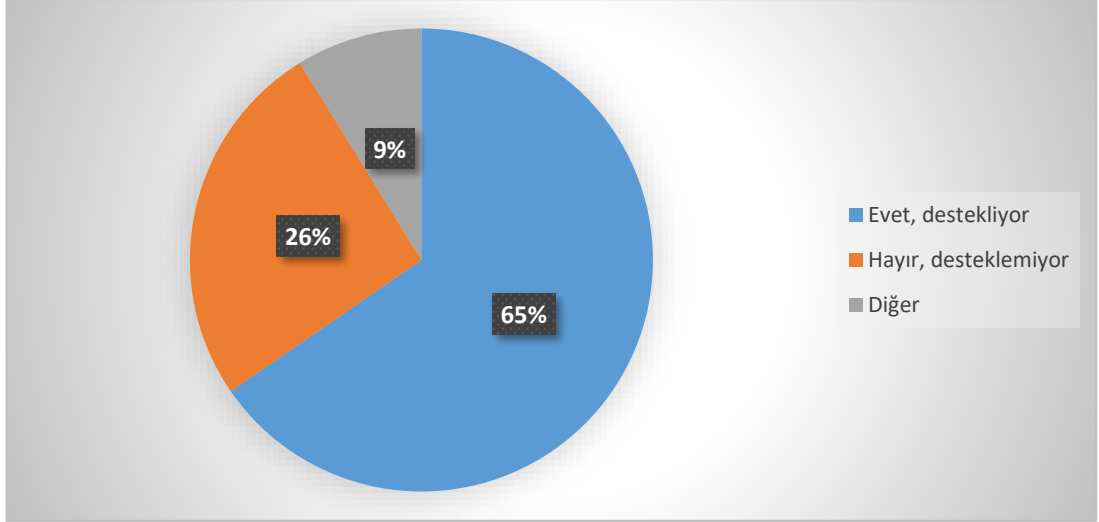
Şekil 15 Siyasi Partilerin Çalışma Yapması Gereken Alanlar

Bu kapsamda siyasi partilerin en çok çalışma yapması gerektiği alanlar incelendiğinde bireylere göre eğitim, ekonomi, adalet ve insan hakları gibi alanlar başta gelmektedir.

Çizelge 10 Desteklenen Siyasi Partiyi Ailenin de Destekleme Durumuna Yönelik Dağılım

		n	%
Desteklediğiniz siyasi partiyi aileniz de destekliyor mu?	Evet, destekliyor	119	65,4
	Hayır, desteklemiyor	47	25,8
	Diğer	16	8,8

Analiz sonuçlarına göre bireylerin %65,4'ünün desteklediği siyasi partiyi ailesinin de desteklediği gözlemlenmiştir. Bu sonuçların grafik gösterimi aşağıdaki gibidir.

Şekil 16 Ailelerin Parti Destekleme Oranı

Çizelge 11 Desteklenen Siyasi Partiye Yönelik Dağılım

		n	%
Desteklediğiniz siyasi partinin hangi alanlardaki çalışmalarını beğeniyorsunuz?	Eğitim	91	50,0
	Güvenlik	89	48,9
	Sağlık	71	39,0
	Kadın Kolları	57	31,3
	Sanat	50	27,5
	Göç	38	20,9
	Din	37	20,3
	Diğer	16	8,8
Desteklediğiniz siyasi partinin çalışmalarını yetersiz bulduğunuz alanlar var mıdır?	Evet, var	116	63,7
	Hayır, yok	37	20,3
	İlgilenmiyorum	29	15,9
Desteklediğiniz siyasi partinin hangi alandaki çalışmalarını yetersiz buluyorsunuz?	Ekonomi	51	28,0
	Diğer	44	24,2
	Eğitim	34	18,7
	Güvenlik	11	6,0
	Göç	10	5,5
	Kadın destek çalışmaları	10	5,5
	Sağlık	8	4,4
	Sanat	7	3,8
	Din	7	3,8
	Türkiye’de ele alınıp çözülmesi gereken en acil konu sizce nedir?	Ekonomi	88
Ortadoğu’dan Türkiye’ye göç		31	17,0
Kadın cinayetleri		27	14,8
Eğitim		21	11,5
Terör		4	2,2
Güvenlik		4	2,2
Türkiye’den dışa göç		4	2,2
Diğer		3	1,6
Sağlık		0	0,0

Analiz kapsamında incelenen bireylerin çoğunluğunun desteklediği siyasi partinin başlıca olarak eğitim, güvenlik ve sağlık alanlarındaki çalışmalarını beğendiği, %63,7’sinin desteklediği siyasi partinin çalışmalarını yetersiz bulduğu alanlar olduğu ve bu alanların çoğunlukla ekonomi ve eğitim olduğu, Türkiye’de ele

alınıp çözülmesi gereken en acil konunun bireylerin %48,4'üne göre ekonomi olduğu gözlemlenmiştir.

Çizelge 12 Türkiye'ye Yönelik Yaklaşımlara Göre Dağılım

		n	%
Türkiye'de yaşamaktan memnun musunuz?	Evet	61	33,5
	Hayır	116	63,7
	Diğer	5	2,7
Başka ülkede yaşamak için göç etmeyi düşünür müsünüz?	Evet	120	65,9
	Hayır	61	33,5
	Diğer	1	0,5
Gençlerin en önemli sorunu sizce nedir?	Ekonomi	142	78,0
	Gelecek kaygısı	135	74,2
	Eğitim	117	64,3
	Kariyer	97	53,3
	Barınma	65	35,7
	Sağlık	37	20,3
	Diğer	1	0,5

Analiz sonuçlarına göre bireylerin 63,7'si Türkiye'de yaşamaktan memnun olmadığını, %65,9'u başka ülkede yaşamak için göç etmeyi düşündüğünü belirtmiştir. Diğer yandan gençlerin çoğunun ekonomi, gelecek kaygısı ve eğitim gibi sorunlarının olduğu da dikkat çekmektedir.

Çizelge 13 İnternet Kullanımına Yönelik Dağılım

		n	%
Bir gününüzün kaç saatini internet ve teknolojik araçlara ayırıyorsunuz?	0-1	14	7,7
	2-3	67	36,8
	4-5	63	34,6
	6 ve üstü	38	20,9
En Sık kullandığınız haber kaynağınız aşağıdakilerden hangisidir?	Cep telefonu	101	55,5
	İnstagram	91	50,0
	Twitter	87	47,8
	Televizyon	52	28,6
	Yüz yüze ilişkilerden	34	18,7
	Gazete	16	8,8
Kendinizi en özgür nerde hissedersiniz?	Facebook	7	3,8
	Evde	147	80,8
	Okulda	50	27,5
	İşte	23	12,6
	Kamu kurumunda	11	6,0
	Diğer	7	3,8

Analiz sonuçlarına göre bireylerin 36,8'i bir gününün 2-3 saatini internet ve teknolojik araçlara ayırdığını ve en sık kullandıkları haber kaynağının çoğunlukla cep telefonu, Instagram ve Twitter olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda bireylerin %80,8'i evdeyken kendini en özgür hissettiğini ifade etmiştir.

Çizelge 14 Cinsiyetin Görüşlere Yönelik Dağılımı

		Cinsiyet			
		Kadın		Erkek	
		n	%	n	%
Dindar	Hiç	9	7,9	7	10,3
	Az	22	19,3	10	14,7
	Normal ölçüde	73	64,0	41	60,3
	Çok	10	8,8	10	14,7
Milliyetçi	Hiç	14	12,3	17	25,0
	Az	23	20,2	5	7,4
	Normal ölçüde	60	52,6	29	42,6
	Çok	17	14,9	17	25,0
Laik	Hiç	7	6,1	12	17,6
	Az	17	14,9	10	14,7
	Normal ölçüde	62	54,4	28	41,2
	Çok	28	24,6	18	26,5
Ulusalçı	Hiç	8	7,0	10	14,7
	Az	21	18,4	11	16,2
	Normal ölçüde	61	53,5	34	50,0
	Çok	24	21,1	13	19,1
Modern	Hiç	1	0,9	2	2,9
	Az	8	7,0	10	14,7
	Normal ölçüde	70	61,4	34	50,0
	Çok	35	30,7	22	32,4
Gelenekselci	Hiç	7	6,1	8	11,8
	Az	39	34,2	16	23,5
	Normal ölçüde	59	51,8	32	47,1
	Çok	9	7,9	12	17,6
Dünya vatandaşı	Hiç	3	2,6	10	14,7
	Az	17	14,9	8	11,8
	Normal ölçüde	65	57,0	29	42,6
	Çok	29	25,4	21	30,9
Muhafazakar	Hiç	24	21,1	17	25,0
	Az	28	24,6	5	7,4
	Normal ölçüde	46	40,4	35	51,5
	Çok	16	14,0	11	16,2

Analiz sonuçlarına göre kadınların %64'ü normal ölçüde dindar olduğunu, %52,6'sı normal ölçüde milliyetçi olduğunu, %54,4'ü normal ölçüde laik olduğunu, %53,5'in normal ölçüde ulusalçı olduğunu, %61,4'ü normal ölçüde modern olduğunu, %51,8'e normal ölçüde gelenekselci olduğunu, %57'si normal ölçüde dünya vatandaşı olduğunu ve %40,4'ü normalde muhafazakâr olduğunu belirtmiştir.

Diğer yandan erkeklerin %60,3'ü normal ölçüde dindar olduğunu, %42,6'sı normal ölçüde milliyetçi olduğunu, %41,2'si normal ölçüde laik olduğunu, %50'si normal ölçüde ulusalçı olduğunu, %50'si normal ölçüde modern olduğunu, %47,1'i normal ölçüde gelenekselci olduğunu, %42,6'sı normal ölçüde dünya vatandaşı olduğunu ve %51,5'i normal ölçüde muhafazakâr olduğunu belirtmiştir.

Çizelge 15 Cinsiyetin Desteklenen Parti ile İlişisine Yönelik Dağılımı

		Cinsiyet			
		Kadın		Erkek	
		n	%	n	%
Desteklediğiniz partiye oy vermenizin ana sebebi nedir?	Aile baskısı	5	4,4	3	4,4
	Ekonomik vaatler	24	21,1	22	32,4
	İdeolojik	33	28,9	19	27,9
	Çevre baskısı	1	0,9	1	1,5
	Liderinden dolayı	22	19,3	10	14,7
	Din	3	2,6	3	4,4
	Etnik Kimlik	14	12,3	5	7,4
	Diğer	12	10,5	5	7,4
Siyasi partilerin en çok hangi alanda çalışma yapmasını isterdiniz?	Eğitim	99	86,8	58	85,3
	Sanat	46	40,4	27	39,7
	Sağlık	68	59,6	38	55,9
	Ekonomi	92	80,7	55	80,9
	Güvenlik	64	56,1	34	50,0
	Hizmet	57	50,0	38	55,9
	Cinsiyet eşitliği	57	50,0	13	19,1
	Din	32	28,1	21	30,9
Desteklediğiniz siyasi partiyi aileniz de destekliyor mu?	Adalet/İnsan Hakları	86	75,4	44	64,7
	Evet, destekliyor	79	69,3	40	58,8
	Hayır, desteklemiyor	26	22,8	21	30,9
Desteklediğiniz siyasi partinin hangi alanlardaki çalışmalarını beğeniyorsunuz?	Diğer	9	7,9	7	10,3
	Eğitim	48	42,1	43	63,2
	Sanat	32	28,1	18	26,5
	Sağlık	39	34,2	32	47,1
	Güvenlik	47	41,2	42	61,8
	Din	21	18,4	16	23,5
	Göç	18	15,8	20	29,4
	Kadın Kolları	41	36,0	16	23,5
Desteklediğiniz siyasi partinin çalışmalarını yetersiz bulduğunuz alanlar var mıdır?	Evet, var	76	66,7	40	58,8
	Hayır, yok	18	15,8	19	27,9
	İlgilenmiyorum	20	17,5	9	13,2
Desteklediğiniz siyasi partinin hangi alandaki çalışmalarını yetersiz buluyorsunuz?	Eğitim	23	20,2	11	16,2
	Sanat	3	2,6	4	5,9
	Sağlık	3	2,6	5	7,4
	Güvenlik	9	7,9	2	2,9
	Ekonomi	35	30,7	16	23,5
	Din	2	1,8	5	7,4
	Göç	6	5,3	4	5,9
	Kadın destek çalışmaları	8	7,0	2	2,9
Diğer	25	21,9	19	27,9	

Analiz sonuçlarına göre kadınların %28,9'u desteklediği partiye oy vermesindeki ana sebebin ideolojik sebepler olduğunu, %86,8'i siyasi partilerin en çok eğitim alanında çalışma yapmasını istediğini, %69,3'ü desteklediği siyasi partiyi ailesinin de desteklediğini, %42,1'i desteklediği siyasi partinin eğitim alanlarındaki çalışmalarını beğendiğini, %66,7'si desteklediği siyasi partinin çalışmalarını yetersiz bulduğunu ve %30,7'si bu alanların başında ekonominin geldiğini belirtmiştir.

Diğer yandan erkeklerin %32,4'ü desteklediği partiye oy vermesindeki ana sebebinin ekonomik vaatler olduğunu, %85,3'ü siyasi partilerin en çok eğitim alanında çalışma yapmasını istediğini, %58,8'i desteklediği siyasi partiye ailesinin de desteklediğini, %63,2'si desteklediği siyasi partinin eğitim alanlarındaki çalışmalarını beğendiğini, %58,8'i desteklediği siyasi partinin çalışmalarını yetersiz bulduğunu ve %23,5'i bu alanların başında ekonominin geldiğini belirtmiştir.

Çizelge 16 Cinsiyetin Türkiye'ye Yönelik Yaklaşımlar ile İlişkisine Yönelik Dağılımı

	Cinsiyet				
	Kadın		Erkek		
	n	%	n	%	
	Terör	1	0,9	3	4,4
	Güvenlik	2	1,8	2	2,9
	Ortadoğu'dan Türkiye'ye göç	20	17,5	11	16,2
Türkiye'de ele alınıp çözülmesi gereken en acil konu sizce nedir?	Türkiye'den dışa göç	3	2,6	1	1,5
	Ekonomi	53	46,5	35	51,5
	Kadın cinayetleri	24	21,1	3	4,4
	Sağlık	0	0,0	0	0,0
	Eğitim	9	7,9	12	17,6
	Diğer	2	1,8	1	1,5
Türkiye'de yaşamaktan memnunsunuz?	Evet	34	29,8	27	39,7
	Hayır	77	67,5	39	57,4
	Diğer	3	2,6	2	2,9
Başka ülkede yaşamak için göç etmeyi düşünür müsünüz?	Evet	78	68,4	42	61,8
	Hayır	36	31,6	25	36,8
	Diğer	0	0,0	1	1,5
	Barınma	40	35,1	25	36,8
	Ekonomi	92	80,7	50	73,5
Gençlerin en önemli sorunu sizce nedir?	Eğitim	75	65,8	42	61,8
	Sağlık	25	21,9	12	17,6
	Kariyer	64	56,1	33	48,5
	Gelecek kaygısı	87	76,3	48	70,6
Bir gününüzün kaç saatini internet ve teknolojik araçlara ayırıyorsunuz?	0-1	10	8,8	4	5,9
	2-3	44	38,6	23	33,8
	4-5	36	31,6	27	39,7
	6 ve üstü	24	21,1	14	20,6
	Gazete	8	7,0	8	11,8
	Televizyon	35	30,7	17	25,0
En Sık kullandığımız haber kaynağımız aşağıdakilerden hangisidir?	Twitter	52	45,6	35	51,5
	İnstagram	55	48,2	36	52,9
	Facebook	3	2,6	4	5,9
	Cep telefonu	58	50,9	43	63,2
	yüz yüze ilişkilerden	22	19,3	12	17,6

Analiz sonuçlarına göre kadınların %46,5'i Türkiye'de ele alınıp çözülmesi gereken en acil konunun ekonomi olduğunu, %67,5'i Türkiye'de yaşamaktan memnun olmadığını, %68,4'ü başka ülkede yaşamak için göç etmeyi düşündüğünü, çoğunluğa göre gençlerin en önemli sorununun ekonomi olduğunu düşündüğü, %38,6'sı bir gününün 2- 3 saatini internet ve teknolojik araçları ayırdığını ve

çoğunun en sık kullandığı haber kaynağının cep telefonu olduğu sonucuna varılmıştır. Diğer yandan erkeklerin %51,5'i Türkiye'de ele alalım çözülmesi gereken en acil konunun ekonomi olduğunu, %57,4'ü Türkiye'de yaşamaktan memnun olmadığını, %61,8'i başka ülkede yaşamak için göç etmeyi düşündüğünü, çoğunluğa göre gençlerin en önemli sorununun ekonomi olduğunu düşündüğü, %39,7'si bir gününün 4-5 saatini internet ve teknolojik araçları ayırdığını ve çoğunun en sık kullandığı haber kaynağının cep telefonu olduğu sonucuna varılmıştır.

Çizelge 17 Yaşın Görüşlere Yönelik Dağılımı

		Kaç yaşındasınız?					
		18-20		21-23		24-26	
		n	%	n	%	n	%
Dindar	Hiç	1	1,6	7	9,7	8	16,3
	Az	8	13,1	13	18,1	11	22,4
	Normal ölçüde	40	65,6	46	63,9	28	57,1
	Çok	12	19,7	6	8,3	2	4,1
Milliyetçi	Hiç	7	11,5	18	25,0	6	12,2
	Az	9	14,8	14	19,4	5	10,2
	Normal ölçüde	32	52,5	28	38,9	29	59,2
	Çok	13	21,3	12	16,7	9	18,4
Laik	Hiç	3	4,9	12	16,7	4	8,2
	Az	5	8,2	16	22,2	6	12,2
	Normal ölçüde	34	55,7	34	47,2	22	44,9
	Çok	19	31,1	10	13,9	17	34,7
Ulusalçı	Hiç	5	8,2	12	16,7	1	2,0
	Az	7	11,5	14	19,4	11	22,4
	Normal ölçüde	33	54,1	33	45,8	29	59,2
	Çok	16	26,2	13	18,1	8	16,3
Modern	Hiç	0	0,0	3	4,2	0	0,0
	Az	5	8,2	8	11,1	5	10,2
	Normal ölçüde	32	52,5	46	63,9	26	53,1
	Çok	24	39,3	15	20,8	18	36,7
Gelenekselci	Hiç	2	3,3	6	8,3	7	14,3
	Az	17	27,9	20	27,8	18	36,7
	Normal ölçüde	30	49,2	41	56,9	20	40,8
	Çok	12	19,7	5	6,9	4	8,2
Dünya vatandaşı	Hiç	4	6,6	5	6,9	4	8,2
	Az	7	11,5	7	9,7	11	22,4
	Normal ölçüde	29	47,5	42	58,3	23	46,9
	Çok	21	34,4	18	25,0	11	22,4
Muhafazakâr	Hiç	4	6,6	16	22,2	21	42,9
	Az	12	19,7	12	16,7	9	18,4
	Normal ölçüde	31	50,8	31	43,1	19	38,8
	Çok	14	23,0	13	18,1	0	0,0

Analiz kapsamında incelenen 18-20 yaş grubunda, 21-23 yaş grubunda ve 24-26 yaş grubunda incelenen bireylerin çoğunluğunun normal ölçüde dindar olduğu, normal ölçüde milliyetçi olduğu, normal ölçüde laik olduğu, normal ölçüde ulusalçı oldu, normal ölçüde modern olduğu, normal ölçüde gelenekselci olduğu ve normal ölçüde dünya vatandaşı olduğu gözlemlenmiştir. Ancak diğer yandan 18-20 yaş

grubunda ve 21-23 yaş grubunda olan bireylerin normal ölçüde muhafazakar olduğu gözlemlenirken; 24-26 yaş grubunda bireylerin hiç muhafazakar olmadığı gözlemlenmiştir.

Çizelge 18 Yaşın Siyasi İlgiye Yönelik Dağılımı

		Kaç yaşındasınız?					
		18-20		21-23		24-26	
		n	%	n	%	n	%
Siyasetle ilgileniyor musunuz?	İlgileniyorum	11	18,0	19	26,4	20	40,8
	İlgilenmiyorum	30	49,2	36	50,0	12	24,5
	Bazen ilgileniyorum	20	32,8	17	23,6	17	34,7
Siyasi parti üyeliğiniz var mı?	Evet	6	9,8	6	8,3	2	4,1
	Hayır	55	90,2	66	91,7	47	95,9
Siyasi partilerin çalışmalarını takip ediyor musunuz?	Evet, takip ediyorum	22	36,1	33	45,8	33	67,3
	Hayır, takip etmiyorum	38	62,3	39	54,2	16	32,7
	Diğer	1	1,6	0	0,0	0	0,0
Yaşadığınız bölgedeki siyasi çalışmaları yeterli buluyor musunuz?	Evet, yeterli buluyorum	9	14,8	8	11,1	2	4,1
	Hayır, yeterli bulmuyorum	51	83,6	61	84,7	47	95,9
	Diğer	1	1,6	3	4,2	0	0,0
Hangi siyasi partinin çalışmalarını destekliyorsunuz?	Adalet ve Kalkınma Partisi	14	23,0	14	19,4	6	12,2
	Cumhuriyet Halk Partisi	6	9,8	14	19,4	19	38,8
	Deva Parti	1	1,6	3	4,2	2	4,1
	Halkların Demokratik Partisi	12	19,7	11	15,3	4	8,2
	İyi Parti	1	1,6	6	8,3	9	18,4
	Memleket Partisi	1	1,6	2	2,8	1	2,0
	Milliyetçi Hareket Partisi	4	6,6	4	5,6	4	8,2
	Saadet Partisi	0	0,0	2	2,8	0	0,0
	Türkiye İşçi Partisi	1	1,6	6	8,3	4	8,2
	Karizmatik	6	9,8	12	16,7	13	26,5
	Güvenilir	40	65,6	42	58,3	39	79,6
	Dini inançlı olması	13	21,3	16	22,2	6	12,2
Milliyetçi olması	22	36,1	13	18,1	11	22,4	
Milli değerlere sahip olması	23	37,7	32	44,4	28	57,1	
Laik olması	18	29,5	23	31,9	25	51,0	
Devrimci olması	15	24,6	10	13,9	7	14,3	
İleri görüşlülüğü	32	52,5	46	63,9	39	79,6	
Tüm siyasi görüşlere saygılı olması	25	41,0	40	55,6	27	55,1	

Analiz kapsamında incelenen 18-20 yaş grubundaki bireylerin çoğunluğu siyasetle ilgilenmediği, siyasi parti üyeliğinin olmadığı, siyasi partilerin çalışmalarını takip etmediği, yaşadığı bölgedeki siyasi çalışmaları yeterli bulmadığı, adalet ve kalkınma Partisi'nin çalışmalarını desteklediği ve siyasi parti liderinde aradığı en önemli özelliğin güvenilir olmak olduğu öne çıkmaktadır. Diğer yandan 21-23 yaş grubundaki bireylerin çoğunluğu siyasetle ilgilenmediği, siyasi parti üyeliğinin olmadığı, siyasi partilerin çalışmalarını takip etmediği, yaşadığı bölgedeki siyasi çalışmaları yeterli bulmadığı, adalet ve kalkınma Partisi'nin çalışmalarını desteklediği ve siyasi parti liderinde aradığı en önemli özelliğin ileri görüşlü olmak olduğu sonucuna varılmıştır. Son grup olan 24-26 yaş grubundaki bireylerin çoğunluğu siyasetle ilgilendiği, siyasi parti üyeliğinin olmadığı, siyasi partilerin

çalışmalarını takip ettiği, yaşadığı bölgedeki siyasi çalışmalarını yeterli bulmadığı, adalet ve kalkınma Partisi'nin çalışmalarını desteklediği ve siyasi parti liderinde aradığı en önemli özelliğin güvenilir ve ileri görüşlü olmak olduğunu belirtmiştir.

Çalışma kapsamında yaş ortalamasının artmasıyla siyasete olan ilginin de arttığı görülmektedir.

Çizelge 19 Yaşın Desteklenen Parti ile İlişisine Yönelik Dağılımı

		Kaç yaşındasınız?					
		18-20		21-23		24-26	
		N	%	n	%	n	%
Desteklediğiniz partiye oy vermenizin ana sebebi nedir?	Aile baskısı	3	4,9	3	4,2	2	4,1
	Ekonomik vaatler	18	29,5	18	25,0	10	20,4
	İdeolojik	8	13,1	21	29,2	23	46,9
	Çevre baskısı	0	0,0	1	1,4	1	2,0
	Liderinden dolayı	15	24,6	12	16,7	5	10,2
	Din	1	1,6	5	6,9	0	0,0
	Etnik Kimlik	10	16,4	8	11,1	1	2,0
	Diğer	6	9,8	4	5,6	7	14,3
Siyasi partilerin en çok hangi alanda çalışma yapmasını isterdiniz?	Eğitim	53	86,9	63	87,5	41	83,7
	Sanat	20	32,8	32	44,4	21	42,9
	Sağlık	30	49,2	47	65,3	29	59,2
	Ekonomi	47	77,0	61	84,7	39	79,6
	Güvenlik	33	54,1	40	55,6	25	51,0
	Hizmet	31	50,8	44	61,1	20	40,8
	Cinsiyet eşitliği	21	34,4	30	41,7	19	38,8
	Din	20	32,8	26	36,1	7	14,3
Desteklediğiniz siyasi partiyi aileniz de destekliyor mu?	Adalet/İnsan Hakları	39	63,9	54	75,0	37	75,5
	Evet, destekliyor	41	67,2	46	63,9	32	65,3
	Hayır, desteklemiyor	15	24,6	19	26,4	13	26,5
	Diğer	5	8,2	7	9,7	4	8,2
Desteklediğiniz siyasi partinin hangi alanlardaki çalışmalarını beğeniyorsunuz?	Eğitim	24	39,3	37	51,4	30	61,2
	Sanat	15	24,6	20	27,8	15	30,6
	Sağlık	23	37,7	31	43,1	17	34,7
	Güvenlik	36	59,0	31	43,1	22	44,9
	Din	16	26,2	13	18,1	8	16,3
	Göç	12	19,7	16	22,2	10	20,4
	Kadın Kolları	21	34,4	19	26,4	17	34,7
	Diğer	21	34,4	19	26,4	17	34,7
Desteklediğiniz siyasi partinin çalışmalarını yetersiz bulduğunuz alanlar var mıdır?	Evet, var	35	57,4	42	58,3	39	79,6
	Hayır, yok	17	27,9	13	18,1	7	14,3
	İlgilenmiyorum	9	14,8	17	23,6	3	6,1
Desteklediğiniz siyasi partinin hangi alandaki çalışmalarını yetersiz buluyorsunuz?	Eğitim	12	19,7	17	23,6	5	10,2
	Sanat	2	3,3	2	2,8	3	6,1
	Sağlık	3	4,9	3	4,2	2	4,1
	Güvenlik	3	4,9	3	4,2	5	10,2
	Ekonomi	18	29,5	15	20,8	18	36,7
	Din	1	1,6	3	4,2	3	6,1
	Göç	4	6,6	3	4,2	3	6,1
	Kadın destek çalışmaları	2	3,3	5	6,9	3	6,1
	Diğer	16	26,2	21	29,2	7	14,3

Analiz kapsamında incelenen 18-20 yaş grubundaki bireylerin çoğunluğu desteklediği partiye oy vermesindeki ana sebebinin ekonomik vaatler olduğunu, siyasi partilerin en çok eğitim alanında çalışma yapmasını istediğini, desteklediği siyasi parti ailesinin de desteklediğini, desteklediği siyasi partinin güvenlik

alanlarındaki çalışmalarını beğendiğini, desteklediği siyasi partinin çalışmalarını yetersiz bulduğu alanlarında olduğunu ve bu alanın en çok ekonomi olduğunu belirtmiştir. Diğer yandan 21-23 yaş grubundaki bireylerin çoğunluğu desteklediği partiye oy vermesindeki ana sebebinin ideolojik sebepler olduğunu, siyasi partilerin en çok eğitim alanında çalışma yapmasını istediğini, desteklediği siyasi parti ailesinin de desteklediğini, desteklediği siyasi partinin eğitim alanlarındaki çalışmalarını beğendiğini, desteklediği siyasi partinin çalışmalarını yetersiz bulduğu alanlarında olduğunu ve bu alanın en çok eğitim olduğunu belirtmiştir. Son grup olan 24-26 yaş grubundaki bireylerin çoğunluğu desteklediği partiye oy vermesindeki ana sebebinin ideolojik sebepler olduğunu, siyasi partilerin en çok eğitim alanında çalışma yapmasını istediğini, desteklediği siyasi parti ailesinin de desteklediğini, desteklediği siyasi partinin eğitim alanlarındaki çalışmalarını beğendiğini, desteklediği siyasi partinin çalışmalarını yetersiz bulduğu alanlarında olduğunu ve bu alanın en çok ekonomi olduğunu belirtmiştir.

Çizelge 20 Yaşın Türkiye'ye Yönelik Yaklaşımlar ile İlişkisine Yönelik Dağılımı

		Kaç yaşındasınız?					
		18-20		21-23		24-26	
		n	%	n	%	n	%
Türkiye'de ele alınıp çözülmesi gereken en acil konu sizce nedir?	Terör	1	1,6	2	2,8	1	2,0
	Güvenlik	1	1,6	0	0,0	3	6,1
	Ortadoğu'dan Türkiye'ye göç	6	9,8	11	15,3	14	28,6
	Türkiye'den dışa göç	1	1,6	1	1,4	2	4,1
	Ekonomi	32	52,5	36	50,0	20	40,8
	Kadın cinayetleri	11	18,0	12	16,7	4	8,2
	Sağlık	0	0,0	0	0,0	0	0,0
	Eğitim	9	14,8	8	11,1	4	8,2
	Diğer	0	0,0	2	2,8	1	2,0
	Türkiye'de yaşamaktan memnunsunuz?	Evet	24	39,3	22	30,6	15
Hayır		36	59,0	47	65,3	33	67,3
Diğer		1	1,6	3	4,2	1	2,0
Başka ülkede yaşamak için göç etmeyi düşünür müsünüz?	Evet	40	65,6	49	68,1	31	63,3
	Hayır	20	32,8	23	31,9	18	36,7
	Diğer	1	1,6	0	0,0	0	0,0
Gençlerin en önemli sorunu sizce nedir?	Barınma	19	31,1	33	45,8	13	26,5
	Ekonomi	45	73,8	58	80,6	39	79,6
	Eğitim	39	63,9	53	73,6	25	51,0
	Sağlık	11	18,0	21	29,2	5	10,2
	Kariyer	29	47,5	43	59,7	25	51,0
	Gelecek kaygısı	41	67,2	58	80,6	36	73,5
Bir gününüzün kaç saatini internet ve teknolojik araçlara ayırıyorsunuz?	0-1	8	13,1	3	4,2	3	6,1
	2-3	20	32,8	28	38,9	19	38,8
	4-5	24	39,3	22	30,6	17	34,7
	6 ve üstü	9	14,8	19	26,4	10	20,4
	Gazete	8	13,1	5	6,9	3	6,1
En Sık kullandığınız haber kaynağınız aşağıdakilerden hangisidir?	Televizyon	17	27,9	22	30,6	13	26,5
	Twitter	18	29,5	38	52,8	31	63,3
	İnstagram	30	49,2	37	51,4	24	49,0
	Facebook	3	4,9	3	4,2	1	2,0
	Cep telefonu	39	63,9	41	56,9	21	42,9
	yüz yüze ilişkilerden	10	16,4	13	18,1	11	22,4

Analiz kapsamında incelenen 18-20 yaş grubunda, 21-23 yaş grubunda ve 24-26 yaş grubunda incelenen bireylerin çoğunluğunun Türkiye’de ele alınıp çözülmesi gereken en acil konunun ekonomi olduğunu, Türkiye’de yaşamaktan memnun olmadığını, başka ülkede yaşamak için göç etmeyi düşündüğünü ve gençlerin en önemli sorununun yine ekonomi olduğunu belirtmiştir. Diğer yandan 18-20 yaş grubunda olan bireylerin çoğunluğu bir gününün 4-5 saatini internet ve teknolojik araçlara ayırdığı; 21-23 yaş grubunda ve 24-26 yaş grubunda olan bireylerin ise bir gününün 2-3 saatini internet ve teknolojik araçlara ayırdığı sonucuna varılmıştır. 18-20 yaş grubunda ve 21-23 yaş grubunda olan bireylerin en sık kullandığı haber kaynağının cep telefonu olduğu öne çıkarken; 24-26 yaş grubunda olan bireylerin en sık kullandığı haber kaynağının Twitter olduğu gözlemlenmiştir.

Çizelge 21 İnternet ve Teknolojik Araçlara Ayrılan Saatin Siyasi İlgiye Yönelik Dağılımı

		Bir gününüzün kaç saatini internet ve teknolojik araçlara ayırıyorsunuz?							
		0-1		2-3		4-5		6 ve üstü	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Siyasetle ilgileniyor musunuz?	İlgileniyorum	5	35,7	18	26,9	14	22,2	13	34,2
	İlgilenmiyorum	7	50,0	31	46,3	28	44,4	12	31,6
	Bazen ilgileniyorum	2	14,3	18	26,9	21	33,3	13	34,2
Siyasi parti üyeliğiniz var mı?	Evet	2	14,3	5	7,5	6	9,5	1	2,6
	Hayır	12	85,7	62	92,5	57	90,5	37	97,4
Siyasi partilerin çalışmalarını takip ediyor musunuz?	Evet, takip ediyorum	8	57,1	30	44,8	31	49,2	19	50,0
	Hayır, takip etmiyorum	6	42,9	37	55,2	32	50,8	18	47,4
	Diğer	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	2,6
Yaşadığınız bölgedeki siyasi çalışmalarını yeterli buluyor musunuz?	Evet, yeterli buluyorum	4	28,6	6	9,0	7	11,1	2	5,3
	Hayır, yeterli bulmuyorum	10	71,4	59	88,1	55	87,3	35	92,1
	Diğer	0	0,0	2	3,0	1	1,6	1	2,6
Desteklediğiniz partiye oy vermenizin ana sebebi nedir?	Aile baskısı	1	7,1	4	6,0	2	3,2	1	2,6
	Ekonomik vaatler	5	35,7	17	25,4	15	23,8	9	23,7
	İdeolojik	5	35,7	18	26,9	22	34,9	7	18,4
	Çevre baskısı	0	0,0	1	1,5	0	0,0	1	2,6
	Liderinden dolayı	1	7,1	10	14,9	12	19,0	9	23,7
	Din	0	0,0	2	3,0	2	3,2	2	5,3
	Etnik Kimlik	2	14,3	9	13,4	6	9,5	2	5,3
Diğer	0	0,0	6	9,0	4	6,3	7	18,4	

Bir gününün 0-1 saatini internet ve teknolojik araçlara ayıranların çoğunluğunun siyasetle ilgilenmediği, siyasi parti üyeliğinin olmadığı, siyasi partilerin çalışmalarını takip ettiği, yaşadığı bölgedeki siyasi çalışmalarını yeterli bulmadığı ve ekonomik vaatler ile ideolojik sebeplerden dolayı bir partiye desteklediği sonucuna varılmıştır.

Bir gününün 2-3 saatini internet ve teknolojik araçlara ayıranların çoğunluğunun siyasetle ilgilenmediği, siyasi parti üyeliğinin olmadığı, siyasi partilerin çalışmalarını takip etmediği, yaşadığı bölgedeki siyasi çalışmalarını yeterli bulmadığı ve ideolojik sebeplerden dolayı bir partiyi desteklediği sonucuna varılmıştır.

Bir gününün 4-5 saatini internet ve teknolojik araçlara ayıranların çoğunluğunun siyasetle ilgilenmediği, siyasi parti üyeliğinin olmadığı, siyasi partilerin çalışmalarını takip etmediği, yaşadığı bölgedeki siyasi çalışmalarını yeterli bulmadığı ve ideolojik sebeplerden dolayı bir partiyi desteklediği sonucuna varılmıştır.

Bir gününün 6 saatten fazlasını internet ve teknolojik araçlara ayıranların çoğunluğunun siyasetle ilgilendiği, siyasi parti üyeliğinin olmadığı, siyasi partilerin çalışmalarını takip ettiği, yaşadığı bölgedeki siyasi çalışmalarını yeterli bulmadığı ve ekonomik vaatler ile liderden dolayı bir partiyi desteklediği sonucuna varılmıştır.

Analiz sonuçlarına göre internette daha fazla vakit geçiren bireylerin siyasete olan ilgisi de fazladır. İnternette 6 saatten fazla zaman geçiren bireylerin, çevrimiçi kaldığı ve gündemi takip ettikleri bu doğrultuda gelişmelerden anında haberdar olmasından dolayı siyaset gündemini takip etmeleri daha olağandır. Bu da siyasete olan ilgilerini arttırmaktadır.

Çizelge 22 İnternet ve Teknolojik Araçlara Ayrılan Saatin Desteklenen Parti ile İlişkisine Yönelik Dağılımı

		Bir gününüzün kaç saatini internet ve teknolojik araçlara ayırıyorsunuz?							
		0-1		2-3		4-5		6 ve üstü	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Desteklediğiniz siyasi partinin çalışmalarını yetersiz bulduğunuz alanlar var mıdır?	Evet, var	5	35,7	46	68,7	43	68,3	22	57,9
	Hayır, yok	9	64,3	7	10,4	12	19,0	9	23,7
	İlgilenmiyorum	0	0,0	14	20,9	8	12,7	7	18,4
Desteklediğiniz siyasi partinin hangi alandaki çalışmalarını yetersiz buluyorsunuz?	Eğitim	2	14,3	14	20,9	12	19,0	6	15,8
	Sanat	0	0,0	2	3,0	5	7,9	0	0,0
	Sağlık	0	0,0	2	3,0	4	6,3	2	5,3
	Güvenlik	2	14,3	3	4,5	2	3,2	4	10,5
	Ekonomi	4	28,6	19	28,4	19	30,2	9	23,7
	Din	1	7,1	3	4,5	1	1,6	2	5,3
	Göç	2	14,3	4	6,0	1	1,6	3	7,9
	Kadın destek çalışmaları	0	0,0	6	9,0	3	4,8	1	2,6
	Diğer	3	21,4	14	20,9	16	25,4	11	28,9

Çizelge 22 (devamı) İnternet ve Teknolojik Araçlara Ayrılan Saatin Desteklenen Parti ile İlişkisine Yönelik Dağılımı

Türkiye’de ele alınıp çözümlmesi gereken en acil konu sizce nedir?	Terör	1	7,1	1	1,5	1	1,6	1	2,6
	Güvenlik	1	7,1	1	1,5	0	0,0	2	5,3
	Ortadoğu’dan Türkiye’ye göç	3	21,4	7	10,4	11	17,5	10	26,3
	Türkiye’den dışa göç	1	7,1	3	4,5	0	0,0	0	0,0
	Ekonomi	2	14,3	40	59,7	30	47,6	16	42,1
	Kadın cinayetleri	3	21,4	9	13,4	11	17,5	4	10,5
	Sağlık	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
	Eğitim	3	21,4	5	7,5	8	12,7	5	13,2
Türkiye’de yaşamaktan memnun musunuz?	Evet	7	50,0	25	37,3	16	25,4	13	34,2
	Hayır	6	42,9	41	61,2	44	69,8	25	65,8
	Diğer	1	7,1	1	1,5	3	4,8	0	0,0
Başka ülkede yaşamak için göç etmeyi düşünür müsünüz?	Evet	7	50,0	45	67,2	47	74,6	21	55,3
	Hayır	7	50,0	22	32,8	16	25,4	16	42,1
Gençlerin en önemli sorunu sizce nedir?	Barınma	4	28,6	23	34,3	20	31,7	18	47,4
	Ekonomi	9	64,3	51	76,1	49	77,8	33	86,8
	Eğitim	10	71,4	40	59,7	37	58,7	30	78,9
	Sağlık	4	28,6	10	14,9	10	15,9	13	34,2
	Kariyer	4	28,6	38	56,7	30	47,6	25	65,8
	Gelecek kaygısı	6	42,9	51	76,1	47	74,6	31	81,6

Bir gününün 0-1 saatini internet ve teknolojik araçlara ayıranların çoğunluğunun desteklediği siyasi partinin çalışmalarını yetersiz bulduğu alanlar olmadığı, desteklediği siyasi partinin ekonomi alanında çalışmalarını yetersiz bulduğu, Türkiye’de ele alınıp çözümlmesi gereken en acil konunun Orta Doğu’dan Türkiye’ye göç, kadın cinayetleri ve eğitim olduğu, Türkiye’de yaşamaktan memnun olduğu, başka ülkede yaşamak için göç etme konusunda kararsız olduğu, gençlerin en önemli sorununun eğitim olduğu sonucuna varılmıştır.

Bir gününün 2-3 saatini internet ve teknolojik araçlara ayıranların çoğunluğunun desteklediği siyasi partinin çalışmalarını yetersiz bulduğu alanlar olduğu, desteklediği siyasi partinin ekonomi alanında çalışmalarını yetersiz bulduğu, Türkiye’de ele alınıp çözümlmesi gereken en acil konunun ekonomi olduğu, Türkiye’de yaşamaktan memnun olmadığı, başka ülkede yaşamak için göç etmek isteği, gençlerin en önemli sorununun ekonomi ve gelecek kaygısı olduğu sonucuna varılmıştır.

Bir gününün 4-5 saatini internet ve teknolojik araçlara ayıranların çoğunluğunun desteklediği siyasi partinin çalışmalarını yetersiz bulduğu alanlar olduğu, desteklediği siyasi partinin ekonomi alanında çalışmalarını yetersiz bulduğu, Türkiye’de ele alınıp çözümlmesi gereken en acil konunun ekonomi olduğu,

Türkiye’de yaşamaktan memnun olmadığı, başka ülkede yaşamak için göç etmek isteği, gençlerin en önemli sorununun ekonomi olduğu sonucuna varılmıştır.

Bir gününün 6 saatten fazlasını internet ve teknolojik araçlara ayıranların çoğunluğunun desteklediği siyasi partinin çalışmalarını yetersiz bulduğu alanlar olduğu, desteklediği siyasi partinin ekonomi alanında çalışmalarını yetersiz bulduğu, Türkiye’de ele alınıp çözülmesi gereken en acil konunun ekonomi olduğu, Türkiye’de yaşamaktan memnun olmadığı, başka ülkede yaşamak için göç etmek isteği, gençlerin en önemli sorununun ekonomi olduğu sonucuna varılmıştır.

Çizelge 23 Desteklenen Siyasi Partiye Oy Vermedeki Ana Sebeplere Yönelik Dağılımı

	Desteklediğiniz partiye oy vermenizin ana sebebi nedir?																
	Aile baskısı		Ekonomik vaatler		İdeolojik		Çevre baskısı		Liderinde n dolayı		Din		Etnik Kimlik		Diğer		
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Hangi siyasi partinin çalışmalarını destekliyorsunuz?	Adalet ve Kalkınma Partisi	1	2,9	9	26,5	11	32,4	0	0,0	8	23,5	5	14,7	0	0,0	0	0,0
	Cumhuriyet Halk Partisi	2	5,1	12	30,8	14	35,9	0	0,0	5	12,8	0	0,0	3	7,7	3	7,7
	Deva Partisi	1	16,7	2	33,3	1	16,7	0	0,0	1	16,7	0	0,0	0	0,0	1	16,7
	Halkların Demokratik Partisi	0	0,0	6	22,2	8	29,6	0	0,0	5	18,5	0	0,0	7	25,9	1	3,7
	İyi Parti	1	6,3	3	18,8	8	50,0	0	0,0	2	12,5	0	0,0	1	6,3	1	6,3
	Memleket Partisi	0	0,0	1	25,0	2	50,0	0	0,0	1	25,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
	Milliyetçi Hareket Partisi	0	0,0	2	16,7	5	41,7	0	0,0	3	25,0	0	0,0	2	16,7	0	0,0
	Saadet Partisi	0	0,0	2	100,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
	Türkiye İşçi Partisi	0	0,0	4	36,4	7	63,6	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
	Diğer	0	0,0	3	27,3	2	18,2	0	0,0	1	9,1	0	0,0	1	9,1	4	36,4

Analiz sonuçlarına göre; Adalet ve Kalkınma Partisi’ne oy verenlerin %32,4’ü, Cumhuriyet Halk Partisi’ne oy verenlerin %35,9’u, Halkların Demokratik Partisi’ne oy verenlerin %29,6’sı, İyi Parti’sine ye oy verenlerin %50’si, Memleket Partisi’ne oy verenlerin %50’si, Milliyetçi Hareket Partisi’ne oy verenlerin %41,7’si ve Türkiye İşçi Partisi’ne oy verenlerin %63,6’sı ideolojik sebeplerden dolayı oy verdiklerini ancak; Deva Partisi’ne oy verenlerin %33,3’ü ve Saadet Partisi’ne oy verenlerin %100’ü ekonomik vaatlerden dolayı oy verdiklerini belirtmiştir.

D. Lojistik Regresyon Analizi

Method = Backward Stepwise (Wald)

Çizelge 24 Bağımlı Değişken: Türkiye’de Yaşamaktan Memnun musunuz?

	Kod
Hayır	0
Evet	1

Yapılan lojistik regresyon analizinde Türkiye’de yaşamaktan memnun olan bireylere 1 değeri atanırken, memnun olmayan bireylere 0 değeri atanmıştır.

Çizelge 25 Model Katsayıları

		Chi-square	df	Sig.
Step 1	Step	227,149	72	0,000
	Block	227,149	72	0,000
	Model	227,149	72	0,000
Step 24 ^a	Step	-1,286	1	0,257
	Block	148,121	17	0,000
	Model	148,121	17	0,000

Yapılan lojistik regresyonu için kurulan model istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Step 1; $X^2=227,149$; $p<0,05$ ve Step 24; $X^2=148,121$; $p<0,05$).

Çizelge 26 Model Özeti

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	,000 ^a	0,725	1,000
24	79,028 ^d	0,569	0,785

-2LL ya da -2log olabilirlik (-2log likelihood) bir model uyumu indeksidir. En çok olabilirlik kestiriminin ne kadar iyi uyuma işaret ettiğine ilişkin temel ölçü, çoklu regresyondaki kareler toplamına benzeyen “olabilirlik değeridir (likelihood value)”. Lojistik regresyon, kestirilen model uyumunu olabilirlik değerinin -2 log’unu alarak ölçer. -2LL’nin alabileceği en küçük değer 0’dır ve mükemmel uyuma karşılık gelir. -2LL=0 olduğunda, olabilirlik=1’dir. Buna göre modelin -2 LL değeri mükemmel uyum düzeyine göre yüksek çıkmıştır.

Cox & Snell R^2 ve Nagelkerke R^2 değerleri, lojistik model tarafından açıklanan varyans miktarını gösterir ve 1.00 mükemmel model uyumunu ifade eder. Cox & Snell R^2 hiçbir zaman 1’e ulaşmaz ve bu nedenle yorumlanması çok kolay olmamaktadır. Bu nedenle Nagelkerke R^2 değeri hesaplanır. Nagelkerke R^2 katsayısı, aralığın 0-1 arasında değişmesini sağlamak adına Cox & Snell katsayısının

dönüşüme uğramış şeklindedir. Bu modelde Nagelkerke R² değeri 0,785'tir. Buna göre bağımsız değişkenler, incelenen bağımlı değişkendeki değişimin %78,5'ini açıklamaktadır ve bu oran oldukça düşüktür.

Çizelge 27 Bağımlı Değişkenlerin Etkisi

Observed		Predicted			
		Türkiye'de yaşamaktan memnun musunuz?		Percentage Correct	
		Hayır	Evet		
Step 1	Türkiye'de yaşamaktan memnun musunuz?	Hayır	115	0	100,0
		Evet	0	61	100,0
	Overall Percentage				100,0
Step 24	Türkiye'de yaşamaktan memnun musunuz?	Hayır	110	5	95,7
		Evet	10	51	83,6
	Overall Percentage				91,5

Çizelge 28 Bağımsız Değişkenlerin Etkisi

	Katsayı (B)	sh	Wald İstatistiği	sd	p	Risk Katsayısı
Hiç Laik değil	-2,244	1,385	2,627	1	0,105	0,106
Normal Ölçüde Laik	-3,326	1,280	6,756	1	0,009*	0,036
Çok Laik	-3,414	1,340	6,493	1	0,011*	0,033
Hiç Muhafazakar değil	1,112	1,154	0,929	1	0,335	3,041
Normal Ölçüde Muhafazakar	-0,529	0,833	0,402	1	0,526	0,589
Çok Muhafazakar	2,166	0,964	5,054	1	0,025*	8,727
Siyasetle ilgileniyorum	-4,363	1,288	11,470	1	0,001*	0,013
Siyasetle ilgilenmiyorum	-2,026	0,839	5,823	1	0,016*	0,132
Siyasi parti üyeliği var mı	4,275	1,741	6,029	1	0,014*	71,891
Adalet ve Kalkınma Partisi'nin çalışmalarını destekliyorum	5,780	1,336	18,709	1	0,000*	323,818
Desteklediği siyasi partinin çalışmalarını yetersiz bulduğu alanlar var	2,085	1,150	3,288	1	0,070	8,046
Desteklediği siyasi partinin çalışmalarını yetersiz bulduğu alanlar yok	4,517	1,449	9,725	1	0,002*	91,597
Başka ülkede yaşamak için göç etmeyi düşünürüm	-5,974	1,155	26,769	1	0,000*	0,003
Gençlerin en önemli sorunu Barınmadır	2,349	1,007	5,441	1	0,020*	10,474
Gençlerin en önemli sorunu Ekonomidir	2,514	0,948	7,039	1	0,008*	12,358
Gençlerin en önemli sorunu Eğitimdir	-2,805	0,962	8,503	1	0,004*	0,061
Gençlerin en önemli sorunu Sağlıktır	-3,639	1,186	9,420	1	0,002*	0,026
SABİT	3,349	1,886	3,151	1	0,076	28,462

Analiz işleminde ilgili değişkenlerin tamamı modele atılmış ve Forward Stepwise (Wald) metodu ile anlamlı etkiye sahip değişkenlerin olduğu model elde edilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre normal ölçüde layık olma, çok laik olma, çok muhafazakar olma, siyasetle ilgilenme ve siyasette ilgilenmeme durumu, siyasi parti üyeliğinin olma durumu, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin çalışmalarını destekleme

durumu, desteklediği siyasi partinin çalışmalarının yetersiz bulunduğu alanların olmaması, başka ülkede yaşamak için göç etmeyi düşünme durumu, gençlerin en önemli sorununun barınma, ekonomi, eğitim ve sağlık olma durumu için model anlamlı bulunmuştur. Katsayılar incelendiğinde normal ölçüde laik olmadaki bir birimlik artış Türkiye’de yaşamaktan memnun olma olasılığını 0,036 kat, çok laik olmadaki bir birimlik artış Türkiye’de yaşamaktan memnun olma olasılığını 0,033 kat, çok muhafazakar olmadaki bir birimlik artış Türkiye’de yaşamaktan memnun olma olasılığını 08,727 kat, siyasetle ilgilenme durumundaki bir birimlik artış Türkiye’de yaşamaktan memnun olma olasılığını 0,013 kat, siyasetle ilgilenmeme durumundaki bir birimlik artış Türkiye’de yaşamaktan memnun olma olasılığını 0,132 kat, siyasi parti üyeliğinin olma durumundaki bir birimlik artış Türkiye’de yaşamaktan memnun olma olasılığını 71,891 kat, Adalet ve Kalkınma Partisi’nin çalışmalarını destekleme durumundaki bir birimlik artış Türkiye’de yaşamaktan memnun olma olasılığını 323,818 kat, desteklediği siyasi partinin çalışmalarının yetersiz bulunduğu alanların olmamasındaki bir birimlik artış Türkiye’de yaşamaktan memnun olma olasılığını 91,597 kat, başka ülkede yaşamak için göç etmeyi düşünme durumundaki bir birimlik artış Türkiye’de yaşamaktan memnun olma olasılığını 0,003 kat, gençlerin en önemli sorununun barınma olmasındaki bir birimlik artış Türkiye’de yaşamaktan memnun olma olasılığını 10,474 kat, gençlerin en önemli sorununun ekonomi olmasındaki bir birimlik artış Türkiye’de yaşamaktan memnun olma olasılığını 12,358 kat, gençlerin en önemli sorununun eğitim olmasındaki bir birimlik artış Türkiye’de yaşamaktan memnun olma olasılığını 0,061 kat ve gençlerin en önemli sorununun sağlık olmasındaki bir birimlik artış Türkiye’de yaşamaktan memnun olma olasılığını 0,026 kat artırmaktadır.

V. SONUÇ VE TARTIŞMA

Son yıllarda hem Dünya’da hem de Türkiye’de kuşak kavramı popüler bir konu haline gelmiştir. Genç kuşaklar günümüz yıllarına daha yakın olduğundan dolayı daha fazla incelemeye alınan, hakkında çalışmalar yapılan kuşaklardır. Benim de günümüz genç kuşaklar üzerinde araştırma yapma isteğim, siyasi yönelimlerini, siyasete olan ilgileri ve beklentilerini sosyolojik bir araştırma kapsamında çalışmaya dökmek ve verilere dayandırmaktır. Zira gençlerin toplumsal hayattaki rolleri, tercihleri, yaşam tarzları ve siyasetten beklentileri, ülke geleceği için yol haritası değerindedir.

Kuşak kavramı tarihine baktığımızda ilk olarak Auguste Comte’un çalışmalarını görmekteyiz. Comte kuşakların sosyal olaylarda ki bilgi aktarımlarını takip etmiş ve bu bilgilerin kuşaktan kuşağa aktarılmasına önem vermiştir. Comte, sosyal ilerlemeyi kuşaklar arasında yaşanan bilgi aktarımına bağlamıştır. Kuşak konusunda çalışmaları bulunan bir diğer önemli isim ise Karl Mannheim’dir. Mannheim’in kuşak tanımı; “belirli bir zaman diliminde önemli tarihsel olayları yaşamış belirli bir yaştaki insanların oluşturduğu bir grup” olarak tanımlamaktadır”. (Mannheim, 1952.aktaran, Bayramoğlu, 2018: 15). Kültürel aktarıma önem veren Mannheim, kuşakları ortak zaman diliminde doğan ve ortak kültüre sahip insanlar grubu olarak belirtmiştir.

Türk Dil Kurumunun yapmış olduğu kuşak tanımında da Mannheim belirttiği üzere ortak yaşam ve ortak yaş grubu kavramları belirtilmiştir. 2022 yılında Türk Dil Kurumu’nun (TDK) yapmış kuşak tanımı “Yaklaşık olarak aynı yıllarda doğmuş, aynı çağın şartlarını, dolayısıyla birbirine benzer sıkıntıları, kaderleri paylaşmış, benzer ödevlerle yükümlü olmuş kişilerin topluluğu” şeklindedir.

Çalışmamın ilk bölümlerinde de bahsettiğim gibi kuşak konusu sosyolojik bir gerçekliktir. Kuşakların gençlik tipolojileri her ülkede yerel özelliklere sahip olsa da kuşak kavramı evrensel ve sosyolojik tabandadır. Türkiye geneline bakıldığında genç nüfus oranının yüksek olmasından, teknolojinin gelişmesi ile insan yaşamının uzamasından dolayı kuşakların birlikte yaşama alanları artmaktadır. Bugün

Türkiye’de altı kuşak bir arada yaşamaktadır. Kuşaklar doğum yıllarına göre; Sessiz Kuşak(1925-1945), Bebek Patlaması(1945-1965), X Kuşağı(1965-1979), Y Kuşağı(1980-1995), Z Kuşağı(1996-2004), (alt grup K Kuşağı(1995-2002)), Alfa Kuşağı(2010 ve sonrası) şeklindedir. Kuşakların doğum yıllarında literatürlere göre değişiklikler görülmüş fakat çoğunluk olarak geçerli olan doğum yılları incelenmiştir. Çalışmamda Z kuşağı için 1996-2004 yılları arası baz alınmıştır.

Yaşadığımız döneme yakın olan genç kuşaklar modernleşme ve teknolojik gelişime daha hızlı ayak uydurabilen kuşak özelliklerine sahiptirler. Bu kapsamda çalışmamın odak noktasına Z kuşağını almış bulunmaktayım. Z kuşağı bugün Türkiye nüfusunun %30,7’sini kapsamaktadır. (TÜİK,2022). Bu oran Avrupa Bölgesi’nde en yüksek genç nüfus oranıdır. Gelişmekte olan ülkeler kategorisinde bulunan Türkiye için bu önemli bir avantajdır. Bu yüzden gençlerin ülkeleri hakkında ki yorumları, beklentileri ve umutları incelenmesi gereken önemli bir toplumsal meseledir. Literatür taramalarında ne yazık ki gençlerin ülke hakkında ki beklentileri, siyasete olan ilgileri ve siyasi katılımlarına dair bilimsel çalışma sayısı bir elin parmaklarını geçmemektedir. Bu yüzden yapmış olduğum çalışmanın literatürdeki boşluğu az da olsa kapatmasını ve diğer çalışmalara yol olmasını umut ediyorum.

Yapmış olduğum çalışma Z kuşağının siyasi partilere yaklaşımını temel almıştır. Yaşadığım şehir olan Mardin ili Artuklu ilçesi araştırmamın evrenini oluşturmaktadır. 18-26 yaş arası 184 kişi üzerinde survey (anket) çalışması yapılmıştır. Çalışmamda tümevarım yaklaşımı benimsenmiştir. Bu kapsamda katılımcıların özel cevapları genel görüşe göre aktarılmıştır. Katılımcılar arasında ne yazık ki cinsiyet eşitliliği sağlanamamıştır. Kadın katılımcı oranı 114 kişi, çalışmada ki oranı %62,6 oranındadır. Erkek katılımcı sayısı 68 kişi, çalışmada ki oranı %37,4 dür. Kadın katılımcıların fazla olmasının nedeni saha gözlemlerime göre gündelik hayat sosyolojisinde daha aktif olmalarındandır. Çalışmada ki survey hedefim 200 kişi olmasına rağmen, survey sorularının siyasi olduğu gerekçesiyle bu hedef maalesef ki tamamlanamamıştır. Bu görüş hipotez 7 kapsamındaki “Gençler, Türkiye’deki sorunların kısa vadede çözüleceğine inanmadıkları için apolitik olmayı tercih ediyorlar.” görüşünü desteklemektedir.

Survey çalışması 30 soru ve iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcıların demografik bilgileri sorulmuştur. İkinci bölümde ise siyasi partilere

bakış açıları incelenmiştir. Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında %86,3'ü Yüksekokul/Üniversite öğrencileridir. Yaşadıkları yer sorusuna katılımcıların %48,9 kendi evim cevabını vermiştir. Bu oran çalışmaya katılan bireylerin çoğunluğunun yerel halktan olduğunu göstermektedir.

Hipotez 1'e göre "Gençlerin en önemli sorunu gelecek kaygısıdır." . Çalışmadaki sonuçlara bakıldığında, katılımcıların % 78,0 bu soruya ekonomi cevabını vermiştir. Hipotezde belirtilen gelecek kaygısı ise %74,2 oranıyla ikinci sıradadır. Günümüz konjonktürüne bakıldığında enflasyon oranı, yaşamsal pahalılıklar, okul harcamaları, gıda ve hayat pahalılığı gençler için problem haline gelmiştir. Hipotez 4 de belirtilen "Gençler için Türkiye'deki en büyük sorun ekonomiden ziyade Ortadoğu'da Türkiye'ye göçtür" çalışma incelendiğinde gençler için çözülmesi gereken en acil konu yine ekonomi olmuştur. Katılımcıların %48,4 ekonomi cevabını vermiştir. İkinci sırada ise %17,0 oranıyla "Ortadoğu'dan Türkiye'ye göç" cevabı verilmiştir.

Hipotez 2'de belirtilen "Gençler başka ülkeye göç etmeyi düşünmektedir." Tezi survey çalışmasında da doğrulanmıştır. Katılımcıların %65,9'u "Başka ülkede yaşamak için göç etmeyi düşünür müsünüz?" sorusuna evet cevabını vermiştir. Bu oran Türkiye için kaygı verici düzeydedir. Gençlerin göç etme isteğinin altında saha gözlemlerine dayanarak belirtmek isterim ki eğitimde kalite isteği, gelecek kaygısı, ekonomik zorluklar ve geçim sıkıntısı ve refah yaşam isteği yatmaktadır. Gençlerin göç etme isteği konusunda mutlak ve kalıcı çözümler üretilmelidir.

Gençlerin Türkiye'ye yönelik yaklaşımları incelendiğinde kaygı verici sonuca ulaşılmıştır. Hipotez 3 kapsamında "Gençler Türkiye'de yaşamaktan memnun değildir." Tezi doğrulanmıştır. Türkiye'de yaşamaktan memnun musunuz? Sorusuna katılımcıların %63,7'si hayır cevabını vermiştir. Bu sonuç bölgenin merkez ilçe olmasına rağmen yetersiz kalındığı noktaları göstermektedir. Hem il bazlı hem ülke bazlı düşünüldüğünde gençlerin kendi ülkelerinde yaşamaktan memnun olmaması kaygı vericidir.

Max Weber' in iktidar ve otorite kavramları siyaset sosyolojisi için önemli kaynaklardır. Weber'in geliştirmiş olduğu lider ve otorite tanımları bugün dünya iktidarlar üzerinden de değerlendirilmesi yapılabilir unsurlardır. Weber için iktidar "insanları itaat etmeye ve arzu etmedikleri şeyleri yapmaya zorlayabilme olarak

tanımlamaktadır.”(Bozkurt, 2013: 214). İktidarın toplumun davranışlarını kontrol eden toplumsal ve sosyolojik bir ilişki olduğunu belirtmektedir. Weber’in karizmatik lider tanımında bir kişiye olan inanç, umut, kurtarılma isteği ve kahramanlık gibi duygular barındırmaktadır. Ortak din üzerinden de karizmatik lider otoritesi sağlanabilmektedir. Liderin olağanüstü güçlerinin olduğuna dair bir teslimiyet bulundurulmaktadır. Bireyler lidere olan bağlılığını her sözünü doğru kabul ederek ve inanarak itaat etme olarak göstermektedirler. Günümüzde karizmatik lider kavramı siyasette popülerliği olan bir konu haline gelmiştir. Her parti liderinin seçmenleri tarafından karizmatik lider olarak kabul edildiği görülmektedir. Bu doğrultuda Hipotez 5 te belirtilen: “Gençler, siyasi liderlerin dini tutumlarına önem vermiyor.” Tezi doğrulanmış bulunmaktadır. Katılımcılara sorulan “Siyasi parti liderinde aradığınız en önemli özellik nedir?” sorusuna, katılımcıların %66,5’i güvenilir olması cevabını vermiştir. Şıklar arasında bulunan karizmatik lider görüşü ise %17,0 oranında cevap vermiştir. Katılımcıların siyasi liderlerde aradığı özellik liderin kurtarıcı özelliğinden çok güvenilir ve ileri görüşlü olması gibi rasyonel özellikler aranmaktadır.

19.yy’da ortaya çıkan modernizm kavramı bugün çağa uyum sağlayarak yaşama anlamında kullanılmaktadır. Modern yaşam, modern insan gibi farklı kavramlarda gündelik hayatımızda yer almaktadır. Modern görüş bugün dindarlık, milliyetçilik, ulusalcılık ve buna benzer siyasi yaklaşımlar gibi bir siyasi görüş haline gelmiştir. Bu yaklaşımla birlikte gerçekleştirilen Hipotez 6 “Gençler dindarlık, milliyetçilik vb. hususlarla kendilerini tanımlamıyorlar. Gençler kendilerini modern olarak tanımlıyorlar.” Hipotezi doğrulanmıştır. Katılımcıların “Kendinizi nasıl tanımlarsınız? Sorusuna %57,1’i modern cevabını vermişlerdir. Aynı zamanda %62,6’sı normal ölçüde dindar, %48,9’u ise normal ölçüde milliyetçi cevabını vermişlerdir.

Çalışma evreni olan Mardin Artuklu ilçesinde öğrenci ve memur nüfus oranı fazladır. Bu noktada genç nüfus oranı da kenti canlı tutan önemli yerleşimciler haline getirmektedir. Yukarıda da belirttiğim gibi katılımcıların %48,9’u “yaşadığınız yerin durumu” sorusuna kendi evim cevabını vermiştir. Verilen cevaplara binaen Hipotez 8 “Gençler kendilerini en çok evde güvende hissediyor” doğrulanmıştır. Katılımcılara sorulan “kendinizi en özgür nerede hissediyorsunuz” sorusuna %80,8’i evde cevabını vermiştir. Habermas’ın kamusal alan ve özel alan ayrımı kuramı bu perspektifte

bakıldığında; bireyin devlet organlarına ait toplumsal alanlarda (kamu) özgür olmadığı savı doğrulanmıştır. Şahşi yaşam alanı olan ev ise özel alan kabul edilmekte ve birey kendini bu alanda daha güvende ve özgür hissetmektedir.

Mardin ilinde birçok etnik kimlik bir arada yaşamaktadır. Kürt, Arap, Türk nüfusu çoğunluk orandadır. Bölgede Kürt nüfusu diğer etnik kimliklere göre daha fazla orandadır. Bu doğrultuda hem geçmişte hem de günümüze yakın Türkiye seçimlerinde ortak etnik kimliğe sahip olan siyasi partiler daha fazla oy oranına sahip olmuşlardır. Genellikle seçim tahminleri de bu ortak etnik kimlik üzerinden tahmin edilmektedir. Fakat yapmış olduğum çalışmada gençlerin siyasi partilere bakış açısında etnik kimlik ana unsur olmaktan çıkmış görünmektedir. “Desteklediğiniz siyasi partiye oy vermenizin ana sebebi nedir?” sorusuna, katılımcıların %28,6’sı ideolojik neden cevabını vermişlerdir. İkinci ana sebep ise %25,3 ile ekonomik vaatler olmuştur. Hipotez 9 da geçen “Gençlerin destekledikleri partiye oy vermesinin ana nedeni etnik kimliklerinden kaynaklanmaktadır.” Etnik kimlik unsuru gençler için dördüncü sırada %10,4 oranında cevaplanmıştır. Bu cevaplar günümüz siyaset sosyolojisinde kimlik üzerinden siyaset anlayışının giderek değer kaybettiğini de göstermektedir. Z kuşağının modern yaşamı savunan, yenilikçi düşüncelere açık, evlilik öncesi ilişkileri destekleyen, dünya vatandaşı olmayı savunan, dini inançların uç noktalarda yaşanmasına da karşı olmaları gibi gençlik tipolojileri bu doğrultuda doğrulanmıştır.

Geçmiş dönemlerde gençlerin siyasi parti yönelimlere karşı yapılmış çalışmalarda (ki bu çalışmaların azlığı konusunda yukarıda bilgilendirme yapılmıştır.) gençlerin siyasi parti oranları incelenmiştir. Örneğin 2007 yılında 16-29 yaşları arasında, 12 ilde gerçekleştirilen “Kentsel Gençlik Araştırması’nın” sonuçlarına göre, gençlerin sadece % 9 u siyasetle çok yakından ilgilendiğini ifade etmiştir. (Boyraz, 2010: 42-46.aktaran Erikli, 2019: 91). Bugün yapmış olduğum çalışmada gençlerin siyasete olan ilgisinin arttığını görmekteyiz. Her ne kadar ilçe bazlı bir çalışma olsa da Z kuşağının tipolojisi üzerinden bu yorumu yapmak şahsımca yanlış olmaz. Çalışmada sorulan “siyasetle ilgileniyor musunuz? Sorusuna katılımcıların % 27,5’i evet ilgileniyorum cevabını vermişlerdir. %29,7’si ise Bazen ilgileniyorum cevabını vermişlerdir. Bu paralelde Hipotez 10: “Gençlerin siyasete olan ilgisi geçmiş dönemlere göre artmıştır.” Doğrulanmıştır.

VI. KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- BOZKURT, V. (2013). **Değişen Dünyada Sosyoloji**, Bursa, Ekin Yayınları.
- BUĞRA, A. (2021). **Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye’de Sosyal Politik**, İstanbul, İletişim Yayınları.
- CANDAN, K. SOLAK, M. ve BİLGİN, M. (2020). **Dünya’da Seçim Sistemleri**, T.B.M.M Araştırma Hizmetleri Başkanlığı Yayınları, 1. Baskı.
- ÇATLI ÖZEN, G. ve DURAN, A. (Ed.). (2021). **Z Kuşağı Teorik ve Uygulamalı Bir Araştırma**, Akademisyen Kitabevi, Ankara.
- DOĞAN, İ. (2012). **Sosyoloji Kavramlar ve Sorunlar**, Ankara, Pegem Akademi Yayınları.
- DUMAN, M. Z. (2019). **Kuşak Çatışması-X ve Z kuşağı üzerine Sosyolojik Bir Çalışma**, Ankara, Nobel Kitap.
- ERKAL, M. E. BALOĞLU, B. ve BALOĞLU, F. (1997). **Ansiklopedik Sosyoloji Sözlüğü**, İstanbul, Der Yayınları.
- GİDDENS, A. (2012). **Sosyoloji**, Çev. C. Güzel, İstanbul, Kırmızı Yayınları.
- GÜVENÇ, B. (2010). **İnsan ve Kültür**, İstanbul, Boyut Yayınları.
- GÜVENÇ, B. (2010). **Türk Kimliği Kültür Tarihinin Kaynakları**, İstanbul, Boyut Yayınları.
- HALDUN, İ. (t.y.). **Mukaddime**, Çev. T. Dursun, Onur Yayınları.
- HOBSBAWM, E. J. (2020). **Milletler ve Milliyetçilik**, Çev. O. Akınhay, İstanbul, Ayrıntı Yayınları.
- KIŞLALI, A. T. (2003). **Siyaset Bilimi**, Ankara, İmge Yayın Evi.
- KURAN, E. (2020). **Telgraftan Tablete Türkiye’nin 5 Kuşağına Bakış**, Evrim İstanbul, Destek Yayınları.

- KÜÇÜKŞABANOĞLU, Z. (2021). **Z'nin Siyaseti**, İstanbul, Motto Yayınları.
- MARX, K. ve ENGELS, F. (2013). **Komünist Manifesto**, Çev, C. Üster ve N. Deriş, İstanbul, Can Yayınları.
- MERİÇ, C. (2012). **Saint Simon İlk Sosyolog, İlk Sosyalist**, İstanbul, İletişim Yayınları.
- ÖZBEK, M. (2012). **Popüler Kültür ve Orhan Gencebay Arabeski**, İstanbul, İletişim Yayınları.
- ROUSSEAU, J. J. (2012). **Toplum Sözleşmesi ya da Siyaset Hukuku İlkeleri**, Çev. İ. Yerguz, İstanbul, Say Yayınları.
- STİLLMAN, D. Ve STİLLMAN, J. (2019). **İşte Z Kuşağı**, Çev. D. Kayıhan ve F.Erduran, İstanbul, İku Yayınevi.
- TEZCAN, M. (2016). **Kuşaklar Çatışması Kuşaklararası İlişkiler Eğitimi ve Sosyolojisi**, Ankara, Anı Yayıncılık.
- YILMAZ, B. (2019). **Türkiye’de Kuşakların Siyasal Dönüşümleri**, Bursa, Ekin Yayınevi.

MAKALELER

- AKÇA, G. (2005). “Postmodernite ve Ulus Devlet”, **Sosyal Bilimler Dergisi**, cilt 7, sayı 2, ss.245-271.
- ATİK, Ö. F. (2020). “Mardinli Yerel Tarihçi Abdüsselam Efendi ve Ümmü’l İber Adlı Eseri”, **International Journal of Mardin Studies**, cilt 1, sayı 1, ss.111-121.
- AY, H. ve UÇAR, Ö. (2015). “Devletin Gelişim Süreci”, **Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi**, cilt 16, sayı 2, ss.195-206.
- AYDIN, K. (2018). “Max Weber, Eşitsizlik ve Toplumsal Tabakalaşma”, **Journal of Economy Culture and Society**, sayı 57, ss.245-267.
- BAYRAMOĞLU, G. (2018). “X ve Y Kuşağının Liderlik Davranışı Açısından Karşılaştırılması”, **Ege Akademik Bakış Dergisi**, cilt 18, sayı 18, ss.15-30.
- BİLKE, E. (2022). “Fransız İhtilali Sırasında Kıta Avrupa’sındaki Eşitlik Anlayışı ve Tarihi Arka Planı”, **Kırıkkale Hukuk Mecmuası**, cilt 2, sayı 2, ss.543-575.

- GÖZLER, K. (2001). "Devletin Bir Unsuru Olarak Millet Kavramı", **Türkiye Günlüğü Dergisi**, sayı 64, ss.108-123.
- GÜVEYİ, Ü. (20018). "Türkiye'de Seçme ve Seçilme Hakkı Boyutunda Yaşanan Demokratikleşme Sürecinin Kısa Tarihçesi ve Bu Süreçte Kadim Türk Kültürünün Rolü" **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, sayı 137, ss.38-65.
- KAYA, K. (2020). "Dijital Nesil K kuşağı", **Harran Üniversitesi İİBF Dergisi**, cilt 4, sayı 26, ss.34-54.
- KAYA, M. (2012). "Klasik Sosyolojik Perspektifte Modernleşme Tartışmaları", **Birey ve Toplum Dergisi Güz**, cilt 2, sayı 4, ss.111-132.
- KIRIK, A. M. ve KÖYÜSTÜN, S. (2018). "Z Kuşağı Konusunda Yapılmış Tezlerin İçerik Analizi Yöntemiyle İncelenmesi", **Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi**, cilt 6, sayı 2, ss.1497-1518.
- OLGUN, K. (2011). "Türkiye'de Cumhuriyetin İlanından Sonra 1950'ye Genel Seçim Uygulamaları", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, cilt 27, sayı 79, ss. 1-36.
- ŞİŞMAN, Y. (2017). "Türkiye'de Sosyal Politikanın Dünü, Bugünü: Hayırseverliğin Kurumsallaşması Mı? Gelişim Mi?", **Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi**, cilt 4, sayı 2, ss.22.
- TAN, M. ÇİÇEK, Y. ve KOÇAR, H. (2015). "Siyasi Partiler ve Türkiye'de Parti İçi Demokrasi Sorununa İlişkin Çözüm Önerileri", **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, cilt 5, sayı 2, ss.347-366.
- TARHAN, A. B. (2012). "Türkiye'de Post-Modernizm ve Siyasal Değişim", **Uşak Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi**, cilt 4, sayı 2, ss.11-20.
- TÜRKBİLİĞ, H. B. (2021). "Türkiye'de Ulus Devlet Formasyonunun Ortaya Çıkış Sürecini Habitus Kavramı Üzerinden Okumak", **Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi**, sayı 57, ss.201-225.
- YILDIRIM, E. (2016). "Millet ve Milliyetçiliğe Dair Kavramlar ve Sınıflandırılmaların Ötesinde: Yeni Bir Model Önerisi", **Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi**, cilt 12, sayı 28, ss.123-141.

TEZLER

- SARI, E. (2007). "Kültür, Kimlik, Politika Mardin' de Kültürlerarasılık", (Yayımlanmamış doktora tezi), Ankara Üniversitesi.

ÖZCOŞAR, İ. (2006). “19.yy. da Mardin Süryanileri”, (Yayımlanmamış doktora tezi), Erciyes Üniversitesi.

GÜZEL, M. (2021). “Medyadaki Teknolojik Gelişmelerin Z ve Alfa Kuşakları Üzerindeki Yansımalarının Aile İçi İlişkiler Bağlamında Analizi”, (Yayımlanmamış doktora tezi), İstanbul Üniversitesi.

ATEŞ, Y. (2010). “Sosyal Tabakalaşma ve Siyaset İlişkisi (Türkiye Örneği)”, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Gaziosmanpaşa Üniversitesi.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

URL-1 “Genel Faaliyette Olan Siyasi Partiler”, <https://www.yargitaycb.gov.tr/kategori/108/faaliyette-olan-siyasi-partiler>, (Erişim Tarihi: 20 Kasım 2022.)

URL-2 “Kuşak nedir?”, <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 7 Temmuz 2022.)

URL-3 “Kültür Nedir?”, <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 7 Temmuz 2022.)

URL-4 “Türkiye Genelinde 116 Aktif Siyasi Parti Var”, <https://www.icisleri.gov.tr/turkiye-genelinde-116-aktif-siyasi-parti-var>, (Erişim Tarihi: 20 Kasım 2022.)

URL-5 Mardin İlçeler Nüfusu”, <http://www.mardin.gov.tr/ilcelerimiz>, (Erişim Tarihi: 5 Ocak 2022.)

URL-6 “Türkiye İller Haritası”, <https://www.milliyet.com.tr/egitim/haritalar/mardin-haritasi-mardin-ilceleri-nelerdir-mardin-ilinin-nufusu-kactir-kac-ilcesi-vardir-6311201>, (Erişim Tarihi: 5 Eylül 2022.)

URL-7 “Mardin İli İlçeler Haritası”, <https://www.milliyet.com.tr/egitim/haritalar/mardin-haritasi-mardin-ilceleri-nelerdir-mardin-ilinin-nufusu-kactir-kac-ilcesi-vardir-6311201>, (Erişim Tarihi: 5 Eylül 2022.)

- URL-8 “Mardin Yenişehir”,
<https://www.facebook.com/mardintv/photos/a.709733089474720/93869023912336/?type=3>, (Erişim Tarihi: 5 Eylül 2022.)
- URL-9 “Siyasi Parti Genel Bilgileri”,
<https://www.yargitaycb.gov.tr/kategori/109/siyasi-parti-genel-bilgileri>,
(Erişim Tarihi: 3 Aralık 2022.)
- URL-10 “Deyrulzafaran Manastırı”,
https://www.google.com/search?q=deyruzafaran&sxsrf=APwXEddjfm7pgYZYLAQX0cMvs9z6ctD99Q:1681592416495&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjXIZH146z-AhUZRfEDHfE5BkUQ_AUoAXoECAIQAw&biw=1366&bih=625&dpr=1#imgrc=k7fFYLLaKijPJM, (Erişim Tarihi: 6 Temmuz 2022.)
- URL-11 “Dikkat; Alfa Kuşağı Geliyor”, <https://egitimkolektifi.com/dikkat-alfa-kusagi-geliyor/>, (Erişim Tarihi: 10 Eylül 2022.)
- URL-12 “Dünyada Yaygın Seçim Sistemleri”,
https://www5.tbmm.gov.tr/yayinlar/2021/Dunyada_Secim_Sistemleri.pdf,
(Erişim Tarihi: 5 Kasım 2022.)
- URL-13 “Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları”,
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2019-33705>, (Erişim Tarihi: 15 Ekim 2022.)
- URL-14 “Sadaka Nedir?”, <https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/Bakara-suresi/268/261-ayet-tefsiri#:~:text=Sadaka%20ibadet%20maksad%C4%B1yla%20verilen%20para,Tasadduk%20da%20bu%20ibadeti%20yapmakt%C4%B1r>, (Erişim Tarihi: 3 Aralık 2022.)
- URL-15 “Mardin Taşı”, <https://mardin.ktb.gov.tr/TR-311926/mardin-tasi.html>,
(Erişim Tarihi: 5 Eylül 2022.)

URL-16 “ İŖte Dünyayı DeęiŖtirecek KuŖak: K KuŖaęı”,
<https://egitimkolektifi.com/iste-dunyayi-degistirecek-kusak-k-kusagi/>, (EriŖim
Tarihi: 20 Ağustos 2022.)

URL-17 “Türkiye’de Din”,
https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye%27de_din, (EriŖim Tarihi: 3 Aralık
2022.)

EKLER

Ek-1: Anket Çalışması Soruları

Z KUŞAĞININ SİYASİ PARTİLERE YAKLAŞIMI: MARDİN-ARTUKLU ÖRNEĞİ

ARAŞTIRMA ANKETİ

Değerli Katılımcı,

Anket formundaki bilgiler Doç. Dr. Gökçen Çatlı danışmanlığında gerçekleştirilen Yüksek Lisans tezimde kullanılacaktır. Anket soruları genel olarak değerlendirileceği için isim bilgileri istenmemektedir. Anketin amacı gençlerin siyasi tercihlerini anlamak ve yorumlamaktır. Gönüllülüğe dayalı ve bilgilendirilmiş rıza ile vereceğiniz cevaplar, bilime ışık tutacağından oldukça önemlidir. Anket sorularını cevapladığınız için teşekkür ederiz.

Berivan COŞKUN İstanbul Aydın Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi

BÖLÜM I

1. Cinsiyet?

Kadın Erkek Diğer

2. Kaç yaşındasınız?

18-20 21-23 24-26

3. Eğitim durumunuz nedir? (Mezun olunan veya halen eğitim alınmakta olan derece)

Okuma yazma bilmiyor Okula gitmedi ve okuryazar İlkokul

Ortaokul Lise Yüksekokul/Üniversite

Yüksek lisans/Doktora

4. Doğum yeriniz?

Köy Kasaba Kent Metropol

5. Medeni durumunuz?

Bekar Evli Boşanmış

6. Kaç çocuğunuz var?

Çocuğum yok 1 2 3 4 ve üstü

7. Hanenizde kendiniz dâhil kaç kişi barınıyor?

1 2 3 4 5 6 ve üstü

8. Yaşadığınız yerin durumu nedir?

Kira Lojman Kendi evim Yurt Yakınımın evi
 Diğer.....

9. Göç ettiyseniz hangi sebeplerle göç ettiniz? (Birden fazla şık seçebilirsiniz)

Göç etmedim Sosyal ve kültürel Ekonomik Evlilik
 İş Eğitim Doğal afet Savaş Terör Siyasi
 Diğer

10. Çalışıyorsanız mesleğinizi hangi sektörde yerine getiriyorsunuz?

İşsiz iş aramıyor İşsiz iş arıyor Öğrenci Kamu
 Özel sektör Serbest

11. Kendiniz nasıl tanımlarsınız (Her tanım için belirtiniz)

Tanım	Çok	Normal ölçüde	Az	Hiç
Dindar				
Milliyetçi				
Laik				
Ulusalçı				
Modern				
Gelenekselci				
Dünya vatandaşı				
Diğer (belirtiniz)				

II.Bölüm

12. Siyasetle ilgileniyor musunuz?

() İlgileniyorum () İlgilenmiyorum () Bazen ilgileniyorum

13. Siyasi parti üyeliğiniz var mı ?

() Evet () Hayır

14.Siyasi partilerin çalışmalarını takip ediyor musunuz ?

() Evet, takip ediyorum () Hayır, takip etmiyorum ()
Diğer.....

15. Yaşadığınız bölgedeki siyasi çalışmaları yeterli buluyor musunuz?

() Evet, yeterli buluyorum () Hayır, yeterli bulmuyorum () Diğer

16. Hangi siyasi partinin çalışmalarını destekliyorsunuz?(Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz.)

- Hiçbiri
- Adalet ve Kalkınma Partisi
- Cumhuriyet Halk Partisi
- Deva Parti
- Halkların Demokratik Partisi
- İyi Parti
- Memleket Partisi
- Milliyetçi Hareket Partisi
- Saadet Partisi
- Türkiye İşçi Partisi
- Diğerbelirtiniz

17.Siyasi parti liderinde aradığınız en önemli özellik nedir? (birden fazla şık seçebilirsiniz)

- Karizmatik Güvenilir Dini inançlı olması Milliyetçi olması
- Milli değerlere sahip olması Laik olması Devrimci olması
- İleri görüşlülüğü Tüm siyasi görüşlere saygılı olması
- Diğer.....

18.Desteklediğiniz partiye oy vermenizin ana sebebi nedir?

- Aile baskısı Ekonomik vaatler İdeolojik Çevre baskısı
- Liderinden dolayı Din Etnik Kimlik Diğer.....

19. Siyasi partilerin en çok hangi alanda çalışma yapmasını isterdiniz? Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz.

- Eğitim Sanat Sağlık Ekonomi Güvenlik
 Hizmet Cinsiyet eşitliği Din Adalet/İnsan Hakları
Diğer:

20. Desteklediğiniz siyasi partiyi aileniz de destekliyor mu?

- Evet, destekliyor Hayır, desteklemiyor Diğer.....

21. Desteklediğiniz siyasi partinin hangi alanlardaki çalışmalarını beğeniyorsunuz? (Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz.)

- Eğitim Sanat Sağlık Güvenlik Din
 Göç Kadın Kolları Diğer.....belirtiniz.

22. Desteklediğiniz siyasi partinin çalışmalarını yetersiz bulduğunuz alanlar var mıdır?

- Evet, var Hayır, yok İlgilenmiyorum

23. Desteklediğiniz siyasi partinin hangi alandaki çalışmalarını yetersiz buluyorsunuz?

- Eğitim Sanat Sağlık Güvenlik Ekonomi
 Din Göç Kadın destek çalışmaları
 diğer.....belirtiniz.

24. Türkiye’de ele alınıp çözülmesi gereken en acil konu sizce nedir?

- Terör Güvenlik Ortadoğu’dan Türkiye’ye göç Türkiye’den dışı göç
 Ekonomi Kadın cinayetleri Sağlık Eğitim
 Diğer.....

25. Türkiye’de yaşamaktan memnun musunuz?

- Evet Hayır Diğer.....

26. Başka ülkede yaşamak için göç etmeyi düşünür müsünüz?

Evet Hayır Diğer.....

27.Gençlerin en önemli sorunu sizce nedir?

Barınma Ekonomi Eğitim Sağlık Kariyer

Gelecek kaygısı

Diğer.....

28. Bir gününüzün kaç saatini internet ve teknolojik araçlara ayırıyorsunuz?

0-1 1-2 2-3 3-4 5-6

6 ve üstü

29. En Sık kullandığınız haber kaynağınız aşağıdakilerden hangisidir?

Gazete Televizyon Twitter İnstagram Facebook

30. Kendinizi en iyi nerede özgür hissediyorsunuz? (Birden fazla şık seçebilirsiniz)

Evde Okulda İşte Kamu kurumunda Diğer:

Ek-3: Etik Kurul Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 20.06.2022-54037

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : E-88083623-020-54037
Konu : Etik Onayı Hk.

20.06.2022

Sayın BERİVAN COŞKUN

Tez çalışmanızda kullanmak üzere yapmayı talep ettiğiniz anketiniz İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 09.06.2022 tarihli ve 2022/10 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur. Bilgilerinize rica ederim.

Dr.Öğr.Üyesi Alper FİDAN
Müdür Yardımcısı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : BS94BT7JS2 Pin Kodu : 54362

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/istanbul-aydin-universitesi-ebys?>

Adres : Beşyol Mah. İnönü Cad. No:38 Sefaköy , 34295 Küçükçekmece / İSTANBUL

Telefon : 444 1 428

Web : <http://www.aydin.edu.tr/>

Keş Adresi : iau.yazisleri@iau.hso3.kep.tr

Bilgi için : Hicran DEMİR
Unvanı : Yazı İşleri Uzmanı

Ek-3: Araştırma Bütçesi (2020-2023)

GİDER KALEMİ	AÇIKLAMA	TUTAR (TL.)
KAYNAK YAYIN GİDERLERİ TOPLAMI		650 TL
1.KİTAPLAR		ORTALAMA 500 TL
2.DERGİ VE MAKALELER		150 TL
KIRTASIYE GİDERLERİ		450 TL
3.CİLTLEME		70 TL
4.FOTOKOPİ		380 TL
KONAKLAMA VE ULAŞIM		
5. KONAKLAMA	Mardin'de ikamet etmemden dolayı konaklamaya ücret harcanmamıştır.	
6.ULAŞIM	Alan araştırması olan Artuklu ilçesinde ikamet etmemden dolayı özel araçla saha inilmiştir.	
ÖNGÖRÜLMEMİŞ DİĞER HARCAMALAR		1800 TL
TOPLAM		2900 TL

Ek-4: Araştırma Takvimi 2020-2023

Faaliyet	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
KONU SEÇİMİ	■											
LİTERATÜR TARAMASI		■	■									
KONU YA ODAKLAN MA			■	■								
ARAŞTIRIL AC AK GR UP					■							
YÖNTEM SEÇİMİ					■							
ALAN ÇALIŞMASI									■	■	■	■
VERİ GİRİŞİ											■	
VERİ ANALİZİ											■	■
RAPORUN YAZIMI												■
HARMANL AMA	■	■										
SON OKUMA	■	■										
DİZİN		■										
JÜRİ OKUMASI			■									
SON DÜZENLE ME			■									
CİLTLEME			■									

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Berivan COŞKUN

ÖĞRENİM DURUMU:

- Lisans** : 2017, İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü
- Yüksek Lisans:** 2023, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Sosyoloji

MESLEKİ DENEYİM: 2018-2019 Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu, Sosyolog

TEZDEN TÜRETİLEN YAYINLAR, SUNUMLAR VE PATENTLER:

“Uluslararası Eğitim ve Tarih Araştırmaları Dergisi” (Eta Journal), 5.yıl 2. Sayısı ile Temmuz 2023 tarihinde “Z Kuşağının Siyasi Partilere Yaklaşımı: Mardin-Artuklu Örneği” adlı makale yer alacaktır.